

◆ T Ü Z E ◆

HUKUK DERGİSİ

GENÇ ZİHİNLERİN
PERSPEKTİFİ

TÜZE HUKUK DERGİMİZİN YENİ SAYISINDA SİZLERLE BİR ARAYA GELMEKTEN BÜYÜK ONUR DUYMAKTAYIZ. BİR DERGİ YALNIZCA İÇERİSİNDEKİ YAZILARDAN İBARET OLMAYIP, AYNI ZAMANDA BİR SANAT ESERİNE DÖNÜŞTÜRÜLEBİLİR. BU SAYIMIZDA AMAÇLADIĞIMIZ ŞEY BİR DERGİNİN YALNIZCA YAZILARDAN OLUŞMADIĞINI, YAZILARIN YAPISININ BİLE ESTETİK ALGIYA HİZMET EDEBİLECEĞİNİ GÖSTERMEKTİR. KENDİ JENERASYONUMUZUN BİR ŞEYLERİ OKUMAKTA ÇEKMiŞ OLDUĞU ZORLUĞU, DERGİNİN ESTETİK YÖNÜNÜ JENARASYONUMUZLA UYUMLAYARAK HAFİFLETME HEDEFİYLE ÇIKMiŞ OLDUĞUMUZ BU YOLDA AMACIMIZA ULAŞTIĞIMIZI DÜŞÜNMEKTEYİZ. BU AMAÇ DOĞRULTUSUNDA BİZLERDEN DESTEĞİNİ ESİRGEMEYEN BAŞTA KIYMETLİ AKADEMİSYENLERİMİZE, YAZARLARIMIZA VE TOBB ETÜ HUKUK TOPLULUĞUNA BİR TEŞEKKÜRÜ BORÇ BİLİRİZ. TÜM OKURLARIMIZA KEYİFLİ OKUMALAR DİLERİZ.

**HUKUK TOPLULUĞU ADINA
YAYIN SAHİBİ
İREM ÇAKIR**

**SORUMLU YAZI İŞLERİ
MÜDÜRÜ
EGE DENİZ**

**YAYIN DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ DİDEM KAYALI**

**TASARIM
EGE DENİZ
EYLÜL ERGÜN
HALİM ETE
ZEYNEP ÖZKAN
ZEYNEP İLBİLGE BULUT**

**YAYIN TÜRÜ
YEREL SÜRELİ**

**YAYIN ŞEKLİ
3AYLIK-TÜRKÇE**

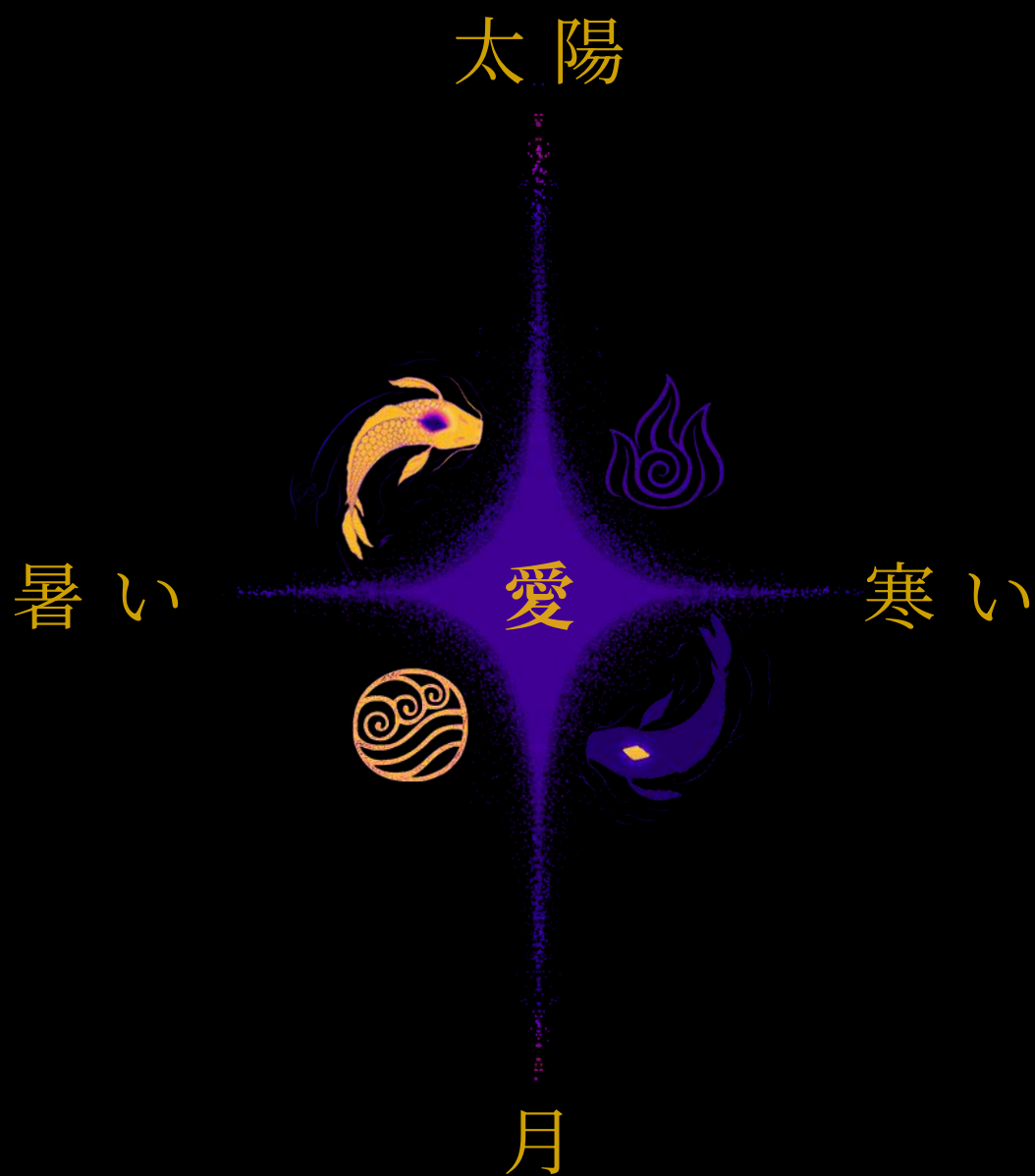
**İDARE ADRESİ
TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ
ÜNİVERSİTESİ SÖĞÜTÖZÜ CAD.
NO:43 SÖĞÜTÖZÜ/ANKARA**

2025-2026 GÜZ DÖNEMİ YAYIN EKİBİ
ATILLA TEMELOĞLU
BERK ÇAĞATAY MERAL
DENİZ BİLEN
EFE ÇELİK
EGE DENİZ
ELİFNAZ AKSAKAL
EYLÜL ERGÜN
HALİM ETE
KAAN HATIRNAZ
RECEP EMRE ALPARSLAN
TALHA ÇELEBİ
UMAY TOKER
ÜLKÜ ÖZGE KONAN
YUNUS EMRE BALCI
ZEYNEP ÖZKAN
ZEYNEP İLBİLGE BULUT

Yazılardaki kaynakların doğruluğundan ve yazıların içeriğinden yazarları sorumludur. Dergide yayımlanan yazılar kaynak gösterilerek ve yazarından izin alınarak başka bir yerde yayımlanabilir.

目は、ただ泣くためだけのものなののでしょうか。

目は伝えるためのものです。

DEKANIMIZDAN

TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi öğrencilerini TÜZE dergisini ve şimdi de Tüze Akademik Dergisini çıkarmış olmalarından dolayı kutluyorum. 2009 yılında kurulan Fakültemizin öğrencilerinin her alanda kendilerini geliştirdiklerini görmekten büyük heyecan ve gurur duyuyorum.

Hukuk, toplum düzenini ve adaleti sağlamak için toplumların oluştuğu andan itibaren var olan (ubi societas, ibi ius), uyulmadığı takdirde o toplumda kabul edilen otoritenin uygulayacağı yaptırımlarla güçlendirilmiş bulunan, belli değerler üzerine inşa edilen, sistemli ilkeler ve kurallar bütünüdür.

Hukuk, bir toplumdaki kişiler arası ilişkileri düzenlemek yanında devletle birey arasındaki ilişkileri de düzenler. Bunun yanında devletler arası ilişkileri ve devletle uluslararası kuruluşlar arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk kuralları da bulunmaktadır. Hukuk olmadığı takdirde toplumda düzensizlik meydana gelir; bireyin güven, huzur ve barış içinde yaşaması, var olması, kendini geliştirmesi ve topluma katkı sunması mümkün olmaz. Hukuk, salt güce dayalı zorlayıcı bir düzen değil, ahlâkî ve rasyonel açıdan da bağlayıcı bir düzendir. Hukukun, ahlâkî bir ideal olan adaleti gerçekleştireceğine olan inanç, ona bağlılığı sağlar.

Hukukçu bir taraftan mevcut hukuk kuralının neden ve nasıl oluştuğunu, işlevini, uygulanışını, diğer taraftan toplumda düzeni ve adaleti sağlayacak olan kuralın nasıl bir kural olması gerektiğini araştırır. Hukukçu, rasyonel ve mantıkî düşünür; gerekçelendirme mantığına sahip olan, akıl yürütme yöntemlerini bilen; soyutlama, tahlil etme ve sistemeleştirme yeteneğine sahip olması gereken kimsedir.

TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi, hem Türk hukuk sistemini her yönüyle tanıyıp analiz edebilen, hem de dünya hukuk sistemlerinin temel esaslarını kavrayarak karşılaştırma yapabilen, çok yönlü düşünebilen ve kendi alanında analizler yapabilen hukukçular yetiştirmeyi amaçlar.

Türk hukuk sistemi temel kanunlarını Roma hukuku geleneğini kodifiye eden Kara Avrupası hukuk sisteminden almıştır. Kara Avrupası hukuk sistemini kendi hukuku haline getiren Türk özel hukuk sistemi ile kaynak kanunlar arasında köprü kurma işlevini Roma Hukuku üstlenmiştir. Ders müfredatımızda yer alan karşılaştırmalı hukuk bilgileri, kanun koyma, yürürlükteki hukukun dogmatik temellerini belirleme ve hukukçuların yetiştirilmesi açılarından önemli bir yere sahiptir. İktibas yoluyla Kara Avrupası hukuk sistemine dâhil olan Türk Hukuku'nun hem tarihsel temellerini hem de diğer hukuk düzenleriyle bağını kurabilmek için, evrensel dil olan İngilizce yanında ikinci bir yabancı dil olarak Almanca, Fransızca veya İtalyanca öğrenmesi büyük bir önem taşımaktadır. Üniversitemizin zorunlu İngilizce hazırlık sınıfı dışında, zorunlu ikinci yabancı dil eğitimi sunması hukukçular açısından büyük bir avantaj oluşturacaktır. Fakültemiz 30 İngilizce programında bulunmaktadır. İngilizce olarak verilmekte olan zorunlu bölüm derslerimiz arasında International Human Rights Law, International Law I, International Law II, Philosophy of Law, Sociology of Law, Law of European Union, Intellectual Property Law, Law of International Sale of Goods bulunmaktadır.

Üniversitemizin "uygulayarak öğren" felsefesine uygun bir ortak eğitim politikası izleyen Hukuk Fakültemiz, öğrencilerinin yüksek mahkemelerde, avukat bürolarında, şirketlerde, yurt dışında da yine avukat bürolarında veya anlaşmalı üniversitelerde ya da uluslararası kuruluşlarda ortak eğitim yapmalarını sağlamaktadır.

Fakültemizin akademik kadrosu Türkiye'nin önde gelen hukuk fakültelerinde lisans ve doktora eğitimlerini tamamlamış, Avrupa üniversitelerinde araştırmalarda bulunmuş, dersleri aktif yöntemle işleyerek anlatan, kurgusal duruşma dersleri ve yarışmalarıyla pekiştiren genç, dinamik öğretim elemanlarından oluşmaktadır. Bir taraftan fakültemizin Türk hukuk fakülteleri arasında en az öğrenci alan fakültelerin başında gelmesi, diğer taraftan dinamik eğitim kadromuz, uzmanlaşmaya ve uygulamaya yönelik programımız, öğrencilerimize hukuk sistemlerine bütünsel bakma yanında, somut olaya hukuk normunu uygularken analitik düşünme ve hukukideğerlendirme yeteneğini kazandırmaktır. TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi öğrencilerimizden oluşan Hukuk Topluluğu, aldıkları nitelikli hukuk eğitiminin yanında sosyal, kültürel ve akademik alanlarda ulusal ve uluslararası etkinlikler düzenleyerek; bir yandan kişisel ve akademik olarak gelişmekte diğer yandan ise kendilerini ifade edebilme olanağı bulmaktadırlar. Bu etkinlikler arasında yer alan Tüze Hukuk veya Tüze Akademik dergisini çıkarmak başlı başına övgüyü hak etmektedir. Bu dergi aracılığıyla bilgilerini ve deneyimlerini paylaşan ve kendilerini daha da geliştirme yolunda ilerleyen TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi öğrencilerini candan kutluyor, başarılar diliyorum.

Prof. Dr. Çiğdem Kırca
TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi Dekanı

TOPLULUK BAŞKANIMIZDAN

TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu tarafından çıkarılan göz bebeğimiz Tüze Hukuk Dergisi'nin yeni sayısını sizlere sunmaktan mutluluk duyuyoruz. Dergimizin her yeni sayısı, topluluğumuzun büyüyen hikâyesine yeni bir satır ekliyor; hukuka ve bilgiye olan bağlılığımızı somutlaştırırken, aynı zamanda birlikte yürüdüğümüz yolun izlerini de taşıyor. Bu sayfalarda akademik içeriklerin yanı sıra emek ve birlikte üretmenin hatırası yer alıyor.

Yeni sayımızda üyelerimizin farklı bakış açılarını, akademik çalışmalarını ve topluluğumuza kattıkları enerjiyi bir araya getirerek, geçmişten aldığımız ilhamla geleceğe dair umutlarımızı paylaşıyoruz. Dergimiz, sadece süreli bir yayın değil; birlikte büyüyen, düşünen ve üreten bir topluluğun sesi, zaman geçtikçe kurduğumuz dostlukların, biriktirdiğimiz anıların ve kurduğumuz köprülerin sembolüdür.

Topluluğumuz 13. yılına adım atarken, nesiller boyunca sürecektir bu anlamlı mirası layıkıyla bizden sonraki nesillere devretmek için özveriyle çalışmaya devam ediyoruz. Kurulduğu günden bu yana aynı inançla büyüyen topluluğumuz, her yeni dönemde kendini yenileyerek, hedeflerini bir adım daha ileriye taşımayı sürdürüyor. Bu kararlılık, geçmişin birikiminden aldığı güçle geleceğe umutla bakan bir vizyonun en somut göstergesidir. Bizler, devraldığımız bu değeri daha da güçlendirerek bizden sonrakilere ilham veren bir miras bırakmayı hedefliyoruz.

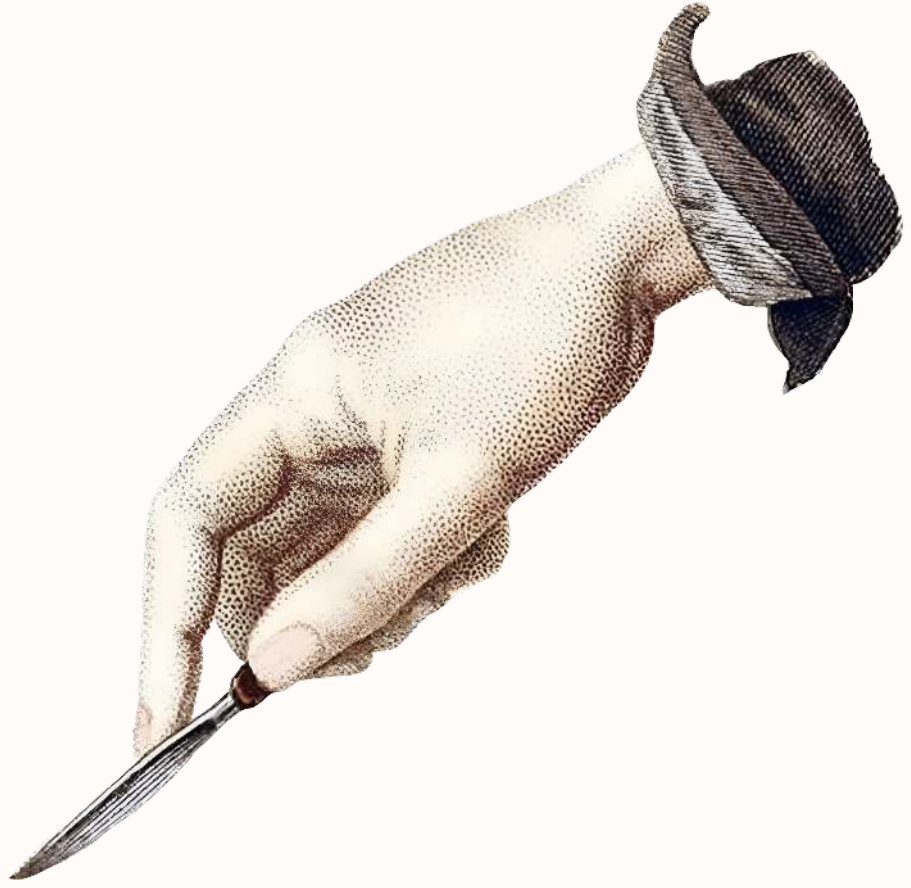
Yıllardır süregelen etkinliklerimizden biri olan Hukukta Kariyer Günleri'ni bu yıl da başarıyla gerçekleştirmiş olmanın haklı gururu içerisindeyiz. Her yıl olduğu gibi etkinliğimiz, hukuk fakültesi öğrencilerini alanında uzman kişilerle buluşturarak hem mesleki hem de kişisel gelişimlerine katkı sağlamış; 400+ katılımcı, 14 oturum ve 17 konuşmacı ile anlamlı bir başarıya ulaşmıştır. Bu yıl etkinlik takvimimizde yeni yer alan 'Gündem Hukuk' etkinliğimiz ile güncel, toplumsal ve hukuki olayları alanında uzman hukukçularla interaktif şekilde ele alarak; hukukun gündemini fakülteye taşıyıp, öğrencilerimizin farklı bakış açılarıyla düşünmesine öncülük ediyoruz. Bu tür organizasyonlar, topluluğumuzun sadece bir öğrenci oluşumu olmadığını, aynı zamanda geleceğin hukukçularını yetiştirmeye gönül vermiş bir aile olduğunun da göstergesidir.

Topluluk faaliyetlerimizde ve dergimizin yeni sayısının ortaya çıkmasında bizlere her daim yol gösterip emeklerini esirgemeyen Sayın Dekanımız Prof. Dr. Çiğdem Kırca'ya ve değerli akademisyenlerimize, hazırlık aşamasına katkı sunan tüm üyelerimize ve yazarlarımıza teşekkür ederim. Yola çıktığımız ilk andan beri yanımda olan dostlarıma, canla başla çalışan biricik Yönetim Kurulum, çalışmalarıyla beni hep gururlandıran kıymetli Tüze Editör Ekibime ve bu yıl ilk defa kurduğumuz ve ileride güzel işler başaracaklarına emin olduğum değerli Organizasyon Ekibime sevgilerimi sunar, teşekkürü borç bilirim. Ailemizin her bir parçası olan kıymetli üyelerimiz; sizler topluluğumuzun ortak hayalinin birer parçasısınız. Fikirleriniz, emeğiniz ve aidiyet duygunuz, burayı sadece bir topluluk değil, birlikte yürüdüğümüz bir yol haline getiriyor. Sizlerin varlığı ile her satır daha anlamlı, her etkinlik daha değerli oldu ve hiç şüphesiz olmaya devam edecektir.

Adaletin, bilginin ve emeğin izinde nice sayılara...

TOBB ETÜ HUKUK TOPLULUĞU BAŞKANI
İREM ÇAKIR

M A L P R A K T İ S

Malpraktis, kelime anlamıyla, bir meslek mensubunun, mesleğini icrasındaki beceri veya özen eksikliği sonucu ortaya çıkan kusurlu ya da kötü eylemini ifade etmekte olup, bu eylem genellikle birisinin zarar görmesi ile sonuçlanır. Günlük hayatta sıkça rastladığımız bu kavram ile günümüzde “tıbbi malpraktis” ifade edilmektedir. Bu bakımdan malpraktis genel anlamıyla bir hekimin bilgisizlik, tecrübesizlik veya hatasından dolayı hastanın zarar görmesi olarak tanımlanabilir. Bunun yanı sıra, “hizmetleri sunan hekim, hemşire ve ilgili yasaya göre hastaya müdahale yetkisi bulunan fizyoterapist, psikolog veya diyetisyen

gibi sağlık personelinin, öneri ve/veya uygulamaları sonucu, hastalığın normal seyrinin dışına çıkarak, iyileşmesinin gecikmesinden hastanın ölümüne kadar geniş bir yelpazedeki şartların” tamamını içermektedir [1]

Malpraktisten doğan sorumluluk nedir, hangi şartlar altında gündeme gelir? Mapraktisten doğan sorumluluğun daha iyi anlaşılması için öncelikle komplikasyon ile tıbbi malpraktis arasındaki ayrımın yapılması gerekir. Zira hekimin malpraktis neticesinde gerçekleşen tipik suçtan cezai sorumluluğu gündeme gelecekken, komplikasyonun varlığı halinde hekimlerin cezai sorumluluğunu doğuracak bir netice bulunmayacaktır [2] Birincil bir hastalık veya durum sırasında gelişen ve bunun sonucu olarak veya

bağımsız nedenlerden kaynaklanan ikincil bir hastalık veya durum olarak tanımlanan komplikasyon; sağlık hukuku açısından dönemin genel kabul görmüş tıbbi standartlarına uygun bir müdahalede bulunulmasına rağmen, ortaya çıkabileceği kabul edilen ve alınan tüm önlemlere karşı zararın meydana gelmesinin engellenemediği istenmeyen bir olay olarak tanımlanır. Malpraktis ise bir sağlık uygulayıcısının, bir hastanın tedavisi sırasında tıp camiasında kabul edilen uygulama normlarından sapan ve hastanın yaralanmasına neden olan herhangi bir eylemi veya ihmali olarak tanımlanır [3].

Tıbbî malpraktisten doğan zararlar cezai, idari, hukukî ve mesleki (disiplin) sorumluluk doğurmaktadır.

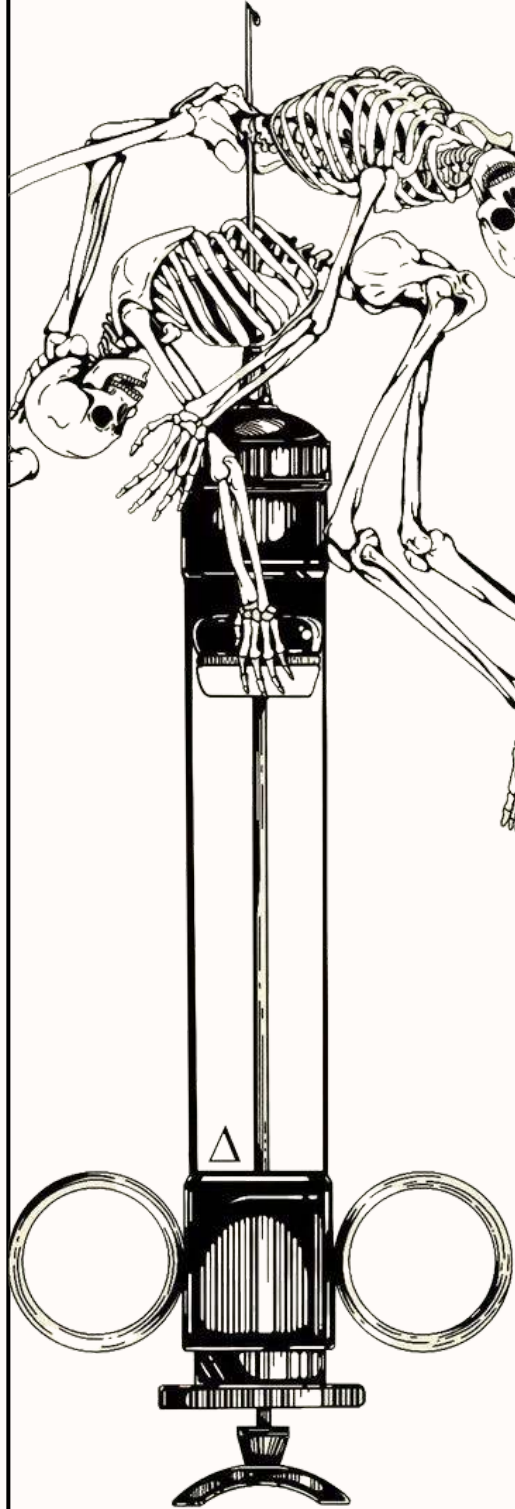
[1] Güngör, P., Doğan Merih, Y., & Yaşar Kocabey, M. "Farklı Ülkelerin Malpraktis Konusunda Yasal Düzenleme Girişimleri, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası".

[2] Yargıtay Ceza Genel Kurulu. E. 2014/103, K. 2014/552, T. 09.12.2014.

[3] Gülmez, S. "Çeşitli Ülkelerin Tıbbi Malpraktis Olguları ile Bazı Gelişmişlik Göstergeleri Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi".

Zira tıbbî bir müdahale neticesinde cezai sorumluluk doğabilmesi için ortaya çıkan zararlı sonucun ceza kanununda tanımlanmış bir suç niteliğinde olması gerekmektedir. Bu nedenle hatalı bir tıbbî uygulama neticesinde kimi zaman cezai sorumluluk doğmasa dahi hukukî sorumluluk kapsamında sözleşmeye aykırılık, haksız fiil veya vekaletsiz iş görmeye ilişkin hükümler uygulama alanı bulabilmektedir. Hiç şüphesiz ki tek bir hatalı tıbbî uygulamanın aynı anda üç aykırılık oluşturarak hem bir hukuk davasına hem bir ceza davasına hem de bir disiplin kovuşturmasına neden olabilme ihtimali olasıdır [4].

Tıbbî malpraktiste hukukî sorumluluk, hekim/sağlık personeli veya sağlık kuruluşunun hatalı tıbbî uygulama neticesinde hastada meydana gelen zarardan doğan sorumluluğunu ifade eder. Sözleşmesel tazminat sorumluluğunun doğması için tıbbî meslek kusuru ile yükümlülüğe aykırı hareket edilerek hastasının kişisel ya da malvarlığı değerlerini azaltıcı bir sonuca sebep olunmuş olması gereklidir. Hekim/sağlık personeli/sağlık kuruluşu ile hasta arasında sözleşmesel bir ilişkinin varlığının kabulü halinde

bu sözleşmeden doğan yükümlülüklerden birinin veya birkaçının hiç ifa edilmemesi veya gerektiği gibi ifa edilmemesi sözleşmeye aykırılıktır. Kural olarak taraflar arasında kurulan mevcut bir akit yoksa ve vekaletsiz iş görmenin koşulları oluşmamışsa haksız fiil kapsamında sorumluluk gündeme gelecektir [5].

Malpraktisten hukuki sorumluluğun doğabilmesi için; borca veya hukuka aykırı fiil, zarar, kusur ve illiyet bağı gereklidir. Zararın öngörülmesi, zararın önlenmesi ya da en aza indirgenmesi için gösterilen özenin varlığı ile tıbbî müdahaleyi gerçekleştirenin ayırt etme gücünün bulunduğu vakılarda kusurun varlığı kabul edilmemektedir.

Sözleşmeden doğan sorumluluk ve haksız fiil sorumluluğu arasında ispat yükü ve zamanaşımı süresi bakımından farklılık mevcuttur. Tıbbî malpraktis bağlamında sözleşmeye aykırılıktan kaynaklanan uyuşmazlıklarda zamanaşımı süreleri TBK md. 147 ve TBK. md. 478 ile belirlenmiştir. Vekalet ve eser sözleşmelerinden doğan alacaklarda zamanaşımı süresi 5 yıl olup, eser sözleşmesi kapsamında ayıp varsa bu süre 2 yıl ve ağır kusur

[4] Ersoy. (2004). a.g.k., s. 30 ve s. 168.

[5] Eralp, A. D. "Sözleşmeye Aykırılıktan Doğan Tıbbî Malpraktis Halinde Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Uygulanacak Hukuk".

halinde de 20 yıl olacaktır. Haksız fiil sorumluluğuna ilişkin zamanaşımı süresi ise TBK m. 72'de düzenlenmiştir. Bu madde hükmüne göre zarar görenin, zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibaren iki yıllık ve her halde fiilin işlendiği tarihten itibaren on yıllık zamanaşımı süresi mevcut olup tazminat davası ceza kanunları gereğince daha uzun süreli zamanaşımına bağlı cezayı gerektiren bir eylemden doğmuşsa şahsi davaya da o zamanaşımı uygulanacaktır.

Görüldüğü üzere malpraktis halinde uygulanacak özel hükümler bulunmayıp hekim ile hasta arasındaki ilişkinin niteliğine göre Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ceza Kanunu kapsamındaki hükümler gündeme gelmektedir. Ancak Türk Tabipleri Birliğinin 20 Ocak 2026'da Sağlık Bakanlığı ile yaptığı toplantıdan da anlaşıldığı üzere, bu hususta yasal düzenlemelerin öngörülmesi için çalışmalara başlanmıştır [6]

Peki Türkiye'de şimdiye kadar yapılan malpraktis düzenlemeleri hangi yönlerden ele alınmış?

Öncelikle 30.01.2010 tarihli 5947 sayılı Kanun ile 1219 sayılı Kanun'a eklenen Ek 12. madde uyarınca, hekimler için mesleki sorumluluk sigortası yaptırmak zorunlu hale getirilmiştir. Tıbbî Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, hekimin sözleşme tarihinden önceki on yıllık dönemdeki veya sözleşme süresi içindeki faaliyetleri nedeniyle yapılan

tazminat taleplerini kapsamaktadır. Birçok yargı kararında görülebileceği üzere, Bölge Adliye Mahkemeleri, sigorta poliçelerinin geriye dönük on yıllık teminatının manevi tazminat taleplerini de kapsayacağını teyit etmiş; zarar görenlerin doğrudan sigortacıya dava açma haklarının bulunduğunu ve on yıllık zamanaşımı sürelerinin uygulandığını teyit etmiştir. 2014 yılında Hasta Hakları Yönetmeliğinde yapılan değişikliklerle; riskler, komplikasyonlar ve alternatif tedavi hususlarında yapılacak bilgilendirmeler detaylandırılmıştır. Ayrıca hekimlik ve yan dallarının icrasını düzenleyen temel yasa olan 1219 sayılı Kanunda, tıbbi müdahaleler için gerekli rıza şartının yanı sıra büyük cerrahi müdahaleler için yazılı onam zorunluluğu gündeme gelmiştir. 2025 yılında yapılan güncel değişiklikle bu onamın elektronik ortamda alınabilmesine imkân tanınmıştır. Bu alanda yapılan en önemli düzenlemelerden biri ise 27.05.2022 tarihinde yürürlüğe giren 7406 sayılı Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanundur. Bu Kanun ile malpraktis davalarında bir değişiklik yapılarak; kamu veya özel fark etmeksizin tüm sağlık çalışanlarının tıbbi işlem ve uygulamaları nedeniyle yapılacak soruşturmalar için Sağlık Bakanlığı bünyesindeki Mesleki Sorumluluk Kurulu'ndan izin alması şartı getirilmiştir. Burada ayrıca söz konusu tıbbi işlem ve uygulamalar nedeniyle idare

tarafından ödenen tazminattan dolayı ilgisine rücu edilip edilmeyeceği, rücunun miktarı, görevin kötüye kullanılması durumu ve kusur durumu düzenlenmiş, bu hususlara da Mesleki Sorumluluk Kurulu tarafından bir yıl içinde karar verilmesi öngörülmüştür. İdare tarafından ödenen tazminatın ilgili sağlık personeline rücu edilebilmesi için, personelin kasten görevinin gereklerine aykırı hareket ettiğinin kurul tarafından tespit edilmesi şartı aranmaktadır.

Türkiye'de yapılan gelişmeler bu yönde olmakla beraber daha detaylı düzenlemeler için çalışmalara başlandığını belirtmiştik. Bu kapsamda diğer ülkelerde öngörülmüş yasal düzenlemelerin incelenmesi, Türkiye'de yapılmış ve yapılacak çalışmaların anlaşılması bakımından faydalı olacaktır.

Malpraktis denilince akla gelen ilk yer hiç kuşkusuz ABD'dir. Zira malpraktisten kaynaklanan ölümlerin, ABD'deki ölüm nedenleri arasından üçüncü sırada yer aldığı düşünüldüğünde (her yıl yaklaşık 250.000 kişinin ölümü malpraktis kaynaklıdır) bu durum hiç de şaşırtıcı değildir. Hasta haklarına ilişkin ilk çalışmaların burada başladığı kabul edilmekte olup köklerini İngiliz örf ve âdet hukukundan (common law) almaktadır. 1847'de yaşanan ilk ulusal düzeyde tıbbi uygulama hatası krizi sırasında kurulan Amerikan Tıp Derneği, daha 19.yy.da temel standartları

[6] TTB, Tabip Odaları ve Uzmanlık Dernekleri. "Kota Uygulaması ve Malpraktis Cezalarına Karşı Ortak Mücadele Kararı".

belirleyerek, tıbbi yönetmelik oluşturmuş ve standartlara aykırı davranışlarda devlet yaptırımlarının kullanılması öngörülmüştür.

1959 yılında ise Kaliforniya’da, hekimlerin acil durumlardaki girişimleri nedeniyle kovuşturmayla uğramamalarını öngören bir kanun çıkarılmıştır. Günümüzde birçok ülkede söz konusu olan bu durum, kapsamı genişletilerek, acil bir durumda tehlikeye birine gönüllü olarak yardım etmeye çalışan kişileri, yardım esnasında istenmeyen zararlar oluşsa bile hukuki sorumluluktan koruyan yasal düzenlemeler (Good Samaritan Law) haline gelmiştir. Amerikan Hastaneler Birliği tarafınca 1972’de yayımlanan “Hasta Hakları Beyannamesi

(A Patient’s Bill of Rights)”, hasta hakları ile ilgili olarak yayımlanan ilk belge olarak bilinmekte ve haklar ve sorumluluklar açısından oldukça önem arz etmektedir. ABD’de, ihmalin varlığının tespiti için “aynı ya da benzer bir durumda, o durumdan sorumlu olan ortalama bir hekimin göstermesi gereken özen ve bakım” dikkate alınmakta ve ayrıca tıbbi müdahaleden doğan zararların tazmininde kusura dayanan tazmin esası kabul edilmektedir. Bunun nedeni malpraktis hukukunun, haksız fiil hukukunun (tort law) özel bir alt dalı olarak kabul edilmesidir. Bu zararların giderilmesine yönelik tazminat, hekimlerin mesleki sigorta prim ödemeleri ile finanse edilen özel sigortacılık sistemleri aracılığıyla giderilmektedir. ABD’deki

malpraktis hukuku federal hükümetin değil, münferit olarak eyaletlerin yetkisi altındadır ve günümüzde eyaletlerin bir kısmında zorunlu raporlama sistemleri kullanılarak verilen ilaçlar, yan etkileri ve sentinel olaylar kontrol edilmektedir [7].

İngiltere’de ise hasta hakları alanındaki çalışmalara 1990’ların başında başlanmıştır. Günümüzde ise tıbbi hataların tespiti ve önlenmesine yönelik olarak iç içe geçmiş birden fazla sistemin bulunduğunu söylemek mümkündür. Makul bakım İngiltere’de, müdahalenin yapıldığı tarihte kabul görmüş profesyonel tıbbi standartlara uygunluk olarak tanımlanır. Hekimin ihmalinin bulunup bulunmadığının tespiti için “Bolam Testi”

[7] Savaş, H. "Yargıya yansıyan tıbbi müdahale hataları tıbbi malpraktis tıbbi davaların seyri ve sonuçları".

uygulanmaktadır. 1957'den beri uygulanan bu test ile hekimin yaptığı işlemin, aynı alandaki diğer yetkin meslektaşlarının önemli bir kısmının da yapacağı bir işlem olup olmadığına bakılır. Ancak testin aksine verilen kararların da olduğu dikkate alındığında, bu testin tam bir karine teşkil etmediği söylenebilmektedir. ABD'den farklı olarak burada, kusura dayanmayan tazmin sistemi uygulanarak, zararların tazmini sağlık kurumlarının katkıları ve kamusal fonlarla finanse edilen kamu sistemi (NHS) aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. NHS sistemine kayıtlı doktorlar malpraktis iddialarından şahsen sorumlu olmamakla beraber malpraktis sigorta güvencesi almak zorunda da değillerdir [8] Ulusal Hasta Güvenliği Derneği (NPSA) tarafından kurulan Ulusal Raporlama ve Öğrenme Sistemi ile bir hastada beklenmeyen ya da planlanmayan bir olayın yaşanması veya kazaya sebep olan bir durumun yaşanması gibi haller raporlanmaktadır. İngiltere'deki sağlık kuruluşlarının %90'ının bu sisteme üye olmasıyla; yan etkileri gözlemlemek, majör sistem hatalarını belirlemek, patern gösteren halleri saptamak gibi birçok durum kolaylıkla gözlemlenebilmektedir.

İtalya'ya baktığımızda bu konuda çıkarılmış bir kanun bulunmamakta ve kurallar esas olarak Yargıtay (Court of Cassation) içtihatları ile geliştirilmektedir. Burada hekimin,

hastaya karşı sorumluluğu sözleşmeden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle tıbbi malpraktis vakalarında haksız fiil hukuku (tort law) uygulanmayıp, aksine sözleşme hukuku ilkelerince hareket edilir. Bunun sonucunda ispat yükü davalıya ait olup, zamanaşımı, haksız fiilde olduğu gibi 5 yıl değil 10 yıldır. Yargıtay, hekimden "iyi bir aile babasının göstereceği özeni" göstermesini beklemekte ve kasıtlı veya ağır kusurlu davranışlardan sorumlu tutmaktadır. Bunun yanı sıra Yargıtay, hekimin mesleki hazırlık, titiz dikkat ve yeterli eğitime ilişkin olağan bakım standardını ihlal etmekten de sorumlu tutulabileceğine hükmetmiştir. İtalya'da ispat yükünün kimde olacağı sorunu tıbbi prosedürün niteliğine bağlıdır. Tıbbi prosedür yaygın olarak uygulanan ve basit bir işlemse, olumsuz bir sonuçla karşılaşan hekim, bu sonucun ihmal, tedbirsizlik veya beceri eksikliğinden kaynaklanmadığını kanıtlamakla yükümlüdür. Bunun aksine, tıbbi prosedür karmaşık veya alışılmadık ise, hasta, prosedürün gereksiz olduğunu veya hekimin kastının veya ağır ihmalinin kötü sonuca katkıda bulunduğunu kanıtlamakla yükümlüdür [9]. İtalya'daki Ulusal Sağlık Sistemi, tıbbi personellerini sigortalar ve makul mahkeme masrafları da dahil olmak üzere, iddia edilen malpraktis mağdurlarına tazminat ödenmesini sağlar. Ancak bir noktada İngiltere'deki sistem ile aralarında farklılık bulunmaktadır.

İngiltere'deki NHS sisteminde doktorların şahsi sorumluluğu bulunmamakta ve kurum sorumluluğu üstlenmekte iken İtalya'daki sistemde doktor şahsen sorumlu olmakla beraber kurum da sorumlu olmaktadır.

Çin'in malpraktis hukukunu incelediğimizde ise 1980'lerden beri yapılan düzenlemelerin sıklıkla değiştirildiği görülmektedir. Bu alandaki ilk düzenleme 1987 tarihli Tıbbi Kazaların Ele Alınmasına ilişkin kuraldır. Bu Kural, 2002'de, tıbbi kazaları ve yaralanmaların ciddiyet seviyelerini tanımlayan ve hastaların veya ailelerinin prosedürü başlatmasına izin veren Tıbbi Kaza Yönetmelikleri ile değiştirilmiştir. Bu Yönetmelik de 2010 yılında değiştirilerek Haksız Fiil Hukukunun altıncı kitabı olarak Tıbbi Malpraktis Sorumluluğu adı altında düzenlenmiştir. Böylece tıbbi malpraktis davaları için hukuki sorumluluk belirlenmiş ve bilgilendirme, onay alma ve tıbbi kayıtları saklama gibi yükümlülükler gündeme gelmiştir. Son olarak 2018 yılında, Çin Ulusal Sağlık Komisyonu tarafından Tıbbi Anlaşmazlıkların Önlenmesi ve Ele Alınmasına İlişkin Yönetmelik yayınlanmıştır. Bu Yönetmelik ile önleyici mekanizmalar ve arabuluculuk vurgulanmış, tıbbi malpraktis sigortası savunulmuş ve 2002 Tıbbi Kaza Yönetmeliklerinde yer alan yaralanmalara dair ciddiyet seviyesi ölçütü kaldırılmıştır. Bunun yerine, yaralanma seviyelerinin, nitelikli tıp dernekleri veya adli değerlendirme kurumları

[8] Bal, B. S. "An Introduction to Medical Malpractice in the United States".

[9] Traina, F. "Medical Malpractice The Experience in Italy".

tarafından yürütülen bağımsız tıbbi hasar değerlendirmeleri yoluyla, vaka bazında saptanması kararlaştırılmıştır. Tüm bu yasal değişiklikler sonucunda Çin, sağlık hizmetlerine olan talebin artması ve tıbbi anlaşmazlıkların çoğalmasıyla karşı karşıya kalmıştır. Bunun en bariz örneği; 2010 yılında kaydedilen 75 tıbbi malpraktis davası varken, 2014'te bu sayının 6947'ye ulaşmasıdır. Tıbbi anlaşmazlıkların ele alınmasındaki genel prosedür ise şu şekildedir: İhmalden kaynaklanan olumsuz bir sonuç ortaya çıktığında, hasta veya aile üyeleri sorumluluk ve tazminat konusunda sağlık hizmeti sağlayıcısıyla doğrudan müzakere edebilir, idari arabuluculuk talep edebilir veya dava açabilir. Ancak dava mekanizması, anlaşmazlıklar için son çare olarak kullanılmaktadır. Çin, malpraktis iddialarını ele almak için haksız fiil hukuku çerçevesinde kusur sorumluluğu ilkesini benimsemiştir. Bu ilke uyarınca ispat yükü genellikle hastaya aittir [10].

İskandinav ülkelerini ele aldığımızda, tıbbi malpraktisin zeminini oluşturan haksız fiil hukuku bir suç yasasıdır. Sorumluluk için ihmal varlığı gerektiğini kabul eden "culpa kuralı" bir standarttır. İskandinav modelinde bakım standardı daha farklı değerlendirilmekte ve makul kişi yerine ideal kişi (optimus vir) temel alınmaktadır. Burada ortalama bir hekimin yerini deneyimli bir uzman alır ve bu uzmanın, muayene, tedavi veya benzeri

işlemler sırasında farklı davranıp hastada oluşan yaralanmayı önleyip önleyemeyeceğinin tespiti yapılır. Bununla birlikte bu değerlendirme, hekimin kusuruna işaret etmekten çok tazminat hususunda kullanılan bir ölçüttür [11]. Görüldüğü üzere İskandinav ülkelerinde yapılan değerlendirme, daha önce incelenen ülkelerde uygulanan ölçütlerin aksine deneyimli bir uzman esas alınarak yapılmaktadır. Günümüzde İskandinav ülkelerinde hasta yaralanmaları genel kusur sorumluluğu kuralları altında değil, geliştirilen sigorta çözümleri ile halledilmektedir. Hasta sigortası sisteminin ilk kez 1975 yılında İsveç'te uygulanmasının ardından, 1988'de Norveç'te ve 1992'de Danimarka'da hasta sigortası yasaları kabul edilmiştir. İskandinav kusur temelli olmayan hasar tazmin modeli, kusurun değerlendirilmesini dikkate almaz ve temelde kişisel yaralanmanın her zaman tazmin edilmesi gerektiği ilkesini içerir. Hekimin kusurlu olup olmadığının tespiti ayrı bir inceleme konusudur ve ciddi durumlarda lisans iptaline varan cezalar verilebilmektedir. Tıbbi malpraktis iddialarının kabulü, değerlendirilmesi ve tazminat ödemeleri Danimarka, Norveç ve İsveç'te kendilerine ait sistemler tarafından yürütülmektedir. Tazminat alınabilmesi için yaralanmanın bir tedavi başarısızlığından kaynaklanması ve mali kayba neden olması gerekir; ancak ciddi bir yaralanma söz

[10] Retrospective Study (2010-2015). "Medical Malpractice Compensation in China: A Retrospective Study of Litigation Cases".

[11] Ulfbeck, V., Hartlev, M., & Schultz, M. "Malpractice in Scandinavia". Chi.-Kent L. Rev., 87(1):111, 2012

konusuysa maddi olmayan kayıpların da tazmini mümkündür. Kişisel yaralanmalar için tazminat düzeyi, diğer ülkelere göre daha düşüktür ve ödenecek tazminat miktarları sınırlıdır.

Tüm bunları özetlemek gerekirse, söz konusu ülkelerin düzenlemeleri ele alındığında temelde bir sigorta sisteminin bulunduğu görülmektedir. Daha önce de bahsedildiği üzere bu sistem Türkiye’de de öngörülmüş olmakla beraber, yetmiş milyon Türk lirasını bulan tazminat kararlarının karşısında dört milyon gibi tutarları kapsayan sigortaların hiçbir işlevi kalmamaktadır. Bunun yanı sıra, söz konusu ülkelerde malpraktisin sözleşmeden doğan sorumluluk veya haksız fiil hukuku altında değerlendirildiği görülmektedir. Türkiye’de ise bir kesinlik bulunmayıp hekim ile hasta ilişkisinin niteliğine göre ayırım yapılmaktadır. Kimi ülkelerde malpraktis belirli kanunlar altında düzenlenmişken İtalya ve Türkiye gibi ülkelerde kurallar içtihatlar ışığında belirlenmektedir. Ancak sadece içtihatlar altında ilerlemek hukuk devleti ilkesi açısından tutarsızlık yaratabileceğinden dolayı mevcut kanunlar kapsamında ayrı bir başlıkta veya bağımsız olarak bir yasal düzenlemenin bulunması çok daha sağlıklı olacaktır. Sorumluluğun sözleşmeden kaynaklı olarak ya da haksız fiil altında değerlendirilmesi durumlarının şartlarının düzenlenmesi gereklidir.

Deniz BİLEN

天使はどこへ舞い降りる？

天使は忘れ去られた場所に舞い降り
ります。

ADİL YARGILANMA HAKKI KAPSAMINDA MAHKEMEYE ERİŞİM HAKKI VE GÜNCEL SORUNLAR

I. Giriş

Günümüzde yadsınamaz olan bir gerçek şudur ki, Türkiye bir hukuk devletidir. Bir devletin hukuk devleti olmasının en temel unsurlarından biri kişilerin hak arama özgürlüğünü mahkeme salonlarında etkin olarak kullanabilmesidir. Bir hukuk devletinde bireylerin mahkemeye güveni sağlanarak sorunlarını mahkeme salonlarında çözmeleri yegâne amaçtır. Bu amacı sağlamanın yolu adil yargılanma hakkından geçer. AİHS m.6, adil yargılanma hakkını, herkesin yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içerisinde davasının görülmesini isteme hakkıdır olarak tanımlar. Adil yargılanma hakkı, yalnızca devam etmekte olan bir davanın usulünce yürütülmesini değil, bireyin dava açmasını da korur.

II. Kapsam ve norm alanı

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi bakımından

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin 1. fıkrası Giriş bölümünde belirtmiş olduğumuz üzere adil yargılanma hakkı kapsamında olan hak ve ilkelerin bir kısmını açıkça saymıştır. Ancak bu sayılanlar numerus clausus olarak görülmemelidir. Zira mahkeme, mahkemeye başvurma hakkı, silahların eşitliği ilkesi, çekişmeli yargılama yapılması, gerekçeli karar verilmesi, delillere ilişkin bazı ilkeleri, hukuki kesinlik ilkesini, susma ve kendini suçlamama hakkı gibi bazı hak ve ilkeleri 6. madde kapsamında olan zımni unsurlar olarak görmektedir.

AİHS 6. maddenin 2. fıkrasında masumiyet karinesine, 3. fıkrasında ise suç şüphesi altındaki bazı kişilerin haklarına yer verilmiştir. 3. fıkra, 1. fıkrada verilen genel ilkelerin "özel uygulama biçimleri"dir.

AİHS'de adil yargılanma hakkı düzenlenirken norm alanı daraltılmış ve yalnızca *medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda* demek suretiyle adil yargılanma hakkının ihlalinin mahkemece görülebileceği kapsamı keskin bir çizgi ile belirlemiştir.

2. Türk Hukuku bakımından

Anayasamız 36. Maddede "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. / Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz." demek suretiyle adil yargılanma hakkını korumuş ve ortak koruma normu kapsamına alarak adil yargılanma hakkının ihlali konusunda Anayasa Mahkemesine başvurma imkanı sağlamıştır.

Ayrıca anayasamızda, adil yargılanma hakkının norm alanı AİHS'de olduğu gibi daraltılmamış olduğunu belirtmek gerekir.

III. Adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlali

Hukukun temel prensibi mahkemelerdir. Mahkemeler, hakkaniyete uygun, aleni ve gecikmeksizin yapılacak olan bir yargılamanın kalbidir. Nasıl bir vücut kalbi atmadan çalışamaz ise bir hukuk sistemi, adil yargılanma hakkının bir görünüm biçimi olan mahkemelere erişim hakkı olmaksızın çalışamaz.

Mahkemeye erişim hakkı, hak aramak için mahkeme önüne gidebilme olanağının gerçekten, fiilen ve etkili bir biçimde mevcut olmasını gerektirir [1]. Ancak mahkemeye erişim hakkı mutlak hak olmayıp meşru amaç güttüğü, hakkın özünü zedelediği ve orantılı olması koşulları ile sınırlandırılabilir.

1. Dava Açma Hakkına Yönelik Sınırlandırmalar

Dava açma hakkının hukuka uygun olarak sınırlandırılması gereken haller olabilir. Örneğin Golder/U.K. davasında AİHM küçükler, akıl hastalığı bulunanlara, hükümlülere yönelik yapılan sınırlamaları meşru kabul etmektedir. Ancak bu meşruiyet, asla mahkeme hakkının tamamen ortadan kaldırılması olarak anlaşılamaz. Zira kısıtlama olsa dahi her bireyin mahkeme hakkı bulunmaktadır.

Buna karşın Philis/Greece davasında da görüleceği üzere AİHM bir kişinin davasını bizzat değil de başka bir kişi veya kurum tarafından açılabilmesi yönünde getirilen sınırlamaları meşru bulmamıştır.

Dava açma hakkına yönelik kanaatimizce yapılan en büyük sınırlandırma yargılama giderleridir. Şüphesiz yargılama giderleri mahkemelerin iş yükünü azaltmak ve sürekliliği sağlamak açılarından inkâr edilemez bir öneme sahiptir. Ancak Ait-Mouhoub/France davasında da belirtildiği üzere yargılama giderleri ile başvurunun mahkeme kanalıyla iddiasını ispat etme menfaati arasında iyi bir denge sağlanmalıdır. Adli yardım olmaksızın, yargılama giderlerinin yüksekliği mahkemeye ulaşma hakkının özünü zedeleyebilecek ve mahkemeye ulaşma hakkına ölçsüz bir sınırlandırma getirebilecek bir sınırlandırmadır. Nitekim AİHM, Türkiye aleyhine verdiği kararlarda, fahiş yargılama giderlerinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğine hükmetmiştir.

“Kaybeden Öder” Kuralı da AİHM kararlarında tartışılmış, öğretilerde tartışmalara sebebiyet vermiş başka bir olgudur. İnCEOğlu’nun da belirttiği üzere kaybeden öder kuralı dayanaksız davaların açılmasını ve dava masraflarını engelleyerek, adaletin iyi işlemesi ve başkalarının haklarının korunması meşru amaçlarına hizmet ettiğini kabul etmektedir. Ancak burada Ashingdane kriterleri çerçevesinde, başvuruçuların mali durumunu, vekalet ücretinin yüksekliğini, davanın temelden yoksun olmamasını, davanın karşı tarafı olan devletin maaşlı bir avukat tarafından temsil edilmesini ve maaşının devlet bütçesi tarafından karşılanmakta olduğunu gerekçe göstererek müdahalenin ölçsüz olduğuna ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir [2]

Bu konuda AYM’nin Özkan Şen Başvurusu kararının da incelenmesi gerekir. Bahsi geçen kararda başvuruçucu başvurusundan kısmi kabul alarak belirli bir miktar tazminat istemeye hak kazanmıştır. Ancak idare lehine ödenecek olan vekalet ücreti hükmedilen tazminatın dörtte üçüne tekabül edecek bir değer olarak bulunmuştur.

[1] Geouffre de la Pradelle/France, Appl. No: 12964/87, 16.12.1992, §§ 34-35

[2] Cindric ve Beslic/Croatia, Appl. No: 72152/13, 06.09.2016, §§ 96, 107-109, 119-123

AYM kararında “talep konusunun reddedilen kısmının belirli bir oranının karşı tarafa vekâlet ücreti olarak ödenmesi yükümlülüğü öngörülmesi tek başına mahkemeye erişim hakkını ihlal eden bir müdahale olarak nitelendirilemez” demek ise de devamında “Ancak somut olayın koşulları bir bütün halinde değerlendirildiğinde, başvurunun maddi durumunun elverişsiz olması nedeniyle lehine adli yardım kararı verildiği, ayrıca dava açıldığı sırada ıslah imkânının olmaması nedeniyle hak kaybına uğramamak amacıyla talebini yüksek tuttuğu, bilirkişi raporlarının tamamlanmasından sonra fazlaya ilişkin taleplerinden feragat etmesine rağmen bunun mahkemece kabul edilmediği ve hak kazandığı tazminatın yaklaşık 3/4’ünü vekâlet ücreti adı altında davalı idareye geri ödemek zorunda bırakıldığı ve açılan tazminat davasının bu şekilde başvuru açısından anlamsız hale geldiği dikkate alındığında yapılan müdahalenin ölçülü olduğu söylenemez” demek suretiyle burada adil yargılanma ihlali olduğu kanısına varmıştır.

2. Mahkemenin yargı yetkisine yönelik sınırlandırmalar

Mahkemeye başvuru hakkı, hukuken tanınmış bir hak olmasının yanı sıra pratikte de ulaşılabilir ve etkili olmalıdır. Mahkemeye erişim yalnızca şekli bir başvuru olmayıp ilgili konuda tam inceleme yapılmasını gerektirir. Mahkemelerin yetkisinin sadece şekli bir hukukilik denetimiyle sınırlandırılması ve idari işlemin dayanağı olan maddi olguları veya raporları inceleme yetkisinden yoksun bırakılması, etkili bir yargısal denetimi imkânsız kılar. AİHM kararlarına göre hukuki konulara ilişkin tam yargı yetkisinin bulunması [3] yeterli görülmemiş ve kararın uygulanabilirliği (effectiveness) aranmıştır [4]

Her ne kadar yasama sorumsuzluğu, dokunulmazlıklar, yargı bağımsızlıkları mahkeme erişimini zorunlu olarak kısıtlasa da bu kısıtlamanın ölçülü yapılması gerekir. AİHM tarafından karar verilmiş olan Osman/U.K. davasında polis suçu önleyici tedbir almamasına karşı mahkeme olanağının mutlak olarak kapalı olması nedeniyle ihlal kararı verilmiştir.

Daha önce AİHM’nin verdiği ihlal kararlarında tam yargı yetkisinin olmasını ve kararların uygulanabilir olması gerektiğini belirtmiştik. Anayasa Mahkemesi de vermiş olduğu bir kararda [5] “Adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birisi mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, uyuşmazlığı hakkında nihai ve icra edilebilir karar verecek bir yargı mercii önüne uyuşmazlığı götürme hakkı olarak tanımlanabilir. Bu nedenle mahkemeye erişim hakkı aynı zamanda mahkemeden icra edilebilir bir karar almayı da içerir. Dava açılmasına herhangi bir engel olmamakla birlikte, mahkemenin davayı çözme yetkisi yoksa ya da kararını uygulatma imkânı bulunmuyorsa mahkemeye erişim hakkından söz edilemez” demek suretiyle AİHM’e benzer bir yaklaşım sergilemektedir.

Anayasamızın 36. Maddesinin 2. fıkrası mahkemelere, önüne gelmiş bulunan davayı hem maddi hem de hukuki yönden inceleme sorumluluğu yüklemektedir. Bu madde ile mahkemelerin davayı maddi yönden ele almalarına ilişkin yetkisini sınırlayıcı düzenlemelerin anayasaya aykırılık oluşturacağını ifade eder.

[3] W./U.K., 08.07.1987, §§ 81-87

[4] Hornsby/Greece, Appl. No: 18357/91, 19.03.1997, § 40

[5] E. 2011/33, K. 2012/54, K.T. 11.04.2012

AYM önüne gelen bir davada [6] açılan ve devam etmekte olan bir dava, dava sürmekte iken çıkan Bakanlar Kurulu kararına dayanılarak ilk derece mahkemesince reddedilmiş, ardından ilgili kararın AYM tarafından iptaline rağmen Yargıtaya yapılan başvurular iptal edilen karara dayanılarak reddedilmiştir. Görüldüğü üzere karar, mahkemenin yargı yetkisine yönelik bir kısıt olarak görülüp mahkemelerin bir davayı maddi yönden ele alması kısıtlanamayacağından dolayı reddedilmiştir.

3. Etkili karar, mahkeme kararının icrası

Mahkemeye erişim hakkı, yargılamanın sonunda verilen kararın icrasını da kapsar. Bir uyuşmazlık sonucunda verilen karar, mahkeme tarafından kesin olarak, bağlayıcı bir biçimde ve icra edilebilir olmalıdır [7]

Hukukun temel ilkelerinden biri olan hukuki kesinlik ilkesinin yerine getirilebilmesi için yargı merciince verilmiş olan kesin hükmün zarar gören taraf veyahut devletçe etkisizleştirilmemesi gerekir. AİHM'nin Ryabykh/Russia kararında icrada olan bir karar, karar tarihinden 1 yıl sonra Bölge Mahkemesi Başkanınca bozulmuştur. AİHM belirtilen davada ihlal kararı vermiştir.

AİHM bazı özel hallerde, "hatanın düzeltilmesi" amacı ile hukuki kesinlik ilkesinden sapılabileceği ancak devletin bu amacı göstermediği veyahut bu amacın meşru olmaması halinde kesin hükmün ortadan kaldırılması halinde ihlal oluşacağı kanaatindedir [8]

Mahkeme tarafından verilen kararların yerine getirilmesi için kamu gücü kullanılması istendiği halde bu talebin reddedilmesi de mahkeme hakkının ihlali niteliğindedir [9].

Mahkeme kararlarının geç veya kısmen gerçekleştirilmesi de adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir [10]

IV. Sonuç

Adil yargılanma hakkının ön koşulu olan mahkemeye erişim hakkı, bir hukuk devletinin en önemli organı, kalbidir. Mahkemeye erişim hakkı, incelediğimiz üzere, mutlak değildir ancak hukuka uygun sınırlanması için meşru amaca dayanılarak, hakkın özü zedelenmeden ve ölçülü olarak sınırlandırılabilir. Ancak hukukun da insanın eseri olduğu göz önüne alındığında doğası gereği zaman zaman hukuka aykırı sınırlandırmalar gerçekleşebilmektedir. Bu aykırılıklar çeşitli şekillerde görülmekte olup Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi gibi çeşitli kanun yollarınca düzeltilmekte ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmaktadır. Sonuç olarak, mahkemeye erişim hakkının teorik bir güvenceden öteye geçip pratik bir değere kavuşması elzemdir.

EFE ÇELİK

[6] Mehmet Soysal ve diğerleri başvurusu, B. No: 2014/2678, 17.11.2016, § 62

[7] Falie/Romanya, Appl. No: 23257/04, 19.05.2015, §§ 22-23. Beneficio Capella Paolini/San Marino, Appl. No: 40786/98, 13.07.2004, §§ 29.

[8] Amirkhanyan/Armenia, Appl. No: 22343/08, 03.12.2015, § 39.

[9] Lunari/Italy, Appl. No: 21463/93, 11.01.2001; Dimitrios Georgiadis/Greece, Appl. No: 41209/98, 28.03.2000.

[10] Burdov/Russia, Appl. No: 59498/00, 07.05.2002, §§ 35-36.

Adaletin Gözü Gerçekten Bağlı mı?

Adaletin temsilcisi Themis'in gözleri bağlıdır çünkü o karşısındakinin kim olduğuna ve nasıl görüldüğüne bakmaz. Pek! bir duruşma salonundaki hakimin zihni bu kadar tarafsız kalabilir mi? Ülkemizde yargı tarafsızlığı, hukuk devletinin var olabilmesi ve vatandaşların adalete güvenmesi adına büyük bir öneme sahiptir. Yargı tarafsızlığı, hakimin bir davada taraflardan hiçbirine yakınlık veya uzaklık duymadan, önyargısız ve objektif şekilde karar vermesidir. Sadece dışsal etkiler (siyaset, medya, güç sahipleri) değil aynı zamanda insan beyninin görünmez prangaları da yargının tarafsızlığını etkiler. Yargıcın kendi önyargılarından tamamen arınmadan kanun önünde gerçek bir tarafsızlıktan söz etmesi mümkün değildir. Bir toplumun adalet algısı, büyük ölçüde yargının tarafsızlığına duyulan güvenceden oluşur. Bu güvenin oluşması hem hukuk düzeni hem de bireyle devlet arasındaki bağ adına gerekli temel yapı taşlarındandır. Tarafsızlığa duyulan inanç, adaletin özüdür. Bu tarafsızlığı zedeleyen önyargılar nelerdir?

Psikolojinin penceresinde, Halo ve Horn etkileri, adaletin sakatlanmasına sebep olabilen bilişsel önyargılardır. Halo etkisi fiziksel olarak "ideal" kabul edilen insanların daha dürüst ve güvenilir algılanarak olumlu genellemeye tabi tutulmasıdır. Duruşma salonunda 'iyi giyimli, saygın bir mesleğe sahip, düzgün ve sakin konuşan' bir sanığın; hakim, savcı ve hatta izleyiciler nezdinde 'masum' profili çizmesi, suçun maddi unsurlarından ziyade biçimsel unsurlarının karara etki etmesine neden olur. Bu etkinin hukuk tarihindeki en karanlık örneklerinden biri Ted Bundy vakasıdır. Onlarca cinayetin faili olan Ted Bundy, duruşma salonundaki 'karizmatik, düzgün fizikli ve entelektüel' imajıyla toplumda ve hatta yargılama makamlarında bir illüzyon yaratmıştır. Bu şekli avantaj, adaletin yerine ulaşmasını geciktirmiş ve kamuoyu nezdinde suçluluk algısını maskeleyerek Halo etkisinin adli bir manipülasyon aracına dönüşebileceğini kanıtlamıştır.

Ancak madalyonun diğer yüzünde Horn etkisi vardır: fiziksel olarak daha sert veya alışılmışın dışında görünenlerin, toplumun geri kalanına kıyasla "suç işlemeye meyilli" sanılmasıdır. Toplum tarafından olumsuz olarak kodlanan bir özelliğinin, bireyin savunmasını güvenilir hale getirmesi hukuk devletinin rasyonelliyle bağdaşmaz. Ayrıca sanığın bu sebeplerle 'tehlikeli' olarak etiketlenmesi adil yargılanma hakkına bir saldırıdır. Avukatların müvekkillerine duruşma gününde beyaz gömlek giydirmesi, bir duruş sergilemelerini istemeleri gibi durumlar yargıcın zihninde oluşabilecek olası bir Horn etkisini kırmak ve Halo etkisiyle takdir yetkisini lehe çekmeyi amaçlar. Ancak bu etkiler hakimin somut delillerin ve delillerin objektifliğinin dışına çıkarak yargı tarafsızlığını riske atabilir böylece adaletin dengesini ve nesnellliğini gölgeler. Anayasamızın 10. maddesi; herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve 'benzeri sebeplerle' ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğunu söyler.

Adaletin Gözü Gerçekten Bağlı mı?

Fiziksel görünüş, boy veya genel estetik algısı da bu "benzeri sebepler" kapsamına girer. Eğer bir hakim, Halo etkisiyle "iyi görünümlü" birine daha esnek bir takdir yetkisi kullanıp Horn etkisiyle "sert görünümlü" birine daha katı davranıyorsa, Anayasa'nın 10. maddesindeki "Mutlak Eşitlik" ilkesini ihlal ediyor demektir. Mutlak Eşitliği korumanın asıl yolu ise içsel tarafsızlıktan geçer bu da hakimin kendi bilinçaltına, kişisel ve bilişsel yanılgılarına karşı koruduğu bağımsızlıktır.

Sonuç olarak, ilk izlenim göz ardı edilemeyecek bir etkidir. Ancak psikolojik etkenlere rağmen insan zihnini ve yargısal süreci biçimsel yanılsamalardan tamamen arındırmak mümkün müdür? İnsan doğası gereği bu arınma tam anlamıyla sağlanamayabilir; fakat bu yanılsamaları en düşük seviyeye indirmek ve kontrol altına almak mümkündür. Hâkim; tarafları sevip sevmemesine, kim olduklarına ya da kişisel kanaatlerine göre değil, yalnızca hukuka, delillere ve somut olaya dayanarak karar vermelidir. Nitekim ülkemizde 2022 yılına kadar uygulanan ve kamuoyunda "kravat indirimi" olarak bilinen uygulamanın kaldırılması, yargı tarafsızlığını güçlendirmeyi ve adaletin herkes için eşit biçimde uygulanmasını sağlamayı amaçlamıştır. Önceki uygulamada, bazı ağır suçlarda sanığın duruşmaya takım elbise ve kravatla gelmesi, "saygılı ve pişman" bir görünüm sergilediği gerekçesiyle takdiri İndirim nedeni olarak değerlendirilebilmekteydi. Böylece kişi suç işlemiş olsa dahi dış görünüşü sebebiyle daha az ceza alabilmekteydi.

Oysa fiziksel görünüm, hukuken bir ölçüt olarak değil; en fazla duruşma salon düzeninin korunmasına hizmet eden, görünmeyen ancak okunan bir dil olarak algılanmalıdır. Bu dil, yargılamanın esasını değil yalnızca usulî düzenini ilgilendirebilir. 2022'de yapılan düzenleme, yargının şekli izlenimlerden etkilenmemesi adına isabetli bir adım olmuştur. Anayasa'nın 138. maddesi, hâkimlerin "Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre" hüküm vereceklerini emreder. Ancak bilişsel önyargıların gölgesinde oluşan bir vicdan, gerçekten tam bağımsız ve tarafsız kabul edilebilir mi? Hâkim, karşısındaki kişinin kimliğini, sosyal statüsünü, düşüncelerini ya da dış görünüşünü değil; yalnızca dosyada yer alan maddi olguları esas almalıdır. Zira adalet, kişinin kimliğine göre şekillendiği anda adalet olmaktan çıkar, yerini ayrıcalığa bırakır. Kişi, doğuştan gelen ya da müdahale edemeyeceği fiziksel özellikleri nedeniyle yargılama sürecinde dezavantajlı konuma düşüyorsa, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan "hak arama hürriyeti" zedelenmiş olur. Bu durum, yargının tarafsızlıktan uzaklaşmasının göstergesidir.

Adaletin Gözü Gerçekten Bağlı mı?

Ayrıca bir hâkimin kararını yalnızca “vicdani kanaatine” dayandırması yeterli değildir; kararın delillerle temellendirilmesi, Anayasa’nın 141. maddesinde düzenlenen gerekçeli karar zorunluluğunun da bir gereğidir. Karar, dosyadaki deliller yerine sanığın “iyi hâline” dayanıyorsa, üst mahkemelerce bozulması kaçınılmaz olacaktır. Kurumsal güvencelerin yanı sıra, hâkimin kendi içsel önyargılarını tanıması ve onları denetleyebilmesi de yargı tarafsızlığını korumanın önemli bir boyutudur. Çünkü **gerçek adalet, Themis’in göz bağının ardındaki karanlıkta değil; hâkimin kendi zihnindeki yanılsamalara karşı sergilediği bilinçli, duruşta saklıdır.**

“Doğurduğu etki ve sonuç itibariyle yargı gücü kendisini her hanede hissettirir; topluluğa dâhil her şahsın mülkiyeti, onur ve haysiyeti, hayatı ve nihayet her şeyi onun elinden geçer. Bundan dolayı değil midir ki, yargıç, kendi Allah’ının ve vicdanının emir ve murakabesi dışında hiçbir etkinlik baskısına kapılmayacak şekilde mutlak bir bağımsızlığa sahip olmalıdır. Gençliğimin daha ilk çağlarından bugüne gelinceye kadar iman ettiğim ve inandığım bir şey var ise, o da şudur ki, günahkar ve nankör bir millete bu yeryüzünde yüklenecek en büyük cehennem azabı ve en zalim ceza, ... bağımsızlığından mahrum bir adalet cihazıdır.”

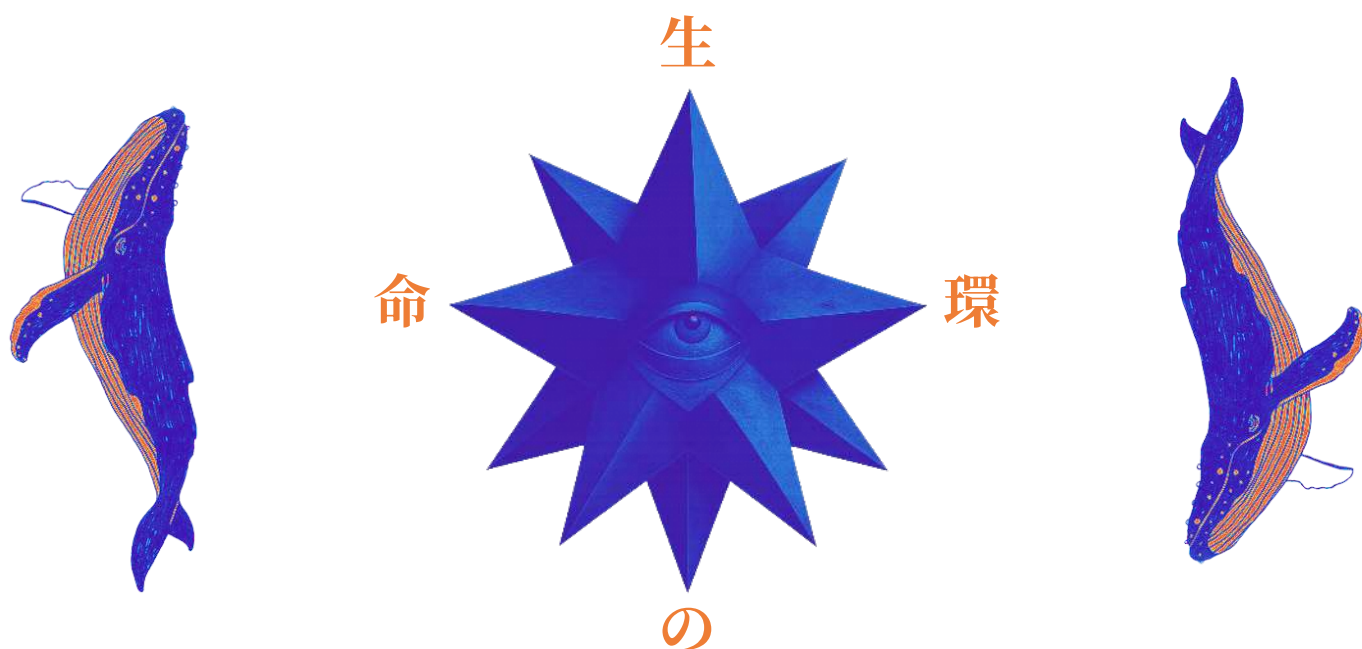
Yargıç John Marshall

KAYNAKÇA

- Dion, K., Berscheid, E., & Walster, E. (1972)
- Rule, A. (1980)
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)

死はいつ始まりますか？

死は、自分自身に絶望すること
から始まる

LİTAİLER: VİCDAN İLE ADALET ARASINDA KURULAN KÖPRÜ

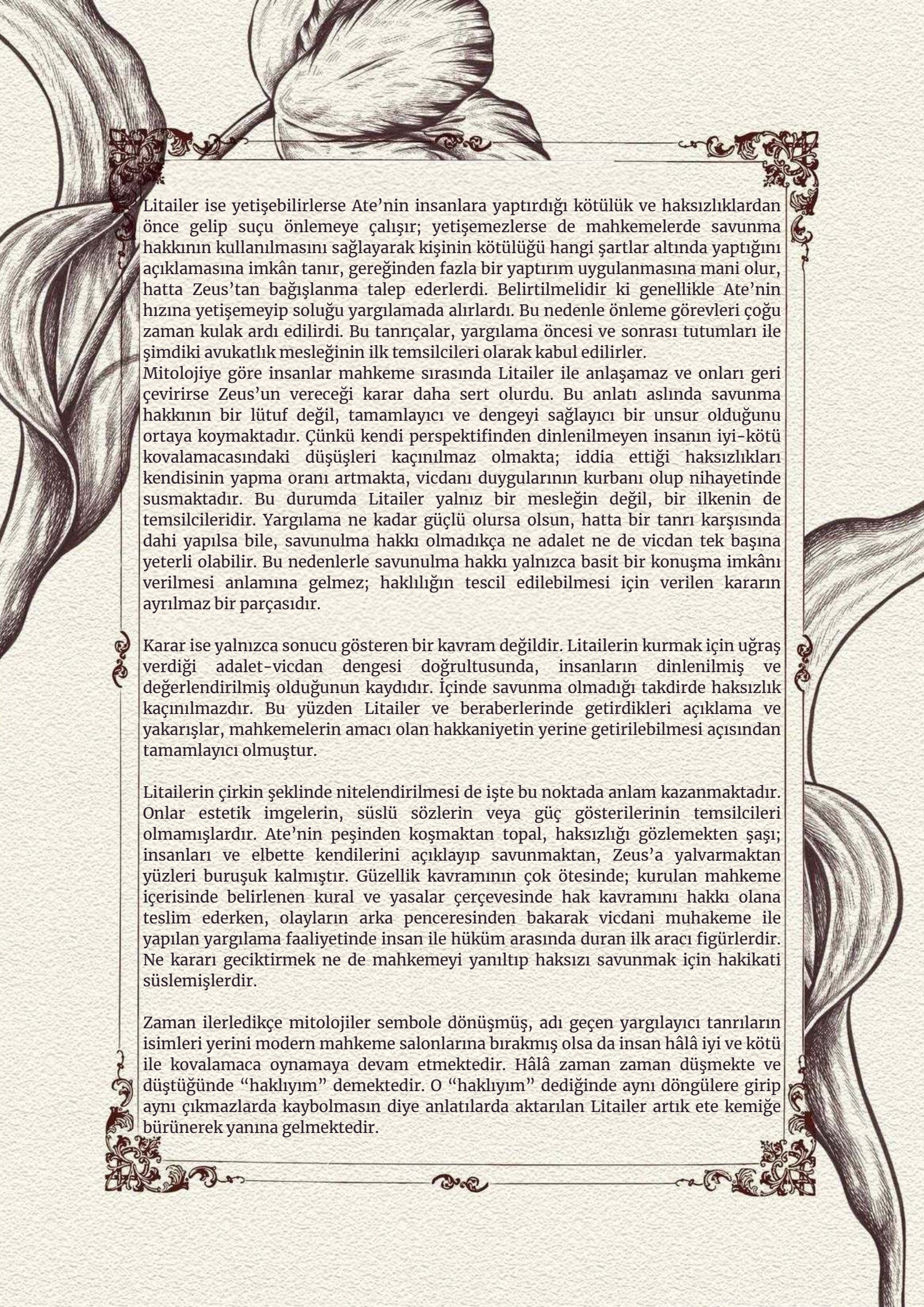
Önce insan var oldu. Sonra iyilik ve kötülük. İnsan, iyi ve kötü ile kovalamaca oynamaya başladığında ayağı takıldı. Düştü. Kalktığında, toz toprak içindeki üzerini silkelerken “haklıyım” dedi. Somut bir karşılığını bulamadığı hak kavramı ise onu adalete götürdü.

Adalet ilk mahkemeyi kurduğunda henüz yasa yoktu. Maddeler konulmamış, usul belirlenmemişti. Karar; yazılı ve katı belgelere değil, insanın içinde bulunan bir ölçüt olan vicdana bırakılmıştı. İnsanın “haklıyım” derken içinden geçen o ufacık tereddüdün adıydı bu ölçüt. Ancak ne kadar yüce olursa olsun tek başına yetersizdi. Çünkü vicdan kadar duygular ve onu etkilemeye çalışan düşünceler de vardı. Zaten bu sebeple bir şeylerin ters gittiğini anlayan adalet, haklıya hakkını verebilmek için kurallar doğurup yasalar büyüttü. Her doğana bakılmalı, her büyüyen ile ilgilenilmeliydi. Bu yüzden adaletin yükü hiç hafiflemedi. Böylece vicdanın da her geçen gün biraz daha kafası karıştı. Haklılık kavramının dengesi şaştı. İnsanın içindeki ölçüt artık dışa vurulmalıydı. Böylelikle başka bir ihtiyaç ortaya çıktı: Adı savunmaydı.

Savunma ne adaleti yolundan döndürmek ne de vicdanı yok etmek için oluşmadı. Aksine, bir tarafa adalet bir tarafa vicdanı alarak bir denge kurmaya çalıştı. Ona göre bir haksızlık varsa bunu açıklayabilmek için söz hakkı da vardı. İşte böylece, hakkı olana ulaşabilmek için yollar arayan insan ile hakkı teslim eden mahkeme arasında bir köprü kuruldu. Bu köprü, insanın kendini açıklama ihtiyacının kurumsallaşmış hâliydi. Yapılan açıklamalar ile haklılığın öne sürülmesinin yanı sıra, ortada bir yanlış varsa onun kabul edilip pişmanlık duygusunun getirdiği telafi etme isteği de vardı. Tüm bu istekler sözcüklere dökülüp makul bir zeminde değerlendirildiğinde mahkeme, gerçek anlamda bir yargı faaliyetine dönüştü. Artık adalet ve vicdan beraber çalışabiliyor; kendilerini ve birbirlerini yormadan haklıya hakkını verebiliyordu.

Eski Yunanlılarda da buna benzer bir düşünce vardı. İnsanlar kural ve yasalara uymayıp buna rağmen haklı olduklarını iddia ederken, bu iddiayı öne sürenin yalnızca kendileri olmadığını düşünürlerdi. Onları yargılayan esas kuvvet olan Zeus’a affedilmek ve haklarını teslim alabilmek için yakarırken, bu yakarışı beraber yaptıkları topal, çirkin, yüzü gözü buruşmuş Zeus’un kızlarından yardım alırlardı. Bu tanrıçalara Litailer denirdi.

Litailer, yani diğer anılan isimleriyle Yalvarılar, Antik anlatılarda yakarış ve pişmanlığın beden bulmuş hâli olarak savunma görevini üstlenen tanrıçalardı. Kendilerinden daha hızlı ve yanıltıcı olan suç tanrısı Ate, insanların gözlerini hakkı yanıltıcı bir kavram gibi göstererek boyar; öfke, hırs, kibir hatta gurur gibi duyguları kullanarak onları hataya düşürürdü.

Litailer ise yetişebilirlerse Ate'nin insanlara yaptırdığı kötülük ve haksızlıklardan önce gelip suçu önlemeye çalışır; yetişemezlerse de mahkemelerde savunma hakkının kullanılmasını sağlayarak kişinin kötülüğü hangi şartlar altında yaptığını açıklamasına imkân tanır, gereğinden fazla bir yaptırım uygulanmasına mani olur, hatta Zeus'tan bağışlanma talep ederlerdi. Belirtilmelidir ki genellikle Ate'nin hızına yetişemeyip soluğu yargılamada alırlardı. Bu nedenle önleme görevleri çoğu zaman kulak ardı edilirdi. Bu tanrıçalar, yargılama öncesi ve sonrası tutumları ile şimdiki avukatlık mesleğinin ilk temsilcileri olarak kabul edilirler.

Mitolojiye göre insanlar mahkeme sırasında Litailer ile anlaşamaz ve onları geri çevirirse Zeus'un vereceği karar daha sert olurdu. Bu anlatı aslında savunma hakkının bir lütuf değil, tamamlayıcı ve dengeyi sağlayıcı bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Çünkü kendi perspektifinden dinlenilmeyen insanın iyi-kötü kovalamacasındaki düşüşleri kaçınılmaz olmakta; iddia ettiği haksızlıkları kendisinin yapma oranı artmakta, vicdanı duygularının kurbanı olup nihayetinde susmaktadır. Bu durumda Litailer yalnız bir mesleğin değil, bir ilkenin de temsilcileridir. Yargılama ne kadar güçlü olursa olsun, hatta bir tanrı karşısında dahi yapılsa bile, savunulma hakkı olmadıkça ne adalet ne de vicdan tek başına yeterli olabilir. Bu nedenlerle savunulma hakkı yalnızca basit bir konuşma imkânı verilmesi anlamına gelmez; haklılığın tescil edilebilmesi için verilen kararın ayrılmaz bir parçasıdır.

Karar ise yalnızca sonucu gösteren bir kavram değildir. Litailerin kurmak için uğraş verdiği adalet-vicdan dengesi doğrultusunda, insanların dinlenilmiş ve değerlendirilmiş olduğunun kaydıdır. İçinde savunma olmadığı takdirde haksızlık kaçınılmazdır. Bu yüzden Litailer ve beraberlerinde getirdikleri açıklama ve yakarışlar, mahkemelerin amacı olan hakkaniyetin yerine getirilebilmesi açısından tamamlayıcı olmuştur.

Litailerin çirkin şeklinde nitelendirilmesi de işte bu noktada anlam kazanmaktadır. Onlar estetik imgelerin, süslü sözlerin veya güç gösterilerinin temsilcileri olmamışlardır. Ate'nin peşinden koşmaktan topal, haksızlığı gözlemekten şaşır; insanları ve elbette kendilerini açıklayıp savunmaktan, Zeus'a yalvarmaktan yüzleri buruşuk kalmıştır. Güzellik kavramının çok ötesinde; kurulan mahkeme içerisinde belirlenen kural ve yasalar çerçevesinde hak kavramını hakkı olana teslim ederken, olayların arka penceresinden bakarak vicdani muhakeme ile yapılan yargılama faaliyetinde insan ile hüküm arasında duran ilk aracı figürlerdir. Ne kararı geciktirmek ne de mahkemeyi yanıltıp haksız savunmak için hakikati süslemişlerdir.

Zaman ilerledikçe mitolojiler sembole dönüşmüş, adı geçen yargılayıcı tanrıların isimleri yerini modern mahkeme salonlarına bırakmış olsa da insan hâlâ iyi ve kötü ile kovalamaca oynamaya devam etmektedir. Hâlâ zaman zaman düşmekte ve düştüğünde "haklıyım" demektedir. O "haklıyım" dediğinde aynı döngülere girip aynı çıkmazlarda kaybolmasın diye anlatılarda aktarılan Litailer artık ete kemiğe bürünerek yanına gelmektedir.

Bazen bir ifade sırasında, bazen gözü altında, bazen hazırlanmış bir mütalaa örneğinde, bazen dosyaların arasına sıkışmış bir dilekçede, bazense bir kararın verileceği an Litailer belirir. Çünkü hakkaniyetin sağlanabilmesi için varlıkları gereklidir.

Kabul edilmelidir ki insan var oldukça kovalamaca oynamaya devam edecek ve zaman zaman düşecektir. O her üzerini silkelediğinde yargı var olacak; yargı da beraberinde savunulma hakkını getirecektir. Hak kavramının hak edene teslim edilmesi isteniyorsa, adalet ve vicdan arasındaki köprü bir Litainin açıklamaları gibi kurulacak; karara ancak böyle varılacaktır. O köprü yıkıldığı veya hiç kurulmadığı takdirde geriye yalnızca layığıyla verilmemiş, hatta tamamlanmamış bir karar kalacaktır. Fakat unutulmamalıdır ki elde kalan kararda savunulma hakkı yok ise o kararın içinde insan da kalacaktır.

İlki Öge Kenan

人間は何のために存在するのですか？

恐らく、破壊するために。

TOPLUM SÖZLEŞMESİ KURAMI VE THOMAS HOBBS

I. GİRİŞ

Thomas Hobbes, XVII. yüzyılın en önemli düşünürlerinden biridir ve 1588 yılında İngiltere’de doğmuştur. Döneminde, İngiltere’de büyük bir siyasi iktidarsızlık ve büyük bir iç savaş bulunmaktadır. Bu durumlar karşısında Hobbes, toplumsal düzenin ve barışın korunması için devlete mutlak itaatin zorunlu olduğunu, kilisenin dahi devlete bağlanması gerektiğine inanıyordu.

KILICIN ZORU OLMADIKÇA AHİTLER SÖZLERDEN İBARETTİR VE
İNSANI GÜVENÇE ALTINA ALMAYA YETMEZ.

THOMAS HOBBS

Hobbes’a göre; Yurtta sürekli bir barışın kurulması, yurttaşların mutluluğa ermeleri, doğrudan doğruya kuvvetli ve salt bir devlet otoritesinin kurulmasına bağlıydı [1]. İnsanlar anarşi ve güvensizlikten kurtulmak üzere, yani feodal kişisel bağımlılık ilişkilerinden kurtularak, modern devletin gayrişahsi ilişkilerini kurmak üzere, özgürlüklerinden vazgeçmekte ve devleti kurmaktadır [2].

Leviathan eseri, 1651 yılında basılan, meşru ve mutlak bir devletin kökenlerini inceleyen, Hobbes’un en önemli eserlerinden biridir. Leviathan’dan bahsedilirken aslında Devlettten bahsedilir. Leviathan, bireyin bedenselleşmiş yapay bir bedenidir. Bu beden, tek başlı fakat gövdesi birçok yaratığın birleşmesinden meydana gelmiş korkunç bir canavardır. Bu benzetmeyle Hobbes, hem Devletin bir yapay bir yaratık olduğunu, hem de Devletteki her şeyden sorumlu, sınır tanımayan, mutlak yönetici, toplum adına konuşan tek bir devden oluştuğunu belirtir.

[1] AKIN, İlhan (2016) Devlet Doktrinleri s. 90

[2] HOBBS, Thomas (2017). Leviathan veya Bir Din ve Dünya Devletinin İçeriği, Biçimi ve Kudreti. (Çeviri: Lim, Semih). s. 13

TOPLUM SÖZLEŞMESİ KURAMI VE THOMAS HOBBS

Hobbes, akılcı bir yöntemle *Leviathan* adlı eserinde toplumun ve devletin nasıl meydana geldiğini incelemektedir. Bu çerçevede, Hobbes'un anlayışı doğrultusunda devletin ve toplumun ortaya çıkış süreci incelenecektir.

II. İNSANLIĞIN DOĞAL DURUMU: İNSAN DOĞASI VE DOĞA DURUMU

Hobbes, devletin ve toplumun meydana gelişini açıklarken, toplum öncesi bir dönem kabul eder ve bu dönemi şu şekilde açıklar:

İnsanlar doğuştan eşittir. Doğa, insanları, bedensel ve zihinsel yetenekler bakımından eşit yaratmıştır. Bu mutlak bedensel ve zihinsel eşitlik, doğa durumunda kimsenin kimseye doğal bir hiyerarşi veya üstünlük kuramaması anlamına gelir. İnsanların eşit olması, hedeflere (hayatta kalma, mülkiyet, şan) ulaşma umudunda da eşitlik yaratır. Bu durum, kaçınılmaz olarak rekabeti ve güvensizlik ortamını yaratır.

Eşitlikten güvensizlik doğar. Bu rekabet ortamında, insanlar yetenek olarak eşit oldukları için ve aynı zamanda kaynakların sınırlı olmasından dolayı, iki kişi aynı anda sahip olamayacakları bir şeyi arzu ederse, birbirlerine düşman olurlar ve varlıklarını korumak için birbirlerini yok etmeye veya egemenlik altına almaya çalışırlar.

Güvensizlikten savaş doğar. Doğa durumunda bireyin başkalarına karşı duyduğu güvensizlikten kurtulmasının en işlevsel yolu önleyici eylemlerde bulunmaktır. Birey, kendisi için tehlike oluşturabilecek başka bir şey kalmayınca kadar cebir veya hile yoluyla olabildiğince çok insanı kendi hakimiyeti altına almak zorundadır. Bu durum salt bir saldırganlık değildir; zorunlu bir savunma mekanizmasıdır. Sadece kendi halinde kalmak isteyen bireyler bile cebir yoluyla onlara müdahale eden kişilere karşı koymak için güçlerini artırmak zorundadırlar.

Bu durumda, insan doğasında üç temel kavga nedeni vardır. Rekabet, güvensizlik ve şan ve şeref. Rekabet, insanları kazanç için başka insanların kişiliklerine, karılarına, çocuklarına ve hayvanlarına egemen olmak için şiddet kullanmaya; güvensizlik, kendilerini korumaya, güvende olmaya; şan ve şeref ise şöhret için mücadele etmeye iter [3]. Bireylerin kendi varlıklarını koruma ve güç arayışı için sürekli bir tehdit oluşturduğu bu durumda, "insan insanın kurdudur" (*Homo homini lupus*) [4].

Devletin olmadığı bu durumda, herkesin herkese karşı sürekli bir savaş durumu vardır (*bellum omnium contra omnes*). Ancak bu süreklilik her an savaşılmaması gerektirmez. Önemli olan, mücadelenin, çarpışma ile yürütüleceği iradesinin herkes tarafından biliniyor olmasıdır. Kötü hava nasıl her an yağmur yağması demek değilse, savaş durumu da her an çatışma olması demek değildir [5]. Hobbes, bu doğa durumunu şöyle tanımlıyor: "Böyle bir ortamda, çalışmaya yer yoktur; çünkü çalışmanın karşılığı belirsizdir, ve dolayısıyla toprağın işlenmesine de yer yoktur; ne denizcilik, ne deniz yoluyla ithal edilebilecek malların kullanılması; ne rahat yapılar ne fazla güç gerektiren şeyleri kaldırmak için gereken şeyler; ne yeryüzü hakkında bilgi; ne zaman hesabı; ne sanat; ne yazı; ne de toplum vardır. Hepsinden kötüsü, hep şiddetli ölüm korkusu ve tehlikesi vardır; ve insan hayatı yalnız, kötü, vahşi ve kısa sürer." [6].

[3] HOBBS, Thomas. *Leviathan*, s. 94

[4] Aktaran: AĞAOĞULLARI, Mehmet Ali, AKAL, Cemal Bâli, KÖKER, Levent. (1994). *Kral Devlet ya da Ölümlü Tanrı*. s. 198

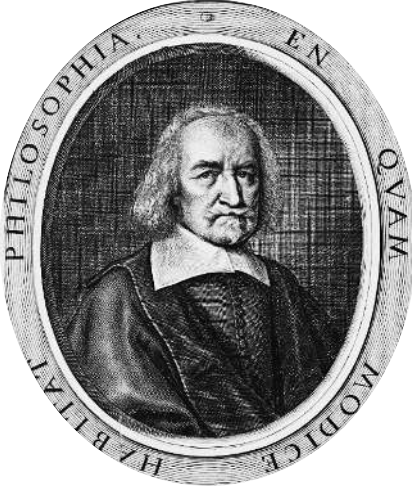
[5] BAKIRCI, Fahri (2008) Hobbes'ta sözleşmenin kökeni akıl mıdır? s. 4

[6] Aktaran: BAKIRCI, Fahri. (2025). Thomas Hobbes'un Özgürlük Anlayışı. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Tüze Akademik Dergisi s. 47

TOPLUM SÖZLEŞMESİ KURAMI VE THOMAS HOBBS

Böyle bir savaşta hiçbir şey adalete aykırı değildir. Doğa durumunda ortak bir otorite bulunmadığı için yasa yoktur; dolayısıyla *adalət* veya *adalətsizlik* gibi kavramlar da ortaya çıkmaz. *Genel bir gücün olmadığı yerde, yasa yoktur; yasa olmayan yerde adalət yoktur* [7]. Bununla birlikte insanlar ölüm korkusu, güvenli ve rahat bir yaşam arzusu ve bunu elde etme umudu ile barışa yönelirler ve insan aklı da barışı mümkün kılacak kuralları ortaya koyar.

Hobbes, bu rasyonel kuralları doğa yasaları olarak adlandırır. Bu yasalar, doğa durumundaki sürekli olarak süren çatışma eğilimini sınırlayarak barışın kurulmasında temel olmayı amaçlar. Doğa durumu, birtakım mantıklı sonuçlara ulaşmak için- *mutlak otoritenin zorunluluğunu, iktidarın meşruiyet kaynağını rızaya dayandırma ve adalət ve mülkiyetin yapaylığı kurumlarına ulaşmak, belirtmek için*- Hobbes'un ileri sürdüğü bir varsayımdır. Doğa durumunun yarattığı ortam, insanın aklı aracılığıyla doğa yasalarını keşfetmesini zorunlu kılar.

DOĞAL ADALETİN TEK MAHKEMESİ
VİCDANDIR.

III. DOĞA HAKKI VE DOĞA YASALARI

Doğal hak (jus naturalē), kendi doğasını, yani kendi hayatını korumak için kendi gücünü dilediği gibi kullanmak ve kendi muhakemesi ve aklı ile bu amaca ulaşmaya yönelik en uygun yöntem olarak kabul ettiği her şeyi yapma özgürlüğüdür. *Doğa yasası (lex naturalis)* ise, akılla bulunan ve insanın kendi hayatı için zararlı veya hayatını koruma yollarını azaltıcı olan şeyleri yapmasını yasaklayan veya insanın hayatını en iyi şekilde koruyabildiğini düşündüğü bir ilke veya genel kuraldır [8].

Doğal hak ve doğa yasaları aynı şey değildir. İkisinin ortak kaynağı da akıl olsa bile, insanlar ikisini de aynı anda kullanılamazlar. İnsanın öncelikli amacı barışı sağlamaktır. Eğer barış mümkünse, birey *doğa yasasına* uyarak doğal özgürlüğünün bir kısmından vazgeçmeli ve yükümlülük altına girmelidir. Ancak barış elde edilemiyorsa kişi *doğal hakkını* kullanarak kendini korumak için her yolu kullanabilir.

Bu nedenle, *doğal hak* ve *doğa yasası* aynı anda uygulanamaz. Bunlar, birbirlerine zıt kavramlardır. Hak, bir şeyi yapma veya yapmama özgürlüğü iken, yasa ise bunlardan birine mecbur kılan bir yükümlülüktür.

[7] HOBBS, Thomas. Leviathan, s. 96

[8] HOBBS, Thomas. Leviathan, s. 96-97

TOPLUM SÖZLEŞMESİ KURAMI VE THOMAS HOBBS

Doğa yasasına uymak, doğal hakkı sınırlamak anlamına gelirken, doğal hakkı kullanmak ise doğa yasasına uymamak anlamına gelir. Doğa yasaları işler hale geldiğinde doğal savaş durumu sona erer ve toplumsal düzen ortaya çıkar. İnsanı topluma yönelten, doğa yasalarıdır.

Hobbes, *Leviathan*'da on dokuz adet doğal yasa saymaktadır [9]. Bu yasalar, temel doğa yasasından türemektedir [10]. Temel (*birinci*) doğa yasası, aklın öncelikli olarak barışı aramasını, bunun mümkün olmadığı durumlarda ise meşru müdafaa için savaşın tüm imkanlarının kullanılmasını ifade eder. İkinci doğa yasası ise, barışın sağlanabilmesi için tek yolun, bireyin her şey üzerindeki doğal hakkından vazgeçmesini ifade etmektedir. Bu yasa toplumsal sözleşmenin çekirdeğini oluşturur. Çünkü, doğa durumundaki sınırsız özgürlükten *karşılıklı olarak vazgeçmeyi* emreder.

Bu vazgeçme, *karşılıklı* olmalıdır. Bir hakkı bırakmak, bir insanın sahip olduğu bir hakkı kullanmamayı seçmesi ve başkalarının o haktan engellenmeden yararlanmasına izin vermesi demektir. Başka bir deyişle, bir insan hakkını bıraktığında, *başkalarına yeni bir hak vermiş olamaz*; çünkü her insanın doğuştan hakları vardır. Hakkını bırakan kişi sadece kendi engelini kaldırır ve böylece kişi hali hazırda sahip olduğu hakkı daha rahat kullanabilir hale gelir [11].

Hobbes, bir insanın hakkını bırakmasının iki farklı şekilde gerçekleşebileceğini belirtir. *İlki*, “Haktan feragat etmek”dir. Hak sahibi, hakkın sağlayacağı faydanın kime geçeceğini önemsemiyorsa, o haktan sadece feragat eder. *İkincisi ise*, “Hakkı başka birine devretmek”dir. Bırakılacak haktan belirli bir kişiyi veya kişileri yararlandırmak istenirse, o hak devredilir. Hakkını bu iki yoldan birisiyle bırakan insan, hakkını bıraktığı/devrettiği kimselerin o haktan yararlanmalarına engel olmamakla yükümlü ve bağlıdır [12].

Doğa yasalarının doğa durumunda var olduğu ve insan akli tarafından kavranabildiği açık olmakla birlikte, bu yasaların eylemde bağlayıcı olması başka bir koşula bağlıdır. Hobbes, doğa yasalarının doğa durumunda yalnızca *in foro interno*, yani vicdanen bağlayıcı olduğunu; *in foro externo* olarak, yani somut eylemde ise bağlayıcılıklarının bulunmadığını belirtir. Bunun nedeni ise; Doğa yasasına uyarak sözünü tutan bir kişi, karşı tarafın da sözünde duracağına dair herhangi bir güvenceye sahip değildir. Bir güvence olmaksızın yasaya uymak, kişiyi ancak başkalarının *avı* haline getirir. Dolayısıyla doğa yasaları, ancak bu yasalara uyulmasını zorunlu kılacak ve ihlalleri yaptırıma bağlayacak ortak bir gücün varlığıyla gerçek anlamda işler hale gelebilir. İşte bu zorunluluk, bireyleri doğal haklarından vazgeçerek bir toplumsal sözleşme yapmaya ve egemen bir güç oluşturmaya yönelten temel gerekçeyi oluşturmaktadır [13].

IV. TOPLUMSAL SÖZLEŞME VE LEVIATHAN'IN İNŞASI

Hobbes, sözleşmeyi, karşılıklı hak devredilmesi olarak tanımlar. Doğa yasaları, kendi başlarına barış durumunu oluşturmak için yeterli değildir. Adalet, hakkaniyet gibi yasalar, bunlara uyulmasını sağlayacak, uyulmadığında yaptırım uygulayacak bir erkin yokluğunda etkisiz kalır. Hobbes bu durumu, “Kılıcın zoru olmadıkça ahitler sözlerden ibarettir ve insanı güvence altına almaya yetmez” şeklinde ifade etmiştir [14]

[9] AKAD, Mehmet, DİNÇKOL, Bilterin, BULUT, Nihat. (2022). *Genel Kamu Hukuku*, s. 107

[10] BAKIRCI, Fahri (2008) *Hobbes'ta sözleşmenin kökeni akıl mıdır?* s. 10

[11] HOBBS, Thomas. *Leviathan*, s. 97

[12] HOBBS, Thomas. *Leviathan*, s. 98

[13] BAKIRCI, Fahri (2008) *Hobbes'ta sözleşmenin kökeni akıl mıdır?* s. 7-8

[14] HOBBS, Thomas. *Leviathan*, s. 127

TOPLUM SÖZLEŞMESİ KURAMI VE THOMAS HOBBS

Dolayısıyla, yasaların varlığına rağmen, kurallara itaati sağlayacak mutlak bir iktidar olmadıkça, doğa durumunun yarattığı güvensizlik aşılamaz, yasalar anlamsız kalır.

Barışın ve güvenliğin inşası, bireylerin kendi aralarında kurdukları sınırlı veya geçici ortaklıklarla da sağlanamaz. Az sayıda insanın bir araya gelmesi caydırıcı bir güç olmak için yetersiz, büyük bir kalabalık bir araya gelse bile tek bir karar verici tarafından yönetilmediği sürece bireysel çıkarlar bu kalabalığın etkinlik göstermesini engeller. Hobbes'a göre, bu tür çoğunluklar ortak bir düşmana karşı geçici olarak birleşip zafer kazansa dahi, dış tehdit ortadan kalksa bile içsel çatışmalar sebebiyle çoğunluk bu sefer de kendi arasında savaşı hale gelir. Bu nedenle, kalıcı güvenliğin tek koşulu, sürekli ve tek merkezi bir otoritedir.

Kalıcı barışı sağlayacak bu genel gücün kuruluşu, tüm bireylerin kudret ve güçlerini tek bir kişiye veya hepsinin iradesini oyların çokluğu ile tek bir iradeye indirgeyecek bir heyete devretmeleri ile gerçekleşir. Hobbes, bu devir işleminin mekanizmasını mutlak bir sözleşme formülüyle açıklar: Toplumu oluşturan her birey diğerine, *"Senin de hakkını ona bırakman ve onu bütün eylemlerinde aynı şekilde yetkili kılmak şartıyla, kendimi yönetme hakkımı bu kişiye veya bu heyete bırakıyorum"* diyerek kendi iradesini egemenin iradesine tabi kılar. Herkesin herkesle yaptığı bu *yatay* ve *kırsılıklı* ahit sonucunda çoğunluk tek bir kişilikte birleşir ve bu yapı Devlet (Civitas) adını alır [15].

Leviathan'ın kurulmasıyla ortaya çıkan egemen güç, doğası gereği mutlak, devredilemez ve bölünemez bir bütündür. Hobbes, egemenliğin kimde bulunduğunu belirleyen temel hakları ayrıntılı biçimde sıralar. (Yasama ve yargı yetkisi, savaş ve barış kararı alma gibi). Bu hakların *tek bir elde* toplanması zorunludur. Çünkü, *"Kendi içinde bölünmüş bir krallık ayakta duramaz"*. Eğer yasama, yürütme veya yargı gibi temel yetkiler kendi içlerinde ayrılırsa, devletin bütünlüğü zedelenir. Bu sebeple *kuvvetler ayrılığı* bir denge mekanizması olmaktan çok, devletin istikrarını tehlikeye atan bir mekanizmadır [16].

Egemen, bu toplumsal sözleşmenin tarafı değildir. Sözleşme, sadece toplum üyelerini bağlar. Toplumsal sözleşme egemen ile halk arasında değil, doğa durumundan *kurtulmak isteyen* bireylerin kendi aralarında yaptıkları *yatay* [17] bir anlaşmadır. Egemen güç ise bu anlaşmanın ürünü olarak ortaya çıkar. Bu nedenle egemen herhangi bir yükümlülük altına girmez, sorumluluğu iddia edilemez. Dolayısıyla egemenin yaptığı her eylem, mantıksal olarak uyrukların yetkisiyle gerçekleşmiş sayılır [18].

[15] HOBBS, Thomas. Leviathan, s. 130

[16] HOBBS, Thomas. Leviathan, s. 134-137

[17] Sözleşmenin taraflarının eşit olması, yukarıdan aşağı olmaması. Dikey olsaydı, halk ile egemen arasında bir sözleşme olurdu.

[18] HOBBS, Thomas. s. 131-133

TOPLUM SÖZLEŞMESİ KURAMI VE THOMAS HOBBS

V. SONUÇ

Hobbes'a göre Devlet, insanın ölüm korkusundan kurtulmak için akıyla kurduğu yapay/suni bir varlıktır. İnsanların doğuştan eşit olması, doğa durumunda güvensizlik ve rekabet yaratarak "herkesin herkese karşı savaşına" neden olur. Bu savaş ortamı, insanları barışı sağlayacak doğa yasalarını bulmaya iter.

Ancak doğa yasaları, zorlayıcı bir otorite olmadan barışı tek başına sağlayamaz. Bu nedenle insanlar, kendi kendilerini yönetme haklarından vazgeçerek tüm güçlerini bir sözleşmeyle devlete (Leviathan'a) devrederler. Kurulan bu güç, sözleşmenin bir tarafı değil sonucudur; bu yüzden yetkisi mutlak, devredilemez ve bölünemezdir. Sonuç olarak Hobbes, iktidarın kaynağını ilahi bir güce değil, insanların hayatta kalmak için kendi rızalarıyla yaptığı sözleşmeye dayandırır. Bireysel güvenliğin bedeli, devlete mutlak itaattir. Devletin gücünün bölünmesi veya sınırlandırılması, toplumu yeniden o yıkıcı doğa durumuna ve iç savaşa sürükler.

KAYNAKÇA

AĞAOĞULLARI, Mehmet Ali, AKAL, Cemal Bâli, KÖKER, Levent. (1994). *Kral Devlet ya da Ölümlü Tanrı*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 159-219.

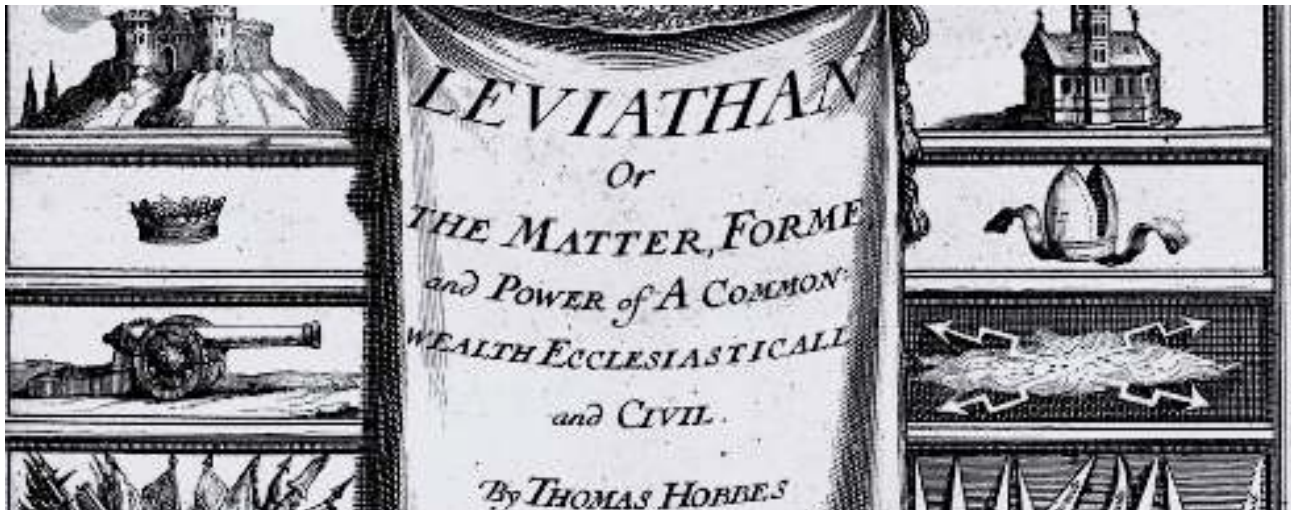
AKAD, Mehmet, DİNÇKOL, Bihterin, BULUT, Nihat. (2022). *Genel Kamu Hukuku*. İstanbul: Der Kitabevi Yayınevi ve Dağıtım Paz Ltd. Şti., 105-112.

AKIN, İlhan. (2016). *Devlet Doktrinleri*. İstanbul: Beta Basım AŞ., 89-94.

BAKIRCI, Fahri. (2008). Hobbes'ta sözleşmenin kökeni akıl mıdır? *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1-48.

BAKIRCI, Fahri. (2025). Thomas Hobbes'un Özgürlük Anlayışı. *TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Tüze Akademik Dergisi*, 1. Baskı Ankara, 44-63.

HOBBS, Thomas. (2007). *Leviathan veya Bir Din ve Dünya Devletinin İçeriği, Biçimi ve Kudreti ÇEV: Semih Lim*. Yapı Kredi Yayınları, 92-139.

KÜLTÜR VE SANAT

“Nasıl görünüyorum?”

Soru beklemediğim yerden gelmişti. Afalladım. Yanına yaklaşıp kulağına fısıldayarak, “harika görünüyorsun, karlar kraliçem benim,” dedim.

Titreyen ellerini başında gezdirmeyi bıraktı. Hafif bir gülümseme yayıldı yüzüne.

Çantamdaki kemik tarağı çıkardım. Saçlarını taradım, sonra da öptüm yanaklarından.

“Sen vermiştin bu tarağı, hatırladın mı?”

“Hatırlamaz olur muyum? Nünüşün çantası, meraklı meraklı karıştırılır, ilgi çeken ne varsa istenilirdi.”

“Anneannem, senin çantan da hep ilginç şeylerle dolu olurdu ama.”

Tarağı eline verirken “sapındaki tavus kuşu çok güzel baksana,” dedim.

Aldı, inceledi. Sert bir bakışla “Anka kuşu,” dedi.

“Nünüşümün yanlışa da hiç tahammülü yok,” dedim gülerek.

“Annemindi, eninde sonunda senin olacaktı,” dedi ve uzattı. Aldım, çantama koydum. Sağa sola salladım başımı, “ne tuhaf sözler bunlar anneanne! Miras paylaşmaya değil, yarana bakmaya geldi doktor torunun,” dedim.

Yatağı kaldırdım. Yalnızca yan yatabiliyordu. Kuyruk sokumundaki yatak yarası el kadardı ve o denli derindi ki kemik görünüyordu. İltihaplı sargıyı çıkardım, yaranın siyah kenarlarını cımbızla kopardım, yarayı temizledim, üstüne yeni sargı bezi yapıştırdım.

Ağrısı olup olmadığını sorduğumda kafasını hafifçe iki yana salladı ve dedi ki: “Biliyor musun, sigarada yaşamın tadı var, şu an bir sigara içebilirim.”

*Vulnerant Omnes,
Ultima Necat*

“Bulurum sana bir tane.”

“Sigara içmeme izin verdiğine göre yaranın durumu vahim anlaşılan.”

Bakışlarımı saklayarak sakın bir ifadeyle,

“Nasıl da hemen bu sonuca ulaştın tatlısım,” dedim.

“Mezarımın başına da koyar mısın bir tane?”

Yanıt vermedim. Beni rahatça görebileceği pencerenin önündeki geniş kanepeye oturdum.

Serum şişesinin hortumunu gevşekçe parmağına dolayıp pencereye doğru baktı.

“Dün annen geldi ziyaretime.”

“Cici babamla mutlu muymuş?”

“İyi görünüyordu, bu kadarı yeter bana.”

“Bana yetmez, inanamıyorum onun evlendiğine.”

“Yasını tuttu, acısını evcilleştirdi, hayata tutundu yeniden.”

“Ama sen evlenmedin, dul kaldığında sen de 50 yaşındaydın.”

Yatağın kenarına tutunarak kahkaha atmaya çabaladı. Anlamsız kık, kık, kık sesleri çıkabildi sadece gırtlığından.

“Ailenin kadınlarının kaderi de 50’inde dul kalmakmış,” dedi.

Ellerini bedeninin iki yanına aldı. Yorulmuştu, ama hâlâ dirençle bakıyordu bana.

“Acıları yarıştırmıyoruz küçük hanım. Benim zamanımda 50’indeki kadın yaşlı sayılırdı, şimdi ise genç.”

“Güzel şeyler konuşalım.”

Kaşlarını çatarak sürdürdü konuşmasını, “Bak, bak bana, 80 yaşındayım, daha yeni yaşlandın diyor doktorlar.”

“Pencereyi aralayayım mı?” diye sordum. Kalkıp stor perdeyi yukarıya doğru çektim.

Güçlkle boğazını temizledi.

“İyi olur,” dedi.

Odaya dolan temiz havayı içine çekmeye çabaladı. Nefesi de benzi gibi solmuştu iyiden iyiye.

“Hastane pencereleri neden ardına kadar açılmıyor? Şu ufakık vasistas aralığında nefes aldirmaya çalışıyorlar.”

“Hasta güvenliği için anneanne. Bunu bilmediğini söylemeyeceksin umarım.”

“Bazı bilgilerin canı cehenneme.”

“Küfür de eder olduk ha, helâl sana!”

O çok sevdiğim muzip gülümsemesi belirdi yüzünde. “Ne sandın, daha ölmedim ben,” dedi.

Odada gezinmeye başladım.

“Bu hastanenin tek kişilik odaları ferah, geniş. Koltuğun, kocaman da bir kanepen var.”

“Evet. Oturamadığım koltuk ve uzanamadığım kanepeyle bir aydır yakın arkadaşız.”

Üzüldüğümü göstermemek için yüzümü pencereye döndüm. Duygularımı saklayamadığımı bilir, okumak istediğinde de yüzüme bakardı.

İçeriye dolan temiz havayı koklayarak derin nefesler almak istedi. Gücü yetmedi, vaz geçti. Kesik kesik birkaç kez soluduktan sonra, “Kışın içine bahar kaçmış, bir günde dört mevsimin yaşanacağı zaman gelmiş.”

“Evet, ama havalar zorluyor, nasıl giyineceğimi şaşıırıyorum.”

“İnsanlığın var olduğundan beri konuşıtuğu konuya geldik işte: Hava ve su.”

“Felsefe profesörü Nuriye Hanım ne zaman felsefeye dalacak diye bekliyordum zaten,” dedim gülererek.

Bakışlarını kaçırdı, hareketsiz incecik bacaklarına, inme inmiş vücuduna baktı.

“Okuyamasam da bilincim yerinde, en iyi bildiğimin etrafında dolanıyor işte zihnim.”

“Üşüdün mü? Pencereyi kapatayım mı?”

“Olur. Gezinip durma, başımı döndürdün. Gel yanı başımdaki koltuğa otur.”

Hafif bir suskunluktan sonra, alçak bir sesle,

“İngiltere buz gibidir şimdi, gitme kararından vaz geçmedin değil mi?” dedi.

“Doktora çok ihtiyaç varmış, bundan yararlanmak istiyorum, ama başaramazsam diye de çok korkuyorum.”

Cevap vermesini beklemedim, korkuyorum sözüm bir açıklama telaşına düşürmüştü belki de beni.

“Dönmek zorunda kalırsam ne olur, bilmiyorum.”

“Zarını at ve ilerle,” dedi.

Gülerek, "Caesar gibi yani," dedim.

"Hatırladın," dedi.

"Nünüşüm Roma'dan getirdiğin zarları nasıl unuturum? Çalışma masamda durur onlar."

Gene muzipçe gülümsedi.

"Sen yeni bir yaşama yelken açıyorsun, ben teneşirin rengini merak ediyorum."

Kahkahalarımı tutamadım.

"İlahi anneanne, teneşirin rengi nereden aklına geldi?"

"Yakınlarımın ölüsü yıkanırken teneşire dikkat etmediğimi düşündüm de geçen gece."

Tırnaklarını inceledi, hafifçe burnunun altını kaşdı, düşündüğü belliydi. Bir şeyler mırıldandı.

"Anlamadım ne dediğini?"

"**Vulnerant omnes, ultima necat,**" dedi.

"Anlamını bilmiyorum."

"Saatlerin üzerinde yazar."

"Hangi saatlerin? Benimkinde yok."

"Latinlerin saatlerinin. Çevirisi: **Hepsi yaralar, sonuncusu öldürür.**"

Anlamı: **Her geçen dakika yaralar, son dakika öldürür, demektir.**"

Nefesini toparladı, azıcık duraksadıktan sonra konuşmaya devam etti.

"Yaşam akrep ve yelkovan arasındaki süreç işte, doğduğumuz anda ölmeye de başlıyoruz. Benim için zamanın duracağı an yakın."

"Of anneanne! Yapma! Böyle şeyler söyleme! Ölümü küçümsediğini düşünürdüm hep."

"Kendimi ölürken seyretmek ilginç bir deneyim," dedi.

Ne söyleyeceğini bilemedim. Koltuktan kalktım. Serum şişesini kontrol ettim.

"Serum rahat akıyor. İlaç vaktin gelmedi mi?"

"Uyumamı ister gibi bir halin var."

"Yok, yok ondan değil. Ağrın başladı gibi geldi de bana."

Cevap vermedi. Başını okşadım.

Senin yanında olmak her daim iyi gelmiştir bana, karlar kraliçem," dedim.

"Erken ağardı saçlarım."

"Neden hep en zoru seçtin?"

"Var oluşumun sırrını keşfetme merakım diyelim."

"O zaman şöyle sorayım: Neden hayatın seni bu kadar hırpalamasına izin verdin?"

“Senin yaşlarında her gece yattığımda şu anda kaç insan ölüyor, kaç kadın tecavüze uğruyor, kaç çocuk aç açına uyumaya çabılıyor diye düşünür, sıcak yatağımdan utanırdım.”

“Nasıl böyle bir misyon yükledin kendine, gücünün yetemeyeceğini bile bile.”

“Tepe dikti, ama tırmanmaya değdi.”

Yatağı kenarına oturdum. Ellerini ellerimin arasına aldım. Soğuktu elleri. Ürperdiğimi fark etmiş gibi, “Hatırlamazsın, küçüktün, ellerim üşüdü dedim de o minicik ellerinle ellerimi ısıttın.”

Derin bir sessizlik hâkim oldu odaya. İkimiz de o günlere dönmüştük sanki.

Hafif hafif okşamaya başladım ellerini.

Bir şeyler hatırlamak istermiş gibi bir aşağı bir yukarı salladı başını.

“Hediye ettiğim kırmızı bahçıvan pantolonu görünce nasıl da kızmıştın bana?”

“Ne bileyim ben küçüktüm, sadece bahçıvanlar giyer zannederdim.”

İçimdekileri dökmemi istediğini anlamıştım. Uzun uzun baktı yüzüme.

“Geçmiş çağırmiyorum anneanne, çok yer kaplıyor,” dedim.

“Geçmişin yaşamı ve ölümü içinde barındırdığını düşündün mü?”

“Nasıl anlamadım.”

Titreyen ellerini çenesinin altında beceriksizce kenetledi. Doğru ve etkili kelimeleri bulmak istediğinde bu hareketi yapardı.

“Çağırıyorsun geçmiş. Geldiği anda da geçmişin içinde yaşamaya başlıyorsun.”

Konuşmasının bitmesini beklemeden atıldım.

“İşte anneanne, benim söylemek istediğim de tam bu. Geçmiş, yaşamımdan alıyor gibi geliyor bana, o nedenle gelmesin diyorum.”

“Geçmiş, zamansızdır, mekânsızdır, davet beklemez, geliverir işte.”

Duymaya katlanamam söylemeye dilim varmasa da sohbet o kelimenin etrafında dönüp duruyordu. Merakımı yenemedim.

“Ölümle bağlantısını nasıl kurdun?”

“Geçmiş en büyük gerçekliğimizdir. Ona dokunamayız, değiştiremeyiz, duygularımızla yön veremeyiz. Ölüm gibi işte,” dedi.

Verecek bir cevap bulamadım. Anlamanın ve anlatmanın huzurunu gördüm gözlerinde. Ayağa kalktım, yüzümü pencereye döndüm. Kapının hızlıca açılmasıyla irkilerek kendime geldim. Başımı çevirdiğimde tansiyon aleti ve ilaçlarla odaya girmişti bile hemşire.

Güler bir yüzle canlı bir sesle,

“İlaç zamanı Nuriye Hanım, tansiyonunuzu da ölçeceğim,” dedi.

Hastaya rahat ulaşabileceği bir yere tansiyon aletini yerleştirdi. Şırıngayla serumun içine ilaçları kattı.

“Tansiyonunuz iyi. Bir de yaranıza bakayım,” dedi.

İşini yaptığım için mahcup olmuşum.

“Yarasına bakmak istedim, pansumanını yaptım,” dedim.

“Her gelişinizde yapıyorsunuz zaten doktor hanım, endişelenmeyin iyi bakılıyor anneanneniz.”

“Teşekkür ederim. İyi bakıldığından eminim. Sadece yarasını görmek istedim.”

Kendisinden beklenmeyen bir itiraz yükseldi anneannemden,

“Benim yaramdan başka konuşacak konu kalmadı galiba bu koca dünyada. Yaramla ilgileneceğinize bana bir sigara getirebilirsiniz.”

Sus işareti yaptı hemşire. Bir bana bir de anneanneme bakarak, “Her gördüğümde bu kadar benzeyen anneanne torun olabilir mi diye düşünmeden edemiyorum,” dedi.

“80’lik ihtiyarla 25’lik tazeyi nasıl benzettin kızım,” dedi anneannem.

En ufak bir ayrıntıyı atlamaktan kaçınırcasına dikkatli dikkatli baktı hemşire.

“Koyu mavi gözler, kalkık burun, zeki yüz... yaşlanınca yok olmuyor Nuriye Hanım,” dedi.

Tansiyon aletini topladı, ilaç kutusunu aldı. Sesine otoriter bir ifade verdi.

“Toruna doyum olmuyor, ama artık dinlenmeniz gerekiyor,” dedi.

Hemşireyle birlikte kapıya doğru ilerledim. Tansiyon aletini rahatça geçirebilmesi için kapıyı tutarken gözümle de “tamam, ben hallederim,” dedim. Kapıyı göremeyecek bir pozisyonda yatıyordu, ama kulakları iyi duyuyordu. Kapanma sesini duyar duymaz,

“birazdan ilaç etkisini göstermeye başlayacak, sen de git artık Nazlışım,” dedi. Duymazdan geldim.

“Müzik dinlemek ister misin?”

Olur anlamında başını salladı.

Cep telefonumdan müzik kanalını açtım.

“Vivaldi’nin Dört Mevsimi’ne ne dersin?”

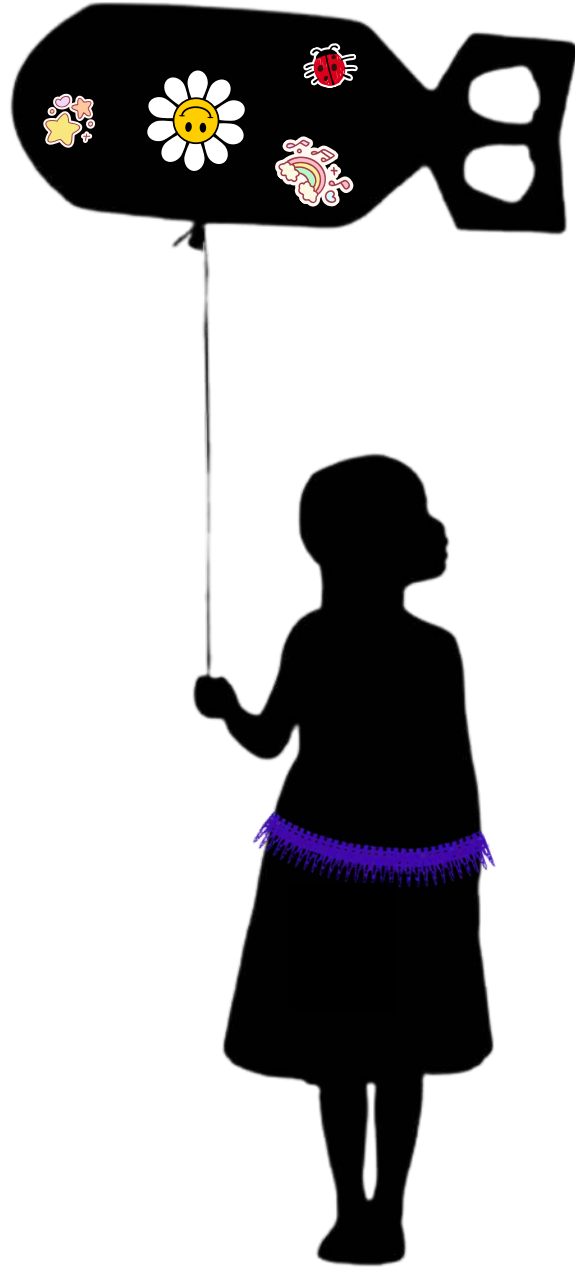
“Klasik müzik dinleyerek uykuya dalmak da tecrübe edilebilir,” dedi.

Belli belirsiz baş hareketleriyle, hafif hafif oynattığı parmaklarıyla müziğin ritmine uymaya çabaladı. Bu kadarcık bir hareket bile fazlasıyla yormuştu güçsüz bedenini. Pansuman ve ağrı kesici etkisini göstermiş, yüzü yumuşamaya, gözleri kapanmaya başlamıştı. Bir süre başucunda bekledim. Okşamak istedim saçlarını.

Uyandırmaktan çekindim. Ayaklarımın ucuna basarak odadan ayrıldım.

Kontrol ettim kapıyı. Elim kapı kolunda, ne tarafa yöneleceğimi bilemeden bir süre öylece kaldım. Çeki düzen vermek istedim kendime. Tuvalete gittim. Baktım aynadaki aksime ve taradım saçlarımı ağlayarak...

Prof. Dr. Özlem SÖĞÜTLÜ

HAVA NASIL ANNE?

Arrival, genel olarak sinematografik olarak zaten çok başarılı film olması bir yana beni existential bir krize sokmakta da inanılmaz başarılı bir filmdi. İlk olarak filme dair beğendiğim gözlemler daha sonrasında ise filmin bende uyandırdığı duygular ve düşünceleri paylaşıyor olacağım. Filmin en başında gördüğümüz “flashback”lere tam olarak anlamasak da filmin sonunda gerçekleşenler ile bağdaşması kesinlikle kişilerdeki merak duygusunu kamçılama açısından çok başarılı. Aslen daha yavaş akışı olan bir film de olsa ara vermeden ve hatta tek oturuşta kendini izletmeyi başarıyor. Genel olarak beğendiğim ve 4.5/5 puanlık bir film oldu benim için.

Filmin bende uyandırdığı duygular kesinlikle ergenliğimden beri peşimi bırakmayan varoluşsal sancılarımı daha da ağırlaştırıp kendime şu soruyu birçok kere şunu sormama neden oldu: “Ben şu an hayatım ile ne yapıyorum?”. Filmin neticesinde genel olarak filolojik bir fenomen olan “Sapir-Whorf Hipotezi” yatıyor.

Bu hipotezi özetlemek gerekirse, kişilerin ana zamanı algılayma yetisinde farklılıklar yaratması, dilin/dillerin majör etken olarak etkilemesine bu konu hakkında bilimsel birlikte filozofik açıdan daha anlamlı, günün gelişmeler uzun araştırmalar gerekirken geliştirmek için sadece yani bir zihne sahip Benim düşüncelerim gerçek olduğu kendimi rahatlıkla edebildiğim iki dilde düşünsem bile beynim ve farklı yöntemler rahatlıkla görebiliyorum duygularımı Türkçe çalıştığımda göz yaşlarına. edemiyorum ama İngilizce ifade etmeye robotik ve rasyonel bir hatta bir konu hakkında geliştirmeye aklıma istediğim de İngilizce düşünmeye çalışıyorum ve istediğim gibi bir sonuca ulaşabiliyorum. Kişilerin konuştukları dilin/dillerin düşünce yapılarını ve beyninin “wire”lanma şeklini değiştirdiğine kesinlikle katılıyorum. Film de tam olarak bunu anlatıyor uzaylılar ile insanların birbirlerine konuştukları dilleri öğretmeye çalışarak birbirlerini anlama çabalarından öteye giderek ana karakterimiz Louise’in uzaylıların dilini öğrenmesi ile tüm gerçeklik algısının değiştiği ve hayata bambaşka bir perspektiften baktığını görüyoruz. Bu bakış açısı da zamana ilişkin olan algısını da tamamen değiştiriyor ve filmin başındaki “flashback”leri anlamlandırmamızı Louise ile birlikte aynı süreçten geçmemizi sağlayarak karakterle aynı düşünce yapısına bizi sokarak bir nevi empati yapmamızı ve filme entegre olmamamızı ve filmi izleme isteğimizi artırıyor.

Filmde Louise’in yeni bir dil ile zaman algısının değiştiğini ve gerçeklik algısının tamamen değiştiğini görüyoruz bu da tabii ki de bilimsel olarak desteklenen bir olgudan kaynaklanıyor.

Arrival, genel olarak sinematografik olarak zaten çok başarılı film olması bir yana beni existential bir krize sokmakta da inanılmaz başarılı bir film. İlk olarak filme dair beğendiğim gözlemler daha sonrasında ise filmin bende uyandırdığı duygular ve düşünceleri paylaşıyor olacağım. Filmin en başında gördüğümüz “flashback”lere tam olarak anlamasak da filmin sonunda gerçekleşenler ile bağdaşması kesinlikle kişilerdeki merak duygusunu kamçılama açısından çok başarılı. Aslen daha yavaş akışı olan bir film de olsa ara vermeden ve hatta tek oturuşta kendini izletmeyi başarıyor. Genel olarak beğendiğim ve 4.5/5 puanlık bir film oldu benim için.

Mircea Elide buna “The Myth of Eternal Return” olarak adlandırıyor, Antropolog Edward T. Hall ise bu durumu “Monochronic vs Polychronic Time” kavramları ile açıklamaya çalışıyor ve felsefi bakış açısı olarak da Nietzsche buna “Eternal Recurrence” kavramı ile açıklıyor. Tabii ki de bunlar temel açıklamalar olmakla birlikte literatürde bu konu hakkında birçok araştırma bulunmakta. Özellikle bu araştırmaların temel toplandığı alan ise bazı Budizm’den etkilenen Uzak Doğu Kültürlerinin, zamanı lineer bir çizgi olarak değil de bir döngü bir çember olarak görmesi üzerinde toplanıyor. Bu açıklamanın sebebi de Budizm’de

reenkarnasyona ilişkin inancın yaşamın olması, ölümden sonra yeni bir doğmaya ilişkin olmasından ahiret inancı ve dini de bu teoremden büyük bulunmakta. sonra tekrar dönmeye olması ve hayatın bitmemesi sadece yaşam formunda zamanın da döngüsel. algılanmasına veriyor. İbrahimî ölümden sonra cennet-cehennem devam etmesi ise lineer anlayışına sebebiyet kişilerin doğdukları yerlerin, dillerin oluşumundaki beyinlerini farklı şekillerde neden oluyor.

sürekli devam eden bir döngüde yaşam türünde yeniden kaynaklanıyor. Kişilerin inançların da tabii ki bir önemi Budizm’de, ölümden ilişkin bir inanç aslında tamamen farklı bir doğması olarak sebebiyet dinlerde ise hayatın gibi bir yerde bir zaman veriyor. Bu da konuştukları kelimelere kadar kişilerin birer algoritma geliştirmesine

Benim zamana ilişkin inancım da aslen bunlardan hiçbir, zamanı hiçbir zaman açıklayabileceğimi ve zamana ilişkin tam anlamıyla net bir düşünce geliştirebileceğimi de düşünmüyorum. Bu hayatta her şeyi rasyonelleştirme ve bu şekilde bazı şeylere bu geliştirdiğim mantık üzerinden anlam yüklemeye çalışan birisi olarak zihnimde rasyonelleştiremediğim tek şey zamanın ta kendisi. Bu sebeple anlam yükleyemediğim ancak, sadece geçip gittiğini ve hiçbir şekilde de geri gelmeyeceğini bildiğim zamana anlam yükleme gayemi bir yana bırakarak sadece sınırlı olduğunun farkında olduğum bir kavramı ne kadar verimli ve ne kadar da sevdiğim insanlarla geçirirsem o kadar mutlu olacağımın farkındayım. Bu sebeple de bugüne kadar yanımda olmuş ve olacak herkese müteşekkir bir biçimde bu değerlendirmeyi yazıyorum. Özellikle de benim varoluşsal krizimi iyice tetikleyen ancak bana yeni bir bakışı kazandıran bu filmi öneren arkadaşşıma müteşekkirim. Eğer ki bir şeyi anlamlandırmakta zorluk çekiyorsanız belki bir anlam yüklemeye gerek yoktur, bu sebeple anlamlandırmaya ilişkin olan bakış açınızı değiştirerek kendinize iyilik yapın ve sahip olduğunuz ve olacağınız zamanın tadını çıkarın.

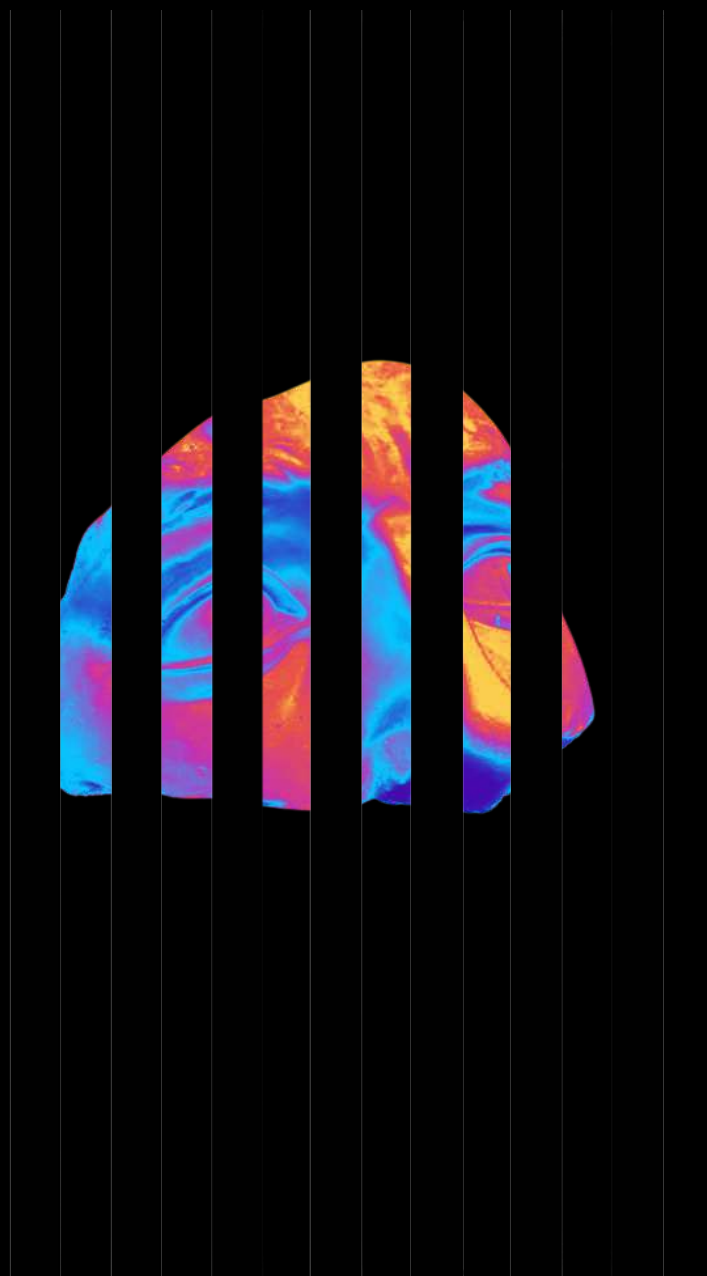
Verda Yeşil

FANI

Karanlık bir odadayım
4 duvar 1 pencere
Pencereden yansıyan ışık hüzmeleri
Aydınlatıyor kasvetli eşiği
Ne bir kapı var ne bir kaçış noktası
Hapis etmiş ruhumun eşsiz sahibini
Noksanlıklarla düşünüyorum hayatın bedelsizliğini
Yapılan hatalar dalgaları boğuyor sanki aciz bedenimi
Damgalanmış gibiyim bu fani dünyada
Kaçış yolu bulamaz oluyorum sanki
Tutunamıyorum herhangi bir çıkıntıya
Yavaş yavaş bütünleşiyorum bu simasız karanlıkla
Sorgulamayanları anlamakta güçlük çekiyorum
Ben mi yanlışım deyip kendimi bitiriyorum
Biliyorum ki hesaplaşmaktan kaçan her benlik
Kendi hatalarının mağduru olacak
Bu fani dünyada bir hiç olup yok olacak

Berk Çağatay MERAL

Karanlık bir odadayım
4 duvar 1 pencere
Pencereden yansıyan ışık hüzmeleri
Aydınlatıyor kasvetli eşiği
Ne bir kapı var ne bir kaçış noktası
Hapis etmiş ruhumun eşsiz sahibini
Noksanlıklarla düşünüyorum hayatın bedelsizliğini
Yapılan hatalar dalgaları boğuyor sanki aciz bedenimi
Damgalanmış gibiyim bu fani dünyada
Kaçış yolu bulamaz oluyorum sanki
Tutunamıyorum herhangi bir çıkıntıya
Yavaş yavaş bütünleşiyorum bu simasız karanlıkla
Sorgulamayanları anlamakta güçlük çekiyorum
Ben mi yanlışım deyip kendimi bitiriyorum

SÖYLEŞİ KÖŞESİ:

Av. Çiğdem Mumcuoğlu

1- Hukuk kariyerinizde "Lojistik" gibi oldukça spesifik ve niş bir alana yönelten temel motivasyon veya kırılma noktası neydi?

Avukatlık mesleğini seçtiyseniz, siz alanı değil, çevreniz alanı size seçtirir. Eğitimimiz sırasında Ceza Hukukunu çok sevmiş olabilirdiniz ama büronuzu açıp mesleğe başladığınızda eğer size hep boşanma davaları geliyorsa ister istemez aile hukukuna yönelmek zorunda kalırsınız. Buradaki asıl soru; bu alanı sürdürmek konusundaki motivasyonunuzun ne kadar güçlü olduğudur. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 1986 yılında mezun olup stajımı tamamladıktan sonra deneyim kazanmak amacıyla farklı konularda uzmanlaşmış hukuk bürolarında çalıştım. Kendi büromu açtığım zaman konu hiç önemli değildi. Etik ilkelerime uyan her davayı kabul ediyordum. Aslında geriye dönüp baktığımda iyi ki böyle bir dönemim olmuş diyorum. Lojistikle tanışmam tamamen bir tesadüf. Büromu kapatıp 5 yıl kadar yurt dışına gitmem gerekmişti. Döndüğümde eski müvekkillerimi toplayıp büroyu açana kadar boşta kalmamak için gazetede tesadüfen rast geldiğim "Uluslararası alanda taşımacılık faaliyetinde bulunan bir firmanın avukatı aranıyor" ilanına başvurdum. Bir ay sonra ön görüşmeye çağırıldım. Ön görüşmeyi şirketin genel müdür yardımcısı Coşkun Ayazoğlu ile yaptım. Kendisi şu anda Kanada'da bir lojistik firmasının genel müdürüdür. Bir hafta sonra şirketin yönetim kurulu başkanı Mehmet Mağdenli ile görüşmeye davet edildim. Ertesi gün işe başladım. Bu sektörü tanımam ve sevmem konusunda bu iki insanın bana katkısı büyüktür. Nakliye benim için o güne kadar sadece evden eve eşyanın taşınması demekti. Lojistik konusunda hiçbir fikrim yoktu. Aklımda hep en kısa zamanda büromu açıp şirketten ayrılmak vardı. Bu arzumu da açık bir şekilde işe başlarken ifade etmiştim. 2000 yılında başlayan serüven 2020 yılına kadar devam etti. Şirket, sadece kara taşıması değil, hava, deniz, kargo taşımacılığı, sigorta acenteliği ve Kazakistan'da hava alanı işletmeciliğine kadar pek çok konuda faaliyet gösteriyordu. O tarihte lojistiğin bırakın niş bir alan olmasını daha bu konu fakültede bir ders olarak dahi okutulmuyordu. Kısacası öyle bir okyanustaydım ki, önümde bana yol gösterecek bir üstad, doğru dürüst bir yüksek mahkeme kararı dahi yoktu. Ankara'da taşıma konusunda bilirkişi bulunmadığı için dava dosyaları İstanbul'a gönderilirdi. Ticaret mahkemesinde hakim olan bir sınıf arkadaşım "kaç yıldır bu işi yapıyorsun dosyaları artık İstanbul'a göndermeyelim bu konuda bilirkişilik yapsana" dediği zaman avukatlık yanında bilirkişilik serüvenim de başlamış oldu. Özellikle lojistik konusunda farklı dava dosyalarını incelemek bu konudaki eksiklikleri görmemi sağladı.

2- "Deniz ticareti ve lojistik hukuku disiplinleri özelinde; operasyonel yoğunluğun ve sektörel paydaşların (armatörler, acenteler, liman işletmeleri) İstanbul gibi liman-kent metropollerinde kümelenmiş olması, Ankara gibi bir şehirde avukatlık mesleğini icra ediyor olmak bir dezavantaj değil midir?

Haklısınız, İstanbul'da Pazar alanı geniştir ancak rekabet de bir o kadar "kırmızı okyanus"tur. Ankara ise lojistiğin beynidir. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, TCDD, Gümrükler Genel Müdürlüğü, TOBB ve Yargıtay buradadır. Mevzuatın yazıldığı ve son sözün söylendiği yerdir.

3- Sağlık Lojistiği Hukuku kitabı alanında bir ilk, bu konuyu kitap haline getirmek konusundaki motivasyonunuz neydi?

Şirketten 2020 yılında ayrıldığım zaman COVID 19 pandemisi tüm dünyayı sarmıştı. Sağlık çalışanları canlarını hiçe sayarak gece gündüz çalışırken bizler onlara ancak akşamları balkonlarımıza, pencerelerimize çıkarak alkışlayarak destek olabiliyorduk. Bir süre sonra bu alkışlarımıza bir meslek grubunu daha ekledik. Bizler evimizden dışarı dahi adım atamazken, her türlü ihtiyacımızı kapımıza kadar getirip teslim eden kargo kuryeleriydi. Tabi kuryelerin arkasında ihtiyaçlarımızın zamanında ve güvenli bir şekilde teslim edilmesini sağlayan lojistik şirketi çalışanları da vardı. Bu salgın toplumun lojistikle çok yakından tanışmasını ve ne kadar kritik bir görev yerine getirdiklerinin ayırımına varmalarına sebep oldu. Bu arada Ankara Barosu'nda Taşıma ve Lojistik Hukuku Kurulu'nu kurdum. Lojistikte Dijitalleşme, Yeşil Lojistik, Fuar Taşımacılığı, Sağlık Lojistiği, Multimodal Taşıma, CMR kapsamında Taşıyıcının Sorumluluğu, TIR şoförlerinin işçilik alacakları, Karayolu Yurt içi Taşımacılığında Sigortacının Sorumluluğu, Taşımacılık ve Lojistik sektörlerinde Tahkim, Kargo Taşımacılığı, CMR Konvansiyonu tahtında taşımacının eşyanın ziyaı hasarı veya gecikmesinden doğan sorumluluğu, Gümrük ve Taşımacılık Kapsamında Fikri ve Sınai Haklar, Transit Rejimi Kapsamında Taşıyıcının Sorumluluğu konularında çeşitli konferanslar ve atölye çalışmaları düzenledik. TOBB da düzenlenen "Kara Taşıma Yönetmeliği değişikliği çalıştayına Ankara Barosu adına kurulumuz üyeleri iki gün katılım sağlayarak çalıştay sonuç bildirgesine öneride bulunarak katkı sundular. Yine Ankara Barosu'nun görevlendirmesi üzerine 15.3.2022 tarihinde TOBB un düzenlediği " TIR Şoförlerinin hukuki durumlarının iyileştirilmesi çalıştayına kurul üyelerimiz katılarak sonuç bildirgesine katkı sunmuşlardır. Ülkemiz 6 Şubat 2023 yılında 11 ilimizi etkileyen deprem felaketinde, Sağlık

Hukuku Kurulu Başkanı olan meslektaşım Berna Özpınar Gümrükçüoğlu beni arayarak Ankara Tabip Odası'nın Maraş devlet hastanesine göndermesi gereken bir takım ilaçlar olduğunu ancak araç bulamadıklarını yardımcı olmamı rica etti. Bu şekilde gerek ilaç gerekse depremde yaralanan vatandaşlarımızı iki kurul birlikte çalışarak ulaşımlarını sağladık. Bu vesileyle bu görevi hiçbir bedel talep etmeksizin yerine getiren şoför arkadaşlarıma ve lojistik firmalarına teşekkür ediyorum. Bu olay bize olağanüstü durumlarda sağlık ve lojistiğin ayrılmaz bir ikili olduğunu gösterdi. Depremden sonra iki kurul bir araya gelerek Sağlık Lojistiği konulu bir panel gerçekleştirdik. Panelde sadece hukukçular değil aynı zamanda sahada faaliyet gösteren lojistikçiler ve sağlıkçılar da katıldı. Bu panelin ardından şu anda bu röportajı gerçekleştirmemize vesile olan Sağlık Lojistiği Hukuku Kitabını yazmak fikri doğdu. Meslektaşım Berna Özpınar Gümrükçüoğlu ile birlikte editörlüğünü üstlendiğimiz kitaba makaleleri ile hukukçular, lojistikçiler ve eczacılar katkı sundular.

4- Kitapta ele alınan konular nelerdir?

İlaç Lojistiğinde Temel İlkeler (Ekol Lojistik Operasyon Direktörü- Emrah Tezcan), İlaç ve Tıbbi Malzeme Tedariki Hukuku (Av. Arb. Uz. Pınar Aksoy Gülaslan), İlaç ve Aşı Lojistiğinde Yaşanan Problemler ve Çözümleri (Eczacı Nesli Apaydın Kılıç), Tedarik Sözleşmeleri ve Hukuki Niteliği (Prof. Dr. Hayrunnisa Özdemir), Acil Ambulans Hizmetleri Kapsamında Hasta Taşımacılığı Hukuku (Av. Doktora Adayı Melis Selin Çetin), Sağlık Lojistiğinde Taşıyıcıların ve Diğer İlgili Süjelerin Hukuki Sorumlulukları: Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Bir Değerlendirme (Av. Melis Karalı), Afet Lojistiği (Av. Arb. Özüm Öykü Unus), Atık Yönetimi ve Çevresel Mevzuat (Araştırma Görevlisi Hasan Ali Güçlü), Tıbbi Atık Yönetimi ve Lojistiği (Turhanlar Çevre Teknolojileri Ltd. Şti. Kurucu ortağı-Sinan Yaşar), İnsan Hakları Bağlamında Sağlık Lojistiği (Av. Arb. Dr. Özen Kaya Göçmen), Sağlık Lojistiği Hukuku ve Konuları (Av. Berna Özpınar Gümrükçüoğlu), ve son olarak derginizin ilk sorumlu yazı işleri müdürü ve okulunuzun öğrencisi Av. Burak Biçer (Organ Dağıtım Süreçlerinde Sağlık Lojistiği Yönetimi: Türk Hukuku Kapsamında Bir Değerlendirme) makaleleri ile kitabımızın ortaya çıkmasında katkı sunmuşlardır.

5- Genç hukukçular için "geleneksel" hukuk alanları yerine bu tür dinamik ve teknik alanlara yönelmenin avantajları-dezavantajları nelerdir?

Geleneksel hukuk alanları (Medeni Hukuk, Ceza Hukuku, Borçlar Hukuku vb.) her zaman güvenli bir liman gibi görünse de, günümüz dünyasında lojistik, teknoloji veya enerji hukuku gibi dinamik ve teknik alanlar genç hukukçular için "mavi okyanus" stratejisi sunuyor. Geleneksel alanlarda binlerce avukatla yarışırken, lojistik veya bilişim hukuku gibi alanlarda uzman sayısı oldukça azdır. Bu da sizi "ikame edilemez" kılar. Lojistik hukuku gibi alanlar doğası gereği uluslararasıdır. Bir taşıma senedini (Bill of Lading) veya Incoterms kurallarını bildiğinizde, sadece yerel değil, global bir oyuncu olursunuz. Sadece kanun maddesi bilmek yetmez; operasyonu, tedarik zincirini ve ticaretin mutfağını öğrenirsiniz. Bu da sizi bir hukukçudan ziyade bir "stratejik danışman" haline getirir. Teknik uzmanlık gerektiren dosyaların vekalet ücreti, standart dava türlerine göre genellikle daha yüksektir. Ancak avantajları yanında dezavantajları da vardır. Gemi tiplerinden gümrük rejimlerine, sigorta türlerinden teknik hasar raporlarına kadar hukuk dışı devasa bir külliyatı öğrenmeniz gerekir. Uluslararası sözleşmeler ve teknolojik gelişmelerle hukuk sürekli güncellenir. "Ben okulu bitirdim, bitti" deme şansınız yoktur. Çok spesifik bir alanda uzmanlaştığınızda, o sektörde bir kriz yaşanması (örneğin küresel ticaretin durma noktasına gelmesi) iş hacminizi doğrudan etkileyebilir. Danışabileceğiniz kıdemli üstat veya örnek yargıtay kararı bulmak, geleneksel alanlara göre çok daha zordur.

6- Sizce sağlık lojistiği hukuku, gelecekte sağlık hukukunun ya da lojistik hukukunun bir alt dalı mı kalacak, yoksa kendi başına devasa bir bağımsız kürsü mü olacak?

Geleneksel Tıp Hukuku, ağırlıklı olarak hekim-hasta ilişkisi, tıbbi malpraktis ve aydınlatılmış onam üzerine kuruludur. Ancak Sağlık Lojistiği Hukuku; ilacın ham maddesinden soğuk zincir takibine, kişiye özel üretilen protezlerin teslimatından organ nakli trafiğine kadar tamamen operasyonel ve teknik bir süreçtir. Tıp Hukuku "Ameliyat doğru yapıldı mı?" sorusuna yanıt arar. Sağlık Lojistiği Hukuku ise; "O ameliyat için gereken kişiselleştirilmiş implant, sterilizasyon bozulmadan ve tam zamanında (Just-in-Time) oraya ulaştı mı?" sorusuyla ilgilenir. Sağlık Lojistiği Hukuku, Akıllı konteynerler ve sensörler aracılığıyla takip edilen biyolojik ürünlerin (aşı, kan, doku) bozulması durumunda sorumluluk kime ait? Yazılımcıya mı, taşıyıcıya mı, yoksa veri sağlayıcıya mı? Bu soruya cevap hangi kürsü tarafından verilecektir. Gelecekte protezler hastanede basılacak. Bu durumda lojistik, "fiziki ürün taşıma"dan "fikri mülkiyet ve veri taşıma"ya evrilecek. Acil durumlarda drone ile kan veya defibrilatör taşınması sırasındaki kaza ve sorumluluk rejimleri tamamen yeni bir mevzuat gerektiriyor. Bu sorulara verilecek cevaplar için henüz mevzuat dahi tam anlamıyla hazır değil. Bir konteyner dolusu bozulmuş kanser ilacının tazminat değeri ve toplumsal maliyeti, klasik bir malpraktis davasının çok üzerindedir. Sağlık Lojistiği Hukuku, ileride "tedarik zinciri güvenliği ve veri hukuku" ekseninde kendi devasa kürsüsünü kuracaktır.

7- Dünyadaki jeopolitik riskler ve tedarik zinciri krizleri göz önüne alındığında, Türkiye'nin sağlık lojistiği mevzuatında acilen güncellenmesi gereken alanlar sizce nelerdir?

Jeopolitik risklerin zirve yaptığı ve küresel ticaret rotalarının (Kızıldeniz, Hürmüz Boğazı vb.) istikrarsızlaştığı 2026 dünyasında, Türkiye'nin bir "sağlık lojistiği üssü" olma potansiyelini koruması için mevzuatında reaktif (olay sonrası) değil, proaktif (önleyici) güncellemeler yapması elzemdir. Blockchain tabanlı akıllı konşimentoların ve e-CMR (Elektronik Karayolu Taşıma Belgesi) kullanımının sağlık lojistiğinde zorunlu veya öncelikli hale getirilmesi, bürokratik gecikmeleri (ve dolayısıyla hak ihlallerini) minimize edecektir. Kritik ilaç ve tıbbi cihazlar için "Dinamik Ulusal Stok Yönetimi" mevzuatı oluşturulmalıdır. Bu mevzuat, sadece kamu kurumlarını değil, özel depoları da belli bir oranda "stratejik rezerv" tutmaya yasal olarak zorlamalı ve bu külfeti teşviklerle (vergi indirimi vb.) dengelemelidir. Türkiye, mevzuatına "Hukuki Yeşil Hat" kavramını eklemelidir. Küresel bir kriz veya bölgesel savaş durumunda, sağlık lojistiği taşıyan araçların ve verilerin; gümrük, vergi ve bürokratik işlemlerden istisnai bir hızla (fast-track) geçmesini sağlayacak kalıcı bir yasal düzenleme, Türkiye'yi vazgeçilmez bir transit merkez yapacaktır. Özellikle depremde yaşanan gecikmeler ve eksikler için kitabımızda yer alan Av. Arb. Özüm Öykü Unus'un Afet Lojistiği makalesini okumanızı öneririm.

8- Sağlık Lojistiği Hukuku kitabında yer alan makalenizde SLYTME adını verdiğiniz bir Endeksi tanıtıyoruz. Bu endeks tam olarak neyi amaçlamaktadır?

Türkiye'de Sağlık Lojistiği ile ilgili düzenlemeler farklı kurumlar tarafından hazırlandığından bütüncül bir çerçeve içinde değerlendirilememektedir. Dağınık bir yapıda olan sağlık lojistiği mevzuatına ihtiyaç duyulduğu zaman bu konunun paydaşları için mevzuatı bulma ve yorumlama uygulamada büyük güçlükler yaratmaktadır. Makalemdeki Sağlık Lojistiği Yönetimi Türkiye Mevzuat Endeksi (SLYTME), Sağlık ve Lojistiğin kesişiminde yer alan hukuki düzenlemelerin incelenmesine yönelik olarak geliştirilen özgün bir metodolojik çerçevedir. SLYTME, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Tedarik Zinciri Yönetimi Profesyonelleri Konseyi'nin (CSCMP) temel ilkelerini esas alan, ikili bir etiketleme sistemi aracılığıyla Türk mevzuatını sistematik olarak sınıflandırmaktadır. Daha önce iki alan arasında gözden kaçan kesişimleri ortaya çıkararak, mevzuat külliyatını erişilebilir, yapılandırılmış ve pratik bir analiz aracına dönüştürür. Endeks, öğrenciler için bir araç, akademisyenler için bir temel, profesyoneller için bir uyum rehberi olarak hukuk sisteminin bu alandaki rolünü anlatmaya yardımcı bir araçtır. Etiketlemenin nasıl yapıldığı makalemden örnekleriyle ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

9- Sizce sağlık lojistiği hukuku sadece teknik bir sũreç midir yoksa bir insan hakkı mıdır? Lojistikteki bir aksama hangi noktada bir hak ihlaline dönüşũr?

Sağlık lojistiği hukuku, dışarıdan bakıldığında bir operasyonel sũreç (kamyonlar, depolar, barkodlar) gibi görünse de; özũnde "Yaşam Hakkı" ve "Sağlık Hakkına Erişim" ilkelerinin somutlaşmış halidir. Hukuk literatũrũnde sağlık hakkı, devletin sadece hastane yapmasını değil, ilaca ve tedaviye "erişilebilirliği" sağlamasını da kapsar. Teknik Boyut olarak ele aldığımızda; Bir soğuk zincir aracının derecesinin 2 yerine 12 olması teknik bir arızadır. İnsan Hakkı Boyutundan baktığımızda; O araçtaki aşılar bozulduğu için bir bölgedeki çocuklar salgına maruz kahyorsa, o teknik arıza artık bir "Yaşam Hakkı ihlali"dir. Lojistikteki her gecikme sadece bir "tazminat" konusu değildir. Taşınan emtia ikame edilemez ve hayati ise (örneğin nadir bir kan grubu, organ nakli veya kanser ilacı), lojistikteki en ufak bir "ihmal", mũlkiyet hakkı ihlalinden çıkıp kişi dokunulmazlığı ihlaline dönüşũr. Eğer bir ũlkenin veya bölgenin sağlık lojistiği ağı, kũtũ yönetim veya yolsuzluk nedeniyle işlemez hale gelmişse, bu durum devletin "pozitif yükũmlũlũđũnũ" (vatandaşını yaşatma sorumluluğu) yerine getirmemesi demektir. Dijital veri aktarımında, verinin "ulaşmaması" tedaviyi engellediği için sağlık hakkını; "yanlış ellere geçmesi" ise özel hayatın gizliliğini ihlal eder. Lojistik, sağlık hakkının "damarlarıdır". Damarlar tıkanığında organlar ölüş. Dolayısıyla sağlık lojistiği hukuku, sadece ticari bir teknik sũreç değil; sağlık hakkının lojistik zırhıdır. Özellikle bu konuda kitabımızda yer alan Av. Dr. Özen Kaya Göçmen'in "İnsan Hakları Bağlamında Sağlık Lojistiği" ve Av. Hilal Arı'nın İncinebilir Gruplar Bağlamında Sağlık Lojistiği Sorunsalı başlıklı makalelerini okumanızı öneririm.

10- Lojistik alanında çalışmak isteyen hukukçular özellikle de öğrencilerin hangi alanlara hâkim olması gerekir?

Burada bir anımı anlatmadan geçmek istemem, taşıma esnasında hasar görmüş bir eşya ile ilgili alacak davasında, duruşmada taşımanın low-bed ile yapıldığını beyan ettiğim de hakim low-bed in nasıl bir araç olduğunu sormuştu. Lojistikte ilk yılımdı ve ben bu terimleri bilmiyordum. O gũnden sonra ilk işim tesise gidip tesis mũdürũmũzden teknik bilgileri öğrenmek oldu.

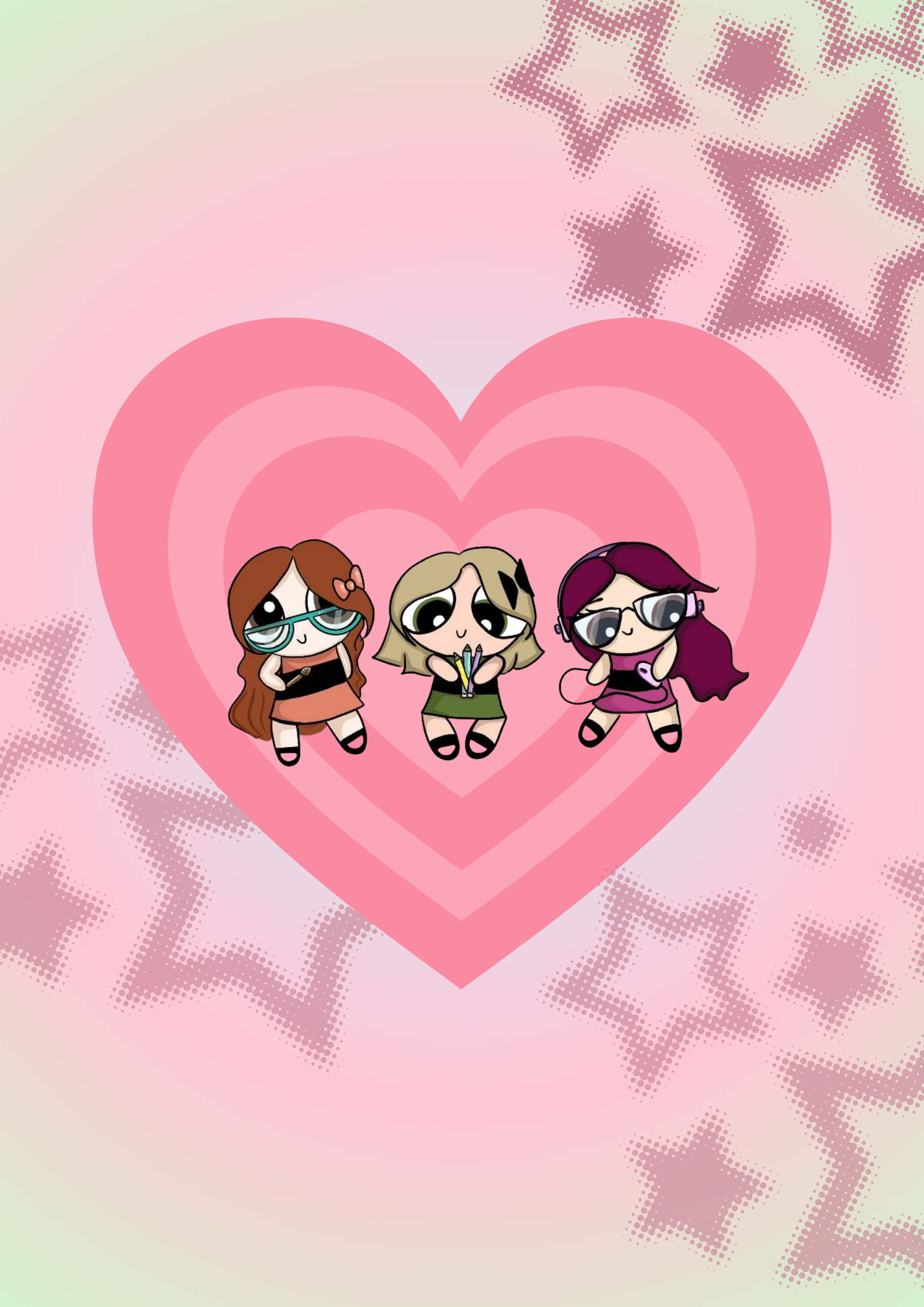
Kısacası sahayı bilmek çok önemlidir. Lojistik hukuku, statik kanun maddelerinden ziyade hareketin ve operasyonun hukukudur. Bu alanda "evrensel düşũnebilen" ve "mevzuatın ötesine geçebilen" bir hukukçu olmak istiyorsan, sadece Türk Ticaret Kanunu değil, uluslararası düzenlemeleri de bilmen gerekir. CMR(Karayolu), CIM(Demiryolu), Lahey-Visby / Hamburg Kuralları (Denizyolu), Montreal Konvansiyonu (Havayolu), Incoterms (Teslim Şekilleri), Sigorta Hukuku, Gümrük ve Dış Ticaret Mevzuatı, Kişisel Veriler (KVKK/GDPR)Özellikle araç takip sistemleri ve lojistik yazılımlarında verinin korunması gibi düzenlemeler bunlardan sadece birkaçıdır.

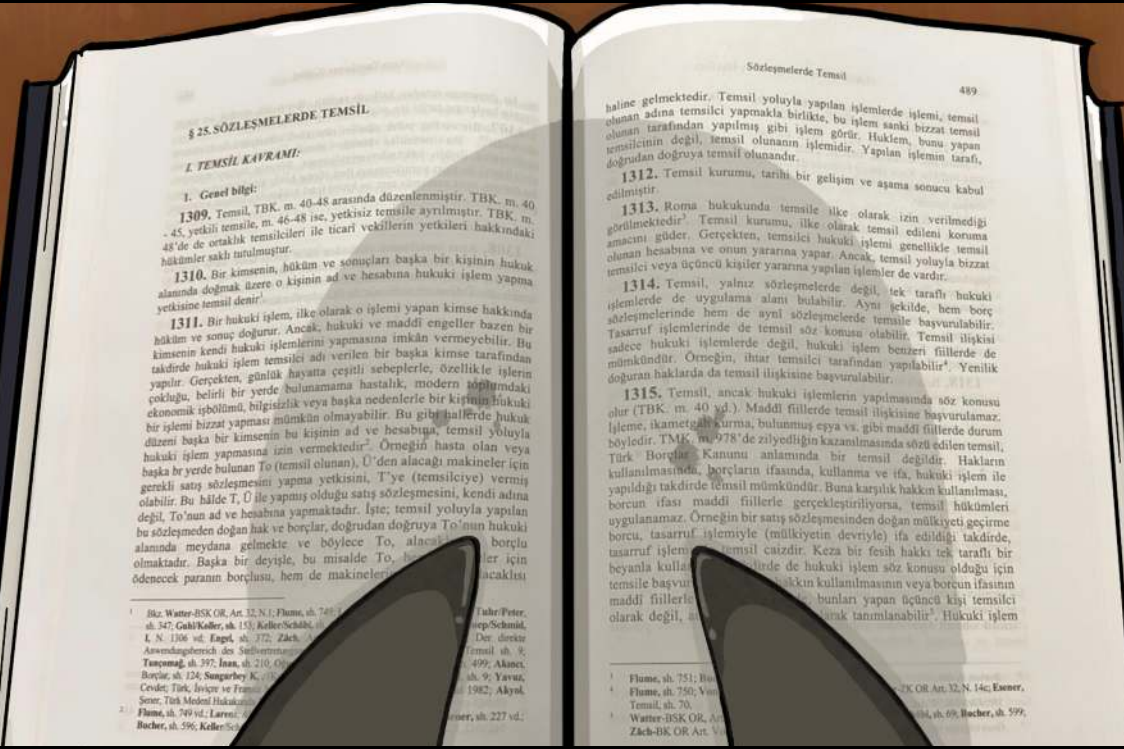
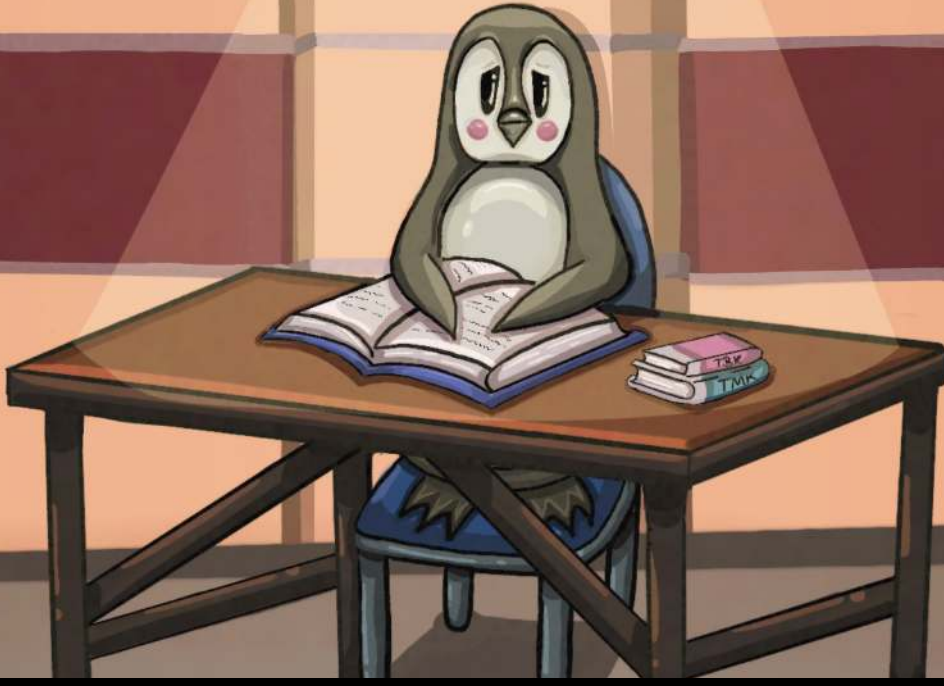
FIATA (Uluslararası Taşıma İşleri Organizatörleri Dernekleri Federasyonu) gibi kuruluşların kurallarını ve standart formlarını incelemekte sizi bu alanda güncel tutacaktır. Bunlar "kanun" değildir ama tüm dünyada "hukuk" gibi uygulanır. En önemlisi tabi ki yabancı dil bilgisi.

11-Son olarak iyi bir hukukçuyu nasıl tanımlarsınız?

İster Avukat, ister Hakim, isterse Savcı olsun iyi bir hukukçu olmanın temel şartı; Hukukun ũstũnlũđũ ilkesine inanmak ve bu ilke için mücadele etmektir. Mevzuata takılıp kalmamak, evrensel düşũnebilme becerisine sahip olabilmektir. Kanun dũndũr, Hukuk ise yarındır. Bir uyuşmazlığı çözerken dünyada bu konuda neler oluyor, böyle bir uyuşmazlıkta yabancı bir mahkeme nasıl karar vermiş bu araştırmaları da yapabilmektir. Entelektũel merakınız olmalıdır. Mesleki bağımsızlık, ekonomik kaygıların önũne geçtiği an hukukçu "hür" olur. Hukukçunun saygınlığı, reddettiği işlerle ve boyun eğmediği hukuksuz taleplerle ölçũlür.

Deneyim

Genç hukukçuların staj deneyimleri

Yunus Emre BALCI & Eylül ERGÜN

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Hukuk 4. Sınıf Öğrencileri

Ankara, Türkiye · [İletişim Bilgileri](#)

697 takipçi · [500 bağlantı](#)

81 Ortak Bağlantı: Sadık Emir YILMAZ, Mehmet Furkan MEHAN ve 79 diğer kişi

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

**Gerçek kurum ve sitelerle ilişkisi yoktur.*

Mesaj

Daha Fazla

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

2 gün

Okulumuzun emsali görülmemiş biçimde, diğer üniversitelere kıyasla bütünüyle farklı bir yönde kurguladığı Eğitim-Öğretim sisteminin merkezi unsurunu oluşturan Ortak Eğitim dönemleri, birçoğumuzun deneyimlediği üzere ilk staj tecrübesini yaşayacak öğrenci arkadaşlarımız için seçim yapma konusunda tatlı bir heyecana eşlik eden soru işaretleri ve kafa karışıklıkları beraberinde getirmekte.

Bu nedenle; aynı yollardan geçtiğimiz, karar alma ikilemelerinde benzer düşünceleri paylaştığımız ve kaygıları taşıdığımız siz değerli arkadaşlarımızın dikkatine sunduğumuz bu yazı aracılığıyla, TOBB Hukuk Müşavirliği bünyesinde 2024-2025 Eğitim-Öğretim yılının Yaz Dönemi'nde ilk ortak eğitim sürecini tamamlamış iki arkadaş olarak, staj sürecimiz hakkındaki deneyimlerimizi, duygu ve düşüncelerimizi paylaşarak; fakülte öğrencileri arasında yapılan tercihlerde neredeyse her dönem en revaçta olan TOBB Hukuk Müşavirliği'yle ilgili sizlerin ilk elden fikir edinmesini sağlamayı amaçlamaktayız.

Öncelikle, staj yerlerimiz için tercih yaptığımız ekranda TOBB'un not ortalamasının 3.00'ün üzerinde olması kaydıyla yalnızca 1 öğrenci alımı yaptığı gözükmesine rağmen; bu sayıyı ihtiyaca göre artırarak ortak eğitim kapsamında stajyer öğrenci kabul etmenin tamamen kurumun inisiyatifinde olduğunun altını çizmemiz gerekir.

Nitekim, bizim staj yaptığımız dönemde olduğu gibi diğer dönemler içerisinde de bu sayının 3'e yükseltildiği, tercihte bulunan öğrencilerin stajın ilk gününde yapılacak mülakat sonucunda genellikle 2'sinin Hukuk Müşavirliği'ne, diğerinin ise gereksinim doğrultusunda başka birimlerde görevlendirildiğini görmek mümkün. Elbette, bahsettiğimiz uygulama ilerleyen dönemlerde farklılık gösterebileceğinden kesin bir kaide olarak ele almamızda ve kurumun öğrenci sayısı ile yerleştirme esaslarını değiştirebileceğinin bilincinde olmanızda fayda var.

Hukuk Müşavirliği biriminde çalışma ortamının ve düzeninin nasıl olduğuna geçmeden önce genel hatlarıyla kurum içerisindeki mesai saatleri, öğle aralarındaki yemekhaneden yararlanma imkanı ve kıyafet kurallarından bahsetmek isteriz. Öğrencilerini mezun olmadan önce iş hayatına optimum uyumluluğa kavuşturma misyonu ve vizyonunu merkeze koyan TOBB, bunu gözeterek kendi bünyesinde staj dönemlerini geçirecek ortak eğitim öğrencileri için kıyafet kuralları bakımından diğer iş yerleriyle kıyaslandığında daha katı bir tutuma sahip.

Bu doğrultuda, Yaz döneminde dahi erkek stajyerler için kurum ortamına uygun pantolon ve gömlek kombinasyonunun zorunlu tutulduğunu, stajyerlerin de katılımının organize edildiği etkinliklerde takmak amaçlı her ihtimale karşı yanlarında kravat bulundurmalarının öğütlendiğini söyleyebiliriz.

Yunus Emre BALCI & Eylül ERGÜN

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Hukuk 4. Sınıf Öğrencileri

Ankara, Türkiye · [İletişim Bilgileri](#)

697 takipçi · [500 bağlantı](#)

NE 81 Ortak Bağlantı: Sadık Emir YILMAZ, Mehmet Furkan MEHAN
ve 79 diğer kişi

**TOBB Ekonomi ve Teknoloji
Üniversitesi**

**Gerçek kurum ve sitelerle ilişkisi yoktur.*

Mesaj

Daha Fazla

Öte yandan, kız öğrenciler için giyim kurallarına bakıldığında, erkek öğrencilere kıyasla daha esnek bir tutum sergilenmektedir. Ortak Eğitimin ilk haftasında, insan kaynakları birimi tarafından gerçekleştirilen sunumda kız öğrenciler için; etek boyunun diz yukarısında bulunmaması gerektiği ve kolsuz bluzlar ile kot pantolonların giyilmemesi gerektiği aktarılmıştır. Bunlara ek olarak, bir etkinliğin veya toplantının olması ihtimaline karşın, yanınızda ceket bulundurmakta daima fayda olacağını eklemek isteriz.

09.00-18.00 arasında uygulanan mesai saatleri içerisinde 12.30-13.30 arasında öğle arası yer almakta olup; İnsan Kaynakları birimi tarafından TOBB İkiz Kuleler yerleşkesine giriş çıkışlara yönelik size tanımlanacak kartlarınızı yemekhanede de geçiş turnikelerine okutarak, ETÜ Mutfak'tan alışık olduğunuz düzende menülerin sunulduğu yemek hizmetinden yararlanabilirsiniz.

Şimdi ise tüm bu sürecin en çok merak uyandıran can alıcı noktasına parmak basmak ve Müşavirlik bünyesinde 70 iş günü tamamlamak suretiyle bir staj dönemi geçirmenin nasıl bir deneyim olduğunadeğineren tanıtım yazımıza devam etme arzusundayız.

Tercihler hakkında en başta belirttiğimiz gibi, biraz sonra belirteceğimiz Hukuk Müşavirliği biriminin yapısı ve işleyişinin aradan geçen zamanla değişiklik gösterebileceğini göz önünde bulundurmanıza yönelik tavsiyemiz saklı kalmakla birlikte; bizim staj yaptığımız dönemde Müşavirlik biriminin, kendisinden belki daha önce Vergi Hukuku dersi aldığınız veya ilerleyen dönemlerde alacağınız İbrahim Nihat Bayar hocamızın "Birinci Hukuk Müşaviri" unvanı ile yönetimindeki 4 Hukuk Müşavirinden oluştuğundan bahsedebiliriz.

Şahsen, süreç boyunca bize verdikleri işleri yerine getirerek birlikte çalıştığımız, meslek hayatına dair tecrübelerinden yararlandığımız Hukuk Müşavirlerimizin bizim üniversitemizden mezun genç ve dinamik avukatlar olmaları; daha önce havasını solumadığımız iş ortamına alışma sürecimizi bir hayli hızlandıran ve aynı zamanda kolaylaştıran en önemli faktördü. Bu sayede, yaptığı staj vasıtasıyla iş ortamıyla ilk defa tanışan her öğrencinin deneyimlediği çekingenliği daha çabuk üzerimizden atabilmiştik. Bilhassa tanışma ve alışma sürecinde ortak paydalar bulabilme ve güçlü bir diyalog geliştirme imkanını tanıyan bu etmenler, ayak uydurmanıza önemli ölçüde yardımcı olabilir.

Tüm bu 70 iş gününü kapsayan süre boyunca ne tip işlerle meşgul olunduğu, hangi hukuk alanlarında daha fazla ön tecrübe kazanılabildiği sorularına yanıt verecek olursak; "Anayasası" şeklinde tabir edebileceğimiz 5174 sayılı TOBB Kanunu uyarınca Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği statü olarak "kamu kurumu niteliğinde meslek üst kuruluşu" sıfatını taşımakta olduğundan, faaliyetleri sırasında tesis ettiği işlem ve aldığı kararlar idare mahkemelerinin yargı denetimine ve onlar nezdinde açılacak iptal davalarına tabidir.

Bu sebepten, üzerinde çalışıp okuyacağınız, kimi zaman dilekçelerini yazacağınız dava dosyalarının ezici çoğunluğu İdare Hukuku alanını ilgilendirmektedir.

Yunus Emre BALCI & Eylül ERGÜN

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Hukuk 4. Sınıf Öğrencileri

Ankara, Türkiye · [İletişim Bilgileri](#)

697 takipçi · [500 bağlantı](#)

NE 81 Ortak Bağlantı: Sadık Emir YILMAZ, Mehmet Furkan MEHAN ve 79 diğer kişi

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

**Gerçek kurum ve sitelerle ilişkisi yoktur.*

Mesaj

Daha Fazla

Elbette sizlere verilen görevler doğrultusunda başta bilgi notu hazırlamak, adli sicil kaydı incelemek, suç duyurusunda bulunmak ve düzenli mevzuat değişikliklerinin takibini yapmak gibi çeşitli tüm hukuk disiplinlerini ilgilendiren çalışmalarda bulunma ihtimaliniz mevcut olsa dahi, davaya konu olan uyuşmazlıkların büyük bölümünün İdare Hukuku karakteristiği taşıdığını vurgulamamız gerekir.

Kendi adımıza konuşmak icap ederse; İdare Hukukunu o zaman için fakültede aldığımız diğer derslere kıyasla daha az ilgi çekici ve merak uyandırıcı bulan biz iki arkadaş, ilk etapta aklımızda yer eden şüpheye rağmen bu disiplin üzerinde çalışmayı son derece keyifli ve öğretici bulduk ve en başında oluşan önyargımızın hızla kırıldığını tecrübe ettik. Özellikle yazdığımız dilekçelerde yer alan usule ve esasa ilişkin iddia ve savunma yönünden kurduğumuz argümanlar, İdare Hukuku ile İdari Yargılama Usulü Hukuku derslerinde gördüğümüz kazanımları pekiştirmemize yardımcı oldu.

Bunların yanı sıra staj döneminiz boyunca avukatlık mesleğine ön bakış atmanıza olanak veren, duruşmalara katılıp gözlem yapma, noterde gerçekleştirilen işlemlere tanık olma ve yargılama sürecinde yapılan işlemlere ilişkin UYAP sistemini öğrenme şansı elde etme tecrübelerini de deneyimlemeniz mümkün. Her ne kadar İdare Mahkemelerinde duruşma yapılması nadir nitelikte olsa bile, en kötü olasılıkta Müşavirlerinizden izin isteyerek Asliye Ticaret Mahkemeleri ve Sulh Ceza Hakimlikleri gibi farklı görev alanlarına sahip mahkemelerde düzenlenen duruşmalara girebilirsiniz. Ayrıca, biz kendi dönemimizde Anayasa Mahkemesi nezdinde bireysel başvuruda bulunulması süreçlerini de deneyimleme fırsatı elde etmiştik.

Hiç şüphesiz ki bu deneyimin en ilginç taraflarından birinin; TOBB bünyesinde yer alan TOBB Tahkim Merkezi ve yeni kurulan Tarım İhtisas Tahkim Merkezi nezdinde görülen uyuşmazlıkları içeren tahkim dava dosyalarını inceleme fırsatı bulmak olduğunu söyleyebiliriz.

TOBB Tahkim Merkezi ve Tarım İhtisas Tahkim Merkezinin Sekreteryasının TOBB Hukuk Müşavirliği olması sayesinde, tahkim yargılamasına ilişkin usul kurallarını, tahkim dilekçelerinin barındırması gereken unsurları bizzat inceleme olanağımız oldu. Böylece, fakültemizde seçmeli dersler haricinde tanışmanızın güç olduğu tahkim yargılamasını en yakından görme fırsatı elde ederek; hem dava dosyalarının içerdiği İdare Hukuku alanı dışında kalan uyuşmazlıkları gözden geçirme şansına erişebilir hem de tahkim sürecinin nasıl işlediğine ilişkin tecrübeler edinebilirsiniz.

Sonuç olarak; başından sonuna kadar ilgili tavırlarıyla son derece keyifli ve öğretici ortak eğitim dönemi geçirmemize vesile olan, üzerimizde asla unutamayacağımız emekleri bulunan başta Dr. İbrahim Nihat Bayar Hocamız olmak üzere Av. Ezgi Akpınar, Av. Ezgi Çiftçi, Av. Ülkü Gülfem Erdoğan, Av. Talha Engin Travaç'a sonsuz teşekkürlerimizi iletir, siz değerli arkadaşlarımıza da TOBB Hukuk Müşavirliği bünyesinde ortak eğitim sürecini geçirme tecrübesini hiçbir tereddütte kalmaksızın tavsiye ederiz.

Şimdiden memnun ayrıldığınız ortak eğitim süreçleri geçirmeniz dileğiyle!

24 yorum

de CAPOA
Studio Legale

Adnan BİLEYEN

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Hukuk 4. Sınıf Öğrencisi

Ankara, Türkiye · [İletişim Bilgileri](#)

697 takipçi · [500 bağlantı](#)

E B 81 Ortak Bağlantı: Esin ŞİMŞEKER, Bilge İlgin ÜNAL ve 79 diğer kişi

**TOBB Ekonomi ve Teknoloji
Üniversitesi**

**Gerçek kurum ve sitelerle ilişkisi yoktur.*

Mesaj

Daha Fazla

Studio Legale De Capoa

2 gün

Ben Adnan Bileyen. Bu satırları, Erasmus stajımı yapmakta olduğum İtalya'nın Bologna kentinden kaleme alıyorum. Bu sürecin başında yaşadıklarımı, deneyimlerimi ve hislerimi sizlerle paylaşmak istedim. Ortak eğitim sürecimi yurt dışında geçirmek benim için hem mesleki hem de kişisel olarak kendimi geliştirebileceğim, kendimi gerçekleştirebileceğim bir fırsattı. Ancak yeşil pasaportumun olmaması, yepyeni bir ülkeye gidecek olmak, maddi düşünceler, uzun bir süre memleketinde olamamak ve belki de en önemlisi de konfor alanından uzaklaşma hissi bu sürecin başında gözümü en çok korkutan duygulardı.

Bildiğiniz üzere öğrencilere üniversitemiz her dönem Erasmus+ kapsamında Bologna şehrinde "Studio Legale de Capoa" bünyesinde 3 aylık bir staj dönemi imkanı sağlamakta. Başvuruların son tarihi ve gerekli duyurular ise her ortak dönem öncesindeki dönem mail kanalıyla yapılıyor. Ben ortak eğitimimi bu kapsamda gerçekleştirme kararımı daha önce burada stajını gerçekleştiren arkadaşlarımdan duyduğum olumlu deneyimler ve özellikle 3 dönem yapacağımız ortak eğitimin 1 döneminde kendime daha fazla ne katabilirimdüşüncesiyle verdim; belki de hayatımda bir daha karşıma çıkmayacak böyle bir fırsatı değerlendirmek istedim. Üniversitemiz Erasmus koordinatörlüğünün bizlere göndermiş olduğu maillerde yazan bilgiler ışığında bizlere verilen son tarihe kadar başvurumu gerçekleştirdim.

Başvuru sonuçları başvuruların son tarihinden birkaç hafta sonra açıklanıyor. Kabulü aldıktan sonra benim için bu sürecin en zorlu kısmı vize başvuru sürecim olmuştu. Bahar döneminde stajı gerçekleştirecek olmam nedeniyle de bu süreç çok zorlu bir hal aldı çünkü Türkiye'den öğrenciler genellikle bu aylarda eğitim için vize başvurusunda bulunuyorlar. Sürecin ilk aşaması vize başvurusu için yetkili kuruluştan vize randevusu bulabilmektir. En zor süreç olarak bahsetme nedenim tam olarak burada başlıyor; öyle ki kimi günler vize randevusu alabilmek için ekran başında saatlerimi sürekli randevu alacağım siteyi yenileyerek geçirdim, hatta geceleri bile kimi zaman uykumdan uyanıp randevu baktığım oluyordu. Bahar dönemi harici diğer dönemlerde ortak eğitimini "Studio Legale de Capoa" da gerçekleştiren arkadaşlarımdan bu süreci daha kolay atlattıklarını biliyorum. Vize randevusunu alabildikten sonra titizlikle gerekli belgeleri ayarlamak gerekiyor. Gerekli belgeler arasında uçak bilgileriniz, konaklama bilgileriniz, seyahat bildirgesi ve çeşitli sigortalarınızın bilgisi gerekiyor. İşte tam burada staj tarihlerinize uygun olarak uçak biletinizi almanız, kalacağınız yeri ayarlamanız ve gerekli sigortaları yaptırmanız gerekiyor. Bu süreçler belki çok zor gibi gözükse de bu dönemden önce bu deneyimi yaşayan arkadaşlarımdan ve benimle birlikte bu dönem burada stajını gerçekleştirecek arkadaşlarımdan sayesinde kolayca bu süreci atlatabildim. Vize başvuru sürecinde yaşayacağınız bir gecikme ya da aksi bir durum sizleri korkutmasın. Çünkü kendimden örnek vermek gerekirse normalde İtalya'da olmam gereken tarihten yalnızca 2 iş günü öncesi için vize randevusu bulabilmiştim. Vizemin gecikeceği endişesiyle randevuya gitmiştim; ki öyle de oldu ve vizemin elime ulaşması İtalya'da bulunmam gereken tarihten sonrasını buldu.

Adnan BİLEYEN

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Hukuk 4. Sınıf Öğrencisi

Ankara, Türkiye · [İletişim Bilgileri](#)

697 takipçi · [500 bağlantı](#)

81 Ortak Bağlantı: Esin ŞİMŞEKER, Bilge Ilgın ÜNAL ve 79 diğer kişi

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

**Gerçek kurum ve sitelerle ilişkisi yoktur.*

Mesaj

Daha Fazla

Endişe etmemeniz gereken nokta ise bu süreçte eğer Erasmus Koordinatörlüğünü gerekli şekilde bilgilendirirseniz ortak eğitim tarihlerinizi vize randevunuzun durumuna göre ayarlayabiliyorlar. Sonuç olarak sizlere işin bürokrasi kısmıyla ilgili verebileceğim en büyük tavsiye önceden bu durumu deneyimleyen öğrencilerimizle kuvvetli şekilde iletişim kurmanız.

Buraya geldikten sonraki deneyimlerden bahsetmek gerekirse sizlere öncelikle staj ortamından bahsetmek isterim. Bu ofiste çalışan insanlar geldiğimiz günden bu yana bizleri çok sıcak karşıladılar. Öyle ki bizler için bir hoş geldin yemeği bile düzenlediler, anlayacağınız ofiste bir aile ortamı var. Yaptığımız işlere gelecek olursak, genelde haftalık olarak çeşitli görevlerimiz oluyor. Ofisin çok fazla yabancı müvekkili olduğu için Libya, Tunus, Suriye gibi ülkelerin hukuklarına dair araştırmalar yaptım. Türkiye ile bağlantılı işler de yapmıyor değiller hatta Türk olduğumuz için bu işlerde de çeşitli görevler alabildik. Gerek yaptığımız işler, gerek günlük iletişimimiz gerekse de incelediğimiz sözleşmeler tamamen İngilizce olarak yürütülmekte. Böylelikle dil konusunda da sıkıntı yaşamıyorsunuz. İngilizce olarak hukuki raporlar, bilgi notları hazırlamak İngilizce hukuki terimleri hem öğrenmeye hem de pratik yapmanıza yardımcı oluyor. Çalışma saatleri ise oldukça rahat çünkü sabahları 10.00'da çalışmaya başlıyorsunuz öğle aranız ise 2 saat. Yani hem çalışıyorsunuz hem de kendinize çok rahat bir şekilde vakit ayırabiliyorsunuz. Rahat çalışma saatleri ve haftasonunun tatil olması nedeniyle hem İtalya'yı hem de Avrupa'daki diğer ülkeleri ziyaret etmek, oranın kültürlerinden bir şeyler kazanabilmenin de çalışma hayatının yanında biz öğrencilere çok şey kattığını düşünüyorum. Zira stajımızın bitmesine şu an 1 ay kalmasına rağmen biz 8 ülke ve 14 şehire gidebilme fırsatı elde ettik.

Son olarak, bu süreci düşünen herkese şunu söyleyebilirim ki; başta gözünüzde büyüyen pek çok şey, sürecin içine girdikçe aslında çözümü olan detaylara dönüşüyor. Özellikle yeşil pasaportu olmayan bir öğrenci olarak, vize ve bürokrasi kısmı ilk başta beni en çok endişelendiren konuydu; ancak doğru planlama ve iletişimle bu sürecin de rahatlıkla yönetilebildiğini deneyimledim. Bugün geriye dönüp baktığımda, iyi ki bu kararı vermişim diyorum. Hem mesleki anlamda yeni şeyler öğrenmek hem de farklı bir ülkede yaşama deneyimi kazanmak bana çok şey kattı. Eğer sizin de aklınızda böyle bir plan varsa, sürecin zorluklarından çekinmeden bu fırsatı değerlendirmenizi gönül rahatlığıyla tavsiye ederim.

78

24 yorum

Beğen

Yorum yap

Tekrar paylaş

Gönder

Eski gençlik dergilerindeki eğlenceli kişilik testlerini hatırlıyor musun? Bu test de aynı mantıkla hazırlandı ama hukuk dünyasına uyarlanmış bir versiyonu.

Aşağıda kısa olay senaryoları bulacaksın. Her senaryoda sana en yakın gelen tepkiyi (A, B veya C) işaretle. Soruların doğru ya da yanlış cevabı yoktur; ama, hukuka yaklaşım tarzını görmek.

Testi bitirdiğinde hangi harften daha çok işaretlediğini say ve sonuç kısmından nasıl bir hukukçu karakterine sahip olduğunu öğren

Hangi Hukukçusun Testi

1. Bir müvekkilin sana geliyor ve işten çıkarıldığını anlatıyor. Dosyayı inceleyince davanın çok güçlü olmadığını fark ediyorsun.

- A) Ona durumu dürüstçe anlatır ama yine de hakkını araması için moral verirsin.
- B) İş sözleşmesini ve mevzuatı inceleyip başarı ihtimalini hesap edersin.
- C) İşverenin başka hukuki hatalarını araştırarak davayı kazanmanın yollarını ararsın.

2. Duruşmada karşı taraf beklenmedik bir belge sunuyor.

- A) Belgenin arkasındaki olayın gerçekten adil olup olmadığını düşünürsün.
- B) Belgenin hukuki geçerliliğini ve ispat gücünü analiz edersin.
- C) Belgedeki zayıf noktaları bulup davayı kendi lehine çevirmeye çalışırsın.

3. İki komşu arasındaki tartışma yıllar içinde büyüyüp davaya dönüşmüş.

- A) Tarafların uzlaşmasını sağlayacak bir çözüm ararsın.
- B) Olayı tamamen hukuki çerçevede değerlendirirsin.
- C) Müvekkilinin davayı kazanmasını sağlayacak en güçlü argümanları kurarsın.

4. Bir dosyada küçük ama kritik bir usul hatası fark ediyorsun.

- A) Bunun gerçekten adil bir sonuç doğurup doğurmayacağını düşünürsün.
- B) Usul kurallarını inceleyip hatanın hukuki sonuçlarını değerlendirirsin.
- C) Bu hatayı davayı kazanmak için güçlü bir stratejik hamle olarak kullanırsın.

5. Müvekkilin davayı kazanmanın kendisi için bir itibar meselesi olduğunu söylüyor.

- A) Onun duygularını anlamaya çalışırsın.
- B) Davanın hukuki risklerini objektif şekilde anlatırsın.
- C) Davayı kazanmanın en etkili yolunu planlıyorsun.

6. Bir dava dosyasında tarafların anlatımları birbirini çürütüyor.

- A) Tarafların gerçek hikâyesini anlamaya çalışırsın.
- B) Delilleri ve beyanları sistematik şekilde karşılaştırırsın.
- C) Hangi anlatımın davayı kazanmak için daha güçlü olduğunu değerlendirirsin.

7. Bir müvekkil olayları çok dağınık anlatıyor.

- A) Onu rahatlatıp olayı sakin şekilde anlatmasını sağlıyorsun.
- B) Olayları kronolojik sıraya koymasını istersin.
- C) Hikâyedeki kritik noktaları hızlıca tespit edersin.

8. Karşı tarafın avukatı duruşmada agresif davranıyor.

- A) Ortamı yumuşatmaya çalışırsın.
- B) Hukuki argümanlarla sakin şekilde cevap verirsın.
- C) Onun stratejisini bozacak hamleler düşünürsün.

9. Bir dosyada küçük bir ayrıntı davanın yönünü değiştirebilir.

- A) Bu ayrıntının adalet boyutunu düşünürsün.
- B) Hukuki değerini analiz edersin.
- C) Bu ayrıntıyı davayı çevirmek için kullanmayı planlıyorsun.

10. Bir müzakere sırasında iki taraf da geri adım atmıyor.

- A) Ortak bir noktada buluşmalarını sağlamaya çalışırsın.
- B) Hukuki riskleri açıklıyorsun.
- C) Müvekkilin için en avantajlı sonucu almaya odaklanırsın.

11. Müvekkilin hukuken haklı ama karşı tarafın durumu da zor.

- A) Adalet ve insanlık boyutunu birlikte düşünürsün.
- B) Hukuk kurallarının ne söylediğine bakarsın.
- C) Davayı kazanmak için en etkili stratejiyi kurarsın.

12. Bir mahkeme kararının gerekçesi seni tatmin etmiyor.

- A) Kararın adil olup olmadığını sorgularsın.
- B) Gerekçedeki hukuki mantığı analiz edersin.
- C) Bu kararın ileride nasıl kullanılabileceğini düşünürsün.

14. Bir dava uzun sürmüş ve müvekkilin sabırsızlanıyor.

- A) Onu sakinleştirip süreci anlamasını sağlarsın.
- B) Davanın aşamalarını ve süresini açıklarsın.
- C) Davayı hızlandırabilecek yolları araştırırsın.

13. Müvekkilin haklı olduğunu düşünüyor ama elinde az delil var.

- A) Onu dinler ve durumunu anlamaya çalışırsın.
- B) Hangi delillerin gerekli olduğunu belirlemeye çalışırsın.
- C) Mevcut delillerle güçlü bir savunma kurmaya çalışırsın.

15. Bir dava dosyasını ilk kez eline aldın.

- A) Olayın taraflarını ve hikâyesini anlamaya çalışırsın.
- B) Dosyadaki belgeleri ve hukuki çerçeveyi incellersin.
- C) Davanın güçlü ve zayıf noktalarını çıkarırsın.

A'lar Çoğunluktaysa – Adalet Odaklı / Empatik Hukukçu

Sen hukuku yalnızca teknik kurallardan ibaret görmezsin. Senin için hukuk aynı zamanda insanların hayatını etkileyen bir adalet mekanizmasıdır. Müvekkiller genellikle sana güvenir çünkü onları gerçekten dinlediğini ve anlamaya çalıştığını hissederek.

Güçlü Yönlerin:

- Empati ve iletişim becerisi
- İnsanları ikna edebilme
- Uzlaşma ve arabuluculuk yeteneği
- Güven ilişkisi kurma

Zayıf Yönlerin:

- Bazen fazla duygusal yaklaşma
- Stratejik kararlar konusunda tereddüt
- Davaların psikolojik yükünü fazla hissetme

Sana Uygun Hukuk Alanları:

- Aile Hukuku
- İnsan Hakları Hukuku
- Sosyal Güvenlik Hukuku
- Arabuluculuk
- Göç ve Mülteci Hukuku

Şimdi çoğunlukta olan şıkları kontrol et!

B'ler Çoğunluktaysa – Analitik / Sistemik Hukukçu

Sen hukuk dünyasının analitik düşünürlerinden birisin. Olayları mantık, sistem ve kurallar üzerinden değerlendirirsin. Bir dosyayı incelerken kanun maddeleri ve içtihatlar hızla aklına gelir.

Güçlü Yönlerin:

- Analitik düşünme
- Sistemik hukuk bilgisi
- Detaylara dikkat
- Güçlü hukuki argüman kurma

Zayıf Yönlerin:

- Olayın insani boyutunu ikinci plana atma
- Fazla teorik düşünme
- Hızlı stratejik kararlar konusunda yavaş kalma

Sana Uygun Hukuk Alanları:

- Vergi Hukuku
- Medeni Usul Hukuku
- İdare Hukuku
- Anayasa Hukuku
- Akademi
- Hakimlik

C'ler Çoğunluktaysa – Stratejik / Taktiksel Hukukçu

Sen hukuku aynı zamanda bir strateji alanı olarak görüyorsun. Bir davaya baktığında ilk düşündüğün şey genellikle davanın nasıl kazanılacağıdır.

Güçlü Yönlerin:

- Stratejik düşünme
- Hızlı karar verebilme
- Karşı tarafın hamlelerini öngörme
- Güçlü müzakere becerisi

Zayıf Yönlerin:

- Fazla rekabetçi görünme
- Hukukun teorik tarafına ilginin daha az olması
- Davayı kazanma odaklı sert yaklaşım

Sana Uygun Hukuk Alanları:

- Ceza Hukuku
- Ticaret Hukuku
- Şirketler Hukuku
- Büyük dava avukatlığı
- Uluslararası Tahkim

Küçük Not: Çoğu hukukçu aslında bu üç karakterin karışımından oluşur. Ancak bu test senin doğal eğilimini göstermeyi amaçlar.

PRATİK KÖŞESİ

Medeni Hukuk I

Sınavlarda karşılaştığımız somut olay sorularının hangi konuya ilişkin olduğunu tespit etmek, doğru şekilde anlamak ve kullanılması gereken çözüm yolunu uygulamak özellikle sınav anında kafa karıştırıcı olabilmektedir. Pratik sorularına dair bu probleme, bilgi eksikliğinden, konulara hâkim olmamaktan çok doğru çözüm sistematığının benimsenmemesi gibi sebeplerin yol açtığını söyleyebiliriz.

Yazımız kapsamında, öncelikle bir örnek üzerinden pratik sorusu çözümü ve beraberinde pratik sorularına nasıl yaklaşılması gerektiği, çözüme ulaşırken kullanmamız gereken yöntem açıklanacaktır.

SORU

Davacı Belediye maliki bulunduğu dava konusu taşınmazı 20.3.2014 tarih 831 nolu Encümen Kararına dayanılarak ihale yapılmak suretiyle 1.11.2014 tarihinde davalıya kiralamış, taşınmaz sözleşme tarihinde davalıya teslim edilmiş, daha sonra 15.5.2019 tarihinde artırılmış kira bedeli üzerinden sözleşme yenilenmiş, kira bedelleri zamanında ve eksiksiz olarak ödenmeye devam etmiştir. Sözleşmenin imzalanmasından sekiz yıl geçtikten sonra davacı Belediye, Belediye'nin kiralama konusunda uygulanacak esaslar bakımından Kamu İhale Kanunu'na tabi olduğunu, bu Kanunda yer alan şekle uyulmadan sözleşmenin kurulduğunu, dolayısıyla sözleşmenin geçersiz olduğunu iddia ederek davalı hakkında tahliye davası açmıştır.

Yargılama sonunda Mahkeme tarafından nasıl bir karar verilebileceğini, olayla ilgili konuları da açıklayarak tartışınız.

ÇÖZÜM

Pratik sorusunu okuduğumuzda, en başta tespit etmemiz gereken olgu, somut olayda karşımıza çıkan hukuki konular, **hukuki kurumlardır**. Yani pratik sorusunun hangi konuya ilişkin olduğunu anlamamız gerekir.

Somut olayda, Kamu İhale Kanunu'nda öngörülen şekle aykırı davranılmıştır. Dolayısıyla yapılan sözleşmenin ilk bakışta **kesin hükümsüz** olduğu söylenebilir.

Ancak somut olayda, **dürüstlük kuralı**na aykırılık, **hakkın kötüye kullanılması** söz konusudur.

Yukarıda belirttiğimiz, somut olay içerisinde tespit ettiğimiz dürüstlük kuralı gibi hukuki kurumlar, tanımlarında bulunması gereken unsurlara dikkat edilerek, varsa kanuni dayanağı belirtilerek, somut olay bağlamında ihtiyaç duyuluyorsa hükmün, kuralın neyi amaçladığına değinilerek açıklanmalıdır.

Dürüstlük kuralı, Medeni Kanun'un 2. Maddesinde düzenlenmiştir. Bu ilke, toplum içinde kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerinde nasıl davranmaları gerektiğini gösteren ve hatta kişilere bu ilkenin gösterdiği biçimde davranma yükümlülüğü yükleyen bir ilkedir.

Bu ilke, bir kimsenin diğer kişilerle olan ilişkilerinde, dürüst, namuslu, iyiniyetle, içten, onların güvenliğini sarsmayacak biçimde davranmasını emreder. O halde diğer hukuki kişilerle hukuki ilişkiye giren kimse, karşıdaki kişinin **kendisinden beklediği güvene uygun** ve **aralarındaki güven ilişkisini sarsmayacak biçimde davranmalıdır**.

PRATİK KÖŞESİ

Dürüstlük kuralına dair yukarıda verilen açıklamaları yaptıktan sonra yine bir hukuki kurum olarak karşımıza çıkan, dürüstlük kuralına aykırılıkla birlikte doğan hakkın kötüye kullanılması yasağı açıklanmalıdır.

Dürüstlük kuralı ayrıca bir hakkın tanınmasındaki amaca uygun kullanılıp kullanılmadığının, yani hakkın kötüye kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesinde de önem taşır.

Medeni Kanun'un 2. maddesinin ikinci fıkrasında, hiçbir hakkın, o hakkın kötüye kullanılması şeklinde bir yetkiyi içermediğini, bu nedenle içerdiği yetkiyi aşar şekilde bir kullanımın hak olarak hukuk düzeni tarafından korunmayacağını belirtmiştir. Bu sınırlamaya göre, dürüstlük kuralına, özellikle de tanınmasındaki amaca uygun kullanıldığı ölçüde bir hakkın varlığından söz etmek mümkündür. Bu sınırın aşıldığı durumlarda, hakkın sahibine tanıdığı yetkilerin dışına çıkmış olmakta, bir hakkın kullanıldığı görüntüsü altında haksız bir davranış gerçekleştirilmektedir.

Somut olayla ilgili hukuki kurumlar yukarıda açıkladığımız ölçütler dikkate alınarak açıklandıktan sonra, olayın çözümüne ulaşmak için somut olay tarafında gerçekleşen durumu analiz edip, **somut olayı açıklamalarımızla bağdaştırmamız** gerekmektedir. Bu kısım dava hakkında **verilecek kararın gerekçesini** oluşturur.

Somut olayda, aradan sekiz yıl geçtikten ve taraflar bu süre içinde edimlerini tam olarak ifa ettikten ve hatta sözleşme yenilendikten sonra Belediyenin yapılan sözleşmenin geçersiz olduğunu ileri sürerek tahliye talebinde bulunması **geçersizliği ileri sürme hakkının kötüye kullanılması niteliğindedir** ve **çelişkili davranış yasağı kapsamına girer**.

Son olarak hakkın kötüye kullanılmasından bahsedebildiğimiz dört farklı durumdan yukarıda bahsettiğimiz üzere somut olayda varlığını tespit ettiğimiz durumun, uyandırılan güvene aykırı davranışta bulunulması yasağı (çelişkili davranış yasağı)'nın açıklaması yapılmalıdır.

Hukukumuzda, bir kimseyi, kendi davranışları ile bağlı tutan, bir kimsenin davranışlarında tutarlılık bulunmasını gerektiren genel bir kural bulunmamaktadır. Ancak, bir kişi davranışlarıyla başkaları nezdinde haklı bir güven oluşturduktan sonra, bu tutumuyla çelişkili ve özellikle de söz konusu güveni boşa çıkaran bir davranışta bulunamaz. Buna **çelişkili davranış yasağı** denir. Bir hakkın, çelişkili davranış yasağını ihlal eden şekilde kullanılması ise hakkın kötüye kullanıldığını gösterir.

Yukarıda; soru, sorunun çözümü ve çözüm için yapılması gereken genel açıklamaları yaptıktan sonra değinmek istediğimiz bir diğer konuya, verdiğimiz örnekle alakalı sorulabilecek sorularla ulaşabiliriz.

Bir öğrenci olarak bu soruyla sınavda karşılaştığımızda geçersizliği nasıl tespit ederiz?

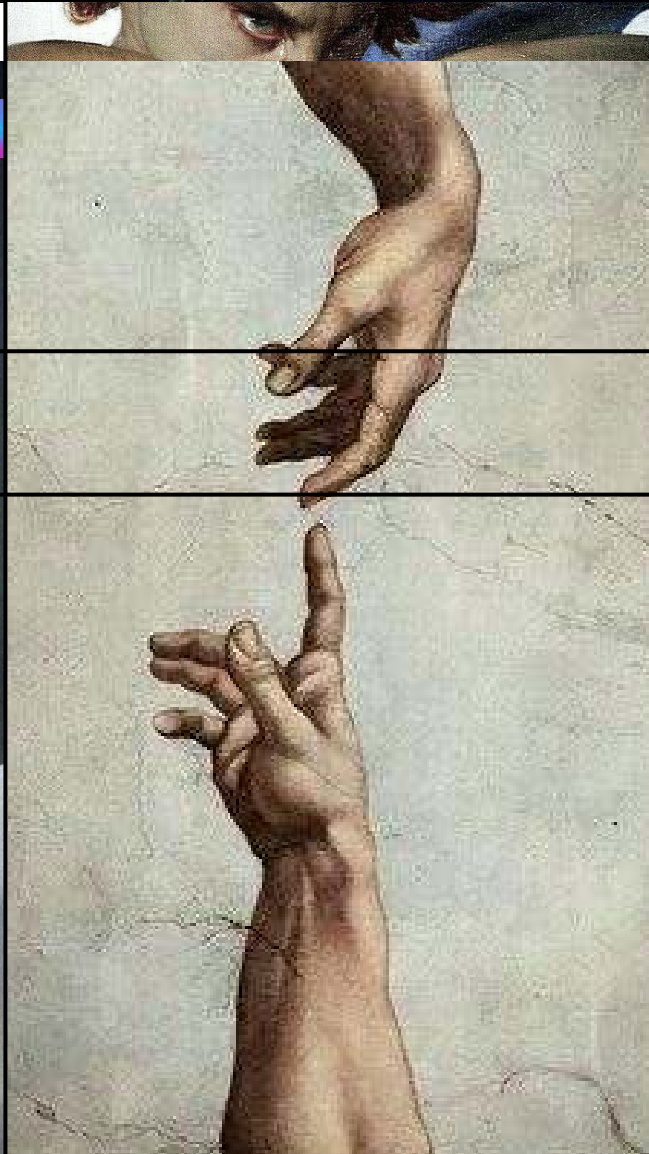
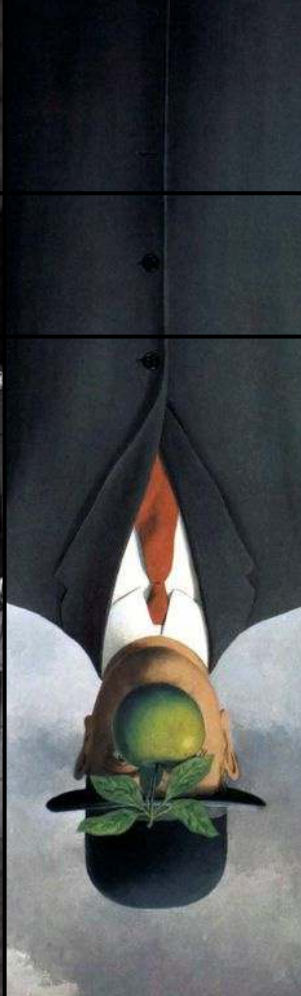
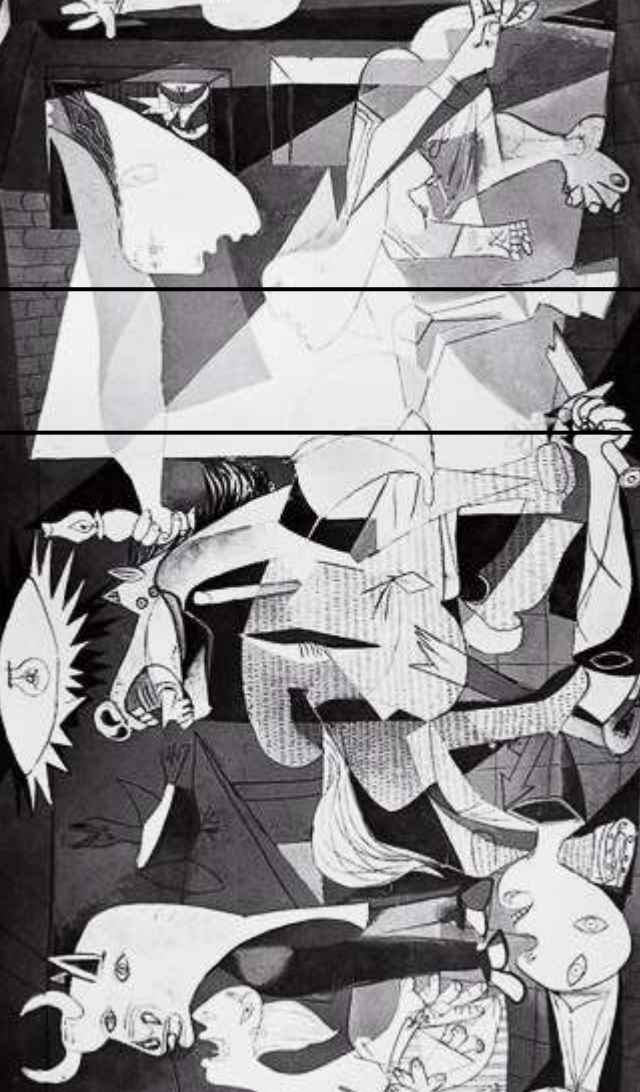
Dolayısıyla hakkın kötüye kullanıldığını, dürüstlük kuralına aykırılık olduğunu nasıl tespit ederiz? Hangi bilgiler bunları tespit etmemizi sağlar?

Bu sorular, yukarıdaki çözüm ve genel açıklamalarla kısıtlı seviyede aktarabileceğimiz, sınav anındaki düşünsel süreci göz önüne sermeye çalışmaktadır. Kendi açımdan bir öğrenci olarak, sınav anında bu sorunun çözümüne ilişkin düşünsel süreç şu şekilde cereyan etmeli; Sistemin temeli, derste hocalarımızdan ve kendi bireysel çalışmalarımızda öğrendiğimiz bilgileri, karşımıza çıkan somut olayla bağdaştırmaya çalışmaktır. Olayda bulunan sözleşmede, bulunması gereken geçerlilik şartlarından biri olan, aranan şekle uyulması koşulunun gerçekleşmediği gözükmektedir. Bu da sözleşmenin kesin hükümsüzlükle batıl olduğu sonucunu doğurur. Ancak Belediye tarafından kesin hükümsüzlüğün sekiz yıl sonra ileri sürülüyor olması, hakkın kötüye kullanılmış olmasını akıllara getirmektedir. Sekiz yıl boyunca ileri sürülmemiş olması, karşı tarafta bir güven uyandırmıştır. Bu nedenle Belediyenin istemi çelişkili davranış oluşturmaktadır. Ayrıca, hakkın kötüye kullanılması yasağına ilişkin dört kategoriden "uyandırılan güvene aykırı davranışta bulunma" kategorisi içerisinde kesin hükümsüzlüğü ileri sürme hakkının sık sık bir örnek olarak bulunması da düşüncemizi temellendirmektedir. Mahkemenin bu konuya ilişkin olarak da yapması gereken, Belediyenin ileri sürdüğü olguyu dikkate almama ve bir zarar oluştuysa tazminin gerçekleşmesini sağlamaktır.

PRATİK KÖŞESİ

Hakkın kötüye kullanılmasının her zaman beraberinde dürüstlük kuralına aykırılıkla birlikte var olması, dürüstlük kuralına ilişkin bir açıklama yapılabileceğini de gösterir ama sorunun ana konusu olmadığı için sadece ek bir açıklama niteliğindedir. Gördüğünüz üzere, hukuki işlemin hükümsüzlüğüne ve hakkın kötüye kullanılmasının kategorilerine, yaptırımına ilişkin bilgilerimizi somut olayla bağdaştırarak, olması gereken, ideal çözüme ulaşabilmekteyiz. Sorunun çözümü boyunca elimizden geldiğince konuya olan hakimiyetimizi göstermemiz gerekir.

Açıkladığımız sistemin her derste veya her pratik sorusunda uygulanabilecek bir genel geçer çerçeve oluşturması mümkün değildir. Ancak aynı veya farklı tarzdaki soruların çözümü için cevabın nasıl yazılacağına dair bir sistematik belirlenmesi şarttır. Bu sistematik, süreç içerisinde girdiğimiz her sınavla birlikte oturmaya ve daha iyi bir hal almaya devam edecektir. Tarafımca diğer sorularda da kullanmak üzere oluşturacağınız sistematüğın içinde yukarıda da olduğu gibi **“hukuki kurumları tespit edip açıklama”**, **“tespit ettiğimiz hukuki kurumları somut olaydaki durumlarla bağdaştırma”** ve **“dava bakımından verilmesi gerektiğini düşündüğümüz kararın gerekçesini belirtme”** unsurlarına dikkat edip yer vermekte fayda vardır.

PRATİK KÖŞESİ

İfa Engelleri ve Sözleşmeler Hukuku I

Sorunun çözümünde dikkat edilmesi gereken ilk şey, olayın hangi hukuki kuruma ilişkin olduğunun tespiti ve tarafların iddia ile savunmalarının derste anlatılan konular bazında değerlendirilmesidir. Olayın hangi hukuki kurum etrafında şekillendiğini tespit ettikten sonra, tespit edilen bu kuruma ilişkin teorik açıklamalar ve devamında bu teorik açıklamaları somut olaya uygulamak isabetli olacaktır.

SORU

Davacı vekili, 6.5.2007 vadeli bono ile davalıya 786.596 lira borçlu olan müvekkilinin 700.000 lirayı 6.5.2007, 86.596 lirayı da 13.6.2007'de banka havalesi ile ödemesine karşın borcun ikinci kısmını bankadan almayan davalının 45.250 lirası faiz olmak üzere toplam 133.096 lira üzerinden müvekkil hakkında icra takibine geçtiğini, faizin fahiş hesaplandığını, kendilerinden olsa olsa bakiye alacağını 6.5.1997-13.6.1997 arası işlemiş faiz alınabileceğini ileri sürerek, müvekkilinin davalıya 133.096 lira borçlu bulunmadığının tespitini ve kötü niyet tazminatına hükmedilmesini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili, protestoya karşın ödeme yapmayan davacının 26.5.2007'de 700.000 lira banka aracılığı ile ödediğini, kalan 86.596 liralık havaleyi bankaya senedin iadesi karşılığı ödeme yapılması yolunda talimat verildiği için almadıklarını, zira faiz alacakları bulunduğunu savunarak, davanın reddi ile % 40 tazminatın davacıdan tahsilini istemiştir.

Yargılama sonucunda Mahkeme tarafından nasıl bir karar verilebileceğini tartışınız

ÇÖZÜM

Soru özelinde, borçlunun iddiasının alacaklının temerrüde düştüğü yönündedir. Dolayısıyla alacaklının temerrüdü kurumunun unsuları çerçevesinde inceleme yapılması gerekir.

Somut olayda borçlu, borcun bir kısmını ödemiş ve kalan kısmını banka havalesi yoluyla ifa etmeye çalışmıştır. Ancak alacaklı, söz konusu ödemeyi kabul etmemiştir. Borçlu bu durumun alacaklı temerrüdü olduğunu iddia etmektedir. Ne var ki olaya bakıldığında, borçlu tarafından yapılan ödeme yalnız anaparaya yönelik olup gecikme faizi ifa teklifine dahil edilmemiştir. Ayrıca ödeme, senedin iadesi şartına bağlanmıştır.

Alacaklının temerrüdünden bahsedilebilmesi için borçlu tarafından usulüne uygun bir ifa teklifi ve bu ifa teklifinin alacaklı tarafından haklı bir sebep olmaksızın reddedilmesi gerekir. Usulüne uygun ifa teklifi olgusunun gerçekleşmesi için ifa teklifinin borcun tamamını yani anapara ile birlikte faiz ve fer'i alacakları da içermesi ve herhangi bir kayıt veya şarta bağlanmamış olması gerekmektedir.

PRATİK KÖŞESİ

Somut olayda:

(1) Borçlu, borcun yalnızca anapara kısmına ilişkin bir ifa teklifi yapmıştır

(2) Gecikmeden doğan faiz borcu bu ifa teklifinin kapsamına sokulmamıştır

(3) Bunlara ek olarak ifayı senedin iadesi şartına bağlamıştır, borçlunun senedi iade şartı alacaklının aleyhinedir çünkü senedin iadesi borcun sona erdiğini gösterir ve alacaklının faiz talep etme imkanı ortadan kalkar.

Dolayısıyla alacaklının söz konusu ifa teklifinden kaçınması, haklı bir sebebe dayanmaktadır. Burada borca uygun bir ifa teklifi söz konusu olmadığından alacaklı temerrüdünün şartları gerçekleşmemiştir. Açıklamalardan dolayı davacı tarafın menfi tespit talebinin reddi kararı verilmelidir.

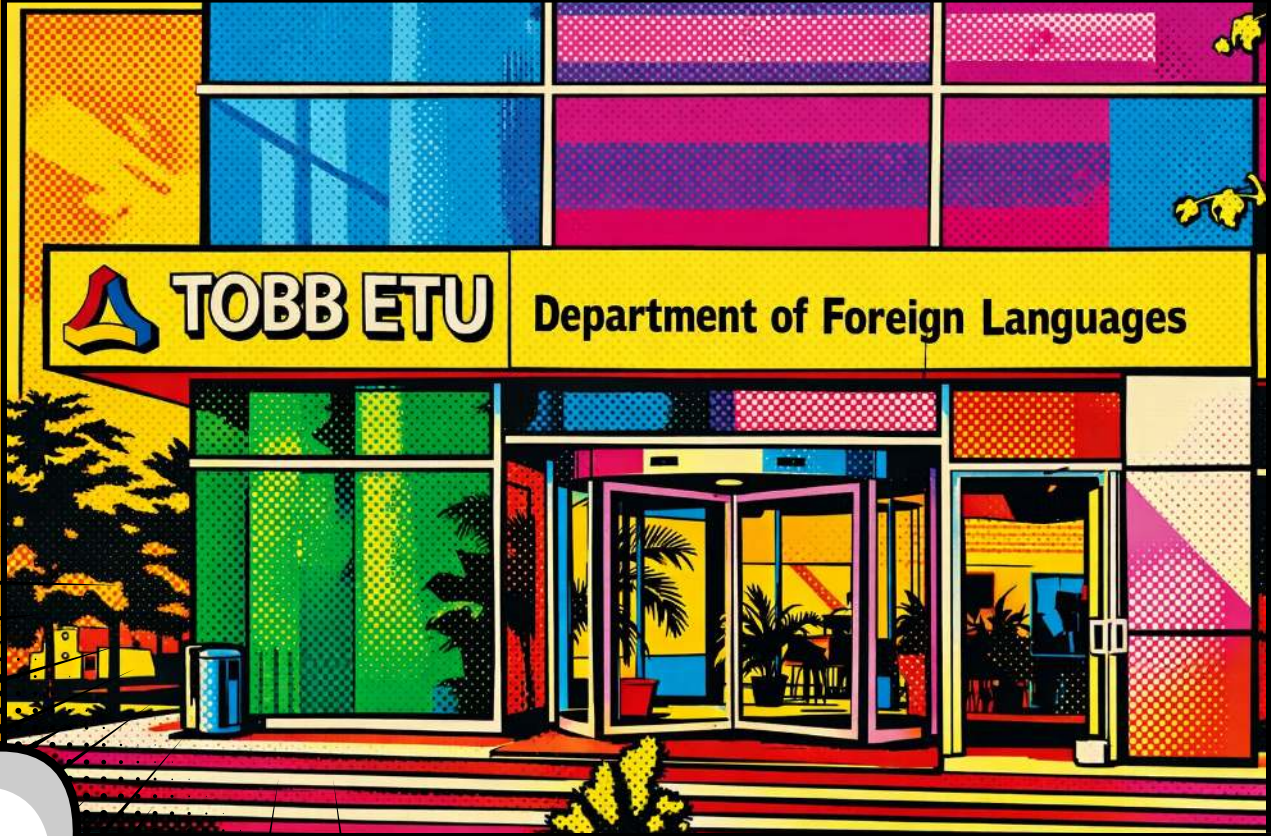
HAZIRLIK ÖĞRENCİSİ PERSPEKTİFİNDEN HUKUK

Hukuk Seçme Anı: BİR KARARDAN FAZLASI

Hukuk çoğu zaman bir meslek olarak görülür. Daha yolun başındayım fakat bence hukuk bir kariyer yolundan ziyade bir düşünme biçimidir. Hukuk fakültesine atılan adım sizin hayatınızda ve özellikle düşünme biçiminizde büyük yeniliklere ve fikirlere kapı aralıyor. Dolayısıyla hukuk seçme fikri bir bölüm tercihindendir ibaret değildir. Bireyin düşünce sistematizini yeniden inşa ettiği bir eşiktir. Bu düşünme fikriniz ile hukuk seçme anında hukukta hangi rolü üstleneceğinizide düşünmelisiniz. Çünkü hukuk bir meslek değil farklı sorumluluklar içeren bağlantılı meslek gruplarını kapsar. Bu noktada kişi kendisine şu soruyu sormalıdır: Yargı makamında mı olmak istiyorum, yoksa savunma makamında mı? Karar veren mi, iddia eden mi, savunan mı? Bu soruların cevapları ile hakimlik, savcılık, avukatlık gibi bölümlere karar verip ilerlemelisiniz.

Hazırlık Sürecinde Hukuksal Düşünmeye İlk Adım:İÇTEN İÇE BAŞLAYAN YOLCULUK

Şu an içimde henüz başlamadım fakat içindeyim hissi var. Bana bu hissi veren şey Hukuk Topluluğunda aktif rol almam. Toplulukta aktif rol almam beni ileride neler beklediğini, hukuk hakkında farklı görüşleri tanıma fırsatı verdi. Bu farklı görüşler sizi daha fazla hukuksal düşünmeye itiyor ve günlük hayatla hak, adalet, hukuk gibi kavramları daha sık birleştiriyorsunuz. Özellikle topluluğumuzun düzenlediği Hukukta Kariyer Günleri 26 sayesinde hukuk alanında uzman kişilerin hukuk kariyerleri, hukuk hakkında düşünceleri, etkinlikte yeni tanıştığım insanların hukuk hakkında görüşleri benim fikirlerimin dallanmasında etkili oldu. Hazırlık yılları sizin bekleme, dinlenme vakti değil bölüm için hazırlanma yeridir. Ne kadar çok etkinliğe katılırsanız ve ne kadar çok kişiyle tanışırırsanız bu sizin için ileride çok işe yarayacağını düşünüyorum.

HAZIRLIK ÖĞRENCİSİ PERSPEKTİFİNDEN HUKUK

Hukuktan Beklentiler: İLK YÜZLEŞME

Hukuk hep ezber denilen, yorucu, zor bir bölüm olduğu söylenir. Zor mu? Evet, zor. Yorucu mu? Muhtemelen evet. Ama bana göre hukuk ezber değil. Çünkü hukukta bilgiler birbirinden kopuk değil. Her şey birbiriyle bağlantılı. Önemli olan o bağlantıyı kurabilmek. Ben hukuktan sadece bir meslek edinmeyi değil, düşünmeyi öğrenmeyi bekliyorum. Analiz etmeyi, sorgulamayı bekliyorum. Bu beklentiler ile yola çıktım. Her bölümün zorluğu var ve hukukunda zorluğu var. Bu zorlukların bizi bir yerlere getireceğini ve daha güzel bir gelecek için şart olduğunu düşünüyorum. Bölümdeki arkadaşlarımla bu konuyu konuştuğumda fikirlerimizin örtüştüğünü görüyorum.

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi'nde Hukuk Okuma Fikri: BİR TERCİHTEN ÖTE

Önümdeki 7-8 aylık süreci yorumlayarak bu yazıma devam ediyorum. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesini yazmam sanırım hayatımdaki en iyi kararlarımdan biri. Çünkü bu kadar kısa bir sürede katıldığım etkinliklerin sayısı ve kalitesi beklentimin üstündeydi. Tercih döneminde TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesini araştırırken hukuk bölümü için hep olumlu yorumlar görüyordum. Akademik kültürü, değerli hocaları, Hukuk Topluluğu ve Tüze Hukuk Dergisi ilk gördüğüm andan beri beni çok heyecanlandırıyordu. Ve heyecanlanmakta sonuna kadar haklıymışım. İnanılmaz deneyimler yaşıyorum. Hazırlıkta yer almama rağmen beni hem Hukuk Topluluğunda hem Tüze Hukuk Dergisinde aktif rol vermeleri beni inanılmaz mutlu etti. Herkes çok arkadaş canlısı, herkes birbirine yardım etmek için yarışıyor. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesini tercih etmemdeki sebeplerden biri ortak eğitimleri. Mezun olasıya kadar yaklaşık 1 yıllık meslek tecrübesi elde etmemiz rakiplerimiz arasında bizi çok ileri taşıyor. Ben burda çok güzel bir üniversite hayatı geçireceğime inanıyorum.

**KAAN
HATIRNAZ**

HUKUKTA KARİYER GÜNLERİ '26 RÖPORTAJLAR

STM Lider Hukuk İşleri Müdürü Göksu Kanlıgöz

Hukuk kariyerinizde iyi ki yapmışım dediğiniz şey nedir?

Hukuk kariyerimde iyi ki yapmışım dediğim şeylerden bir tanesi, iyi bir İngilizce yani yabancı dil pratiğinizi geliştirmeden maalesef günümüz dünyasında hem kaynaklara erişiminiz kısıtlanır hem de çalışabileceğiniz alanlar kendi ülkenizin sınırları çerçevesinde olur ve orada da yabancılık unsuru içermeyen işlerle uğraşmanız gerekir. Dolayısıyla iyi ki yapmışım dediğim şey yabancı dile biraz daha ağırlık vermiş olmam olarak söyleyebilirim.

Sizce savunma sanayiinde kariyer hedefleyen bir hukuk fakültesi öğrencisinin hukuk formasyonunun yanında mutlaka eklemesini önerdiğiniz ikinci bir disiplin veya yetkinlik var mıdır ?

Kesinlikle vardır, hem yabancı dilin yanında yüksek teknolojiyle ilgilendiğimiz işlerde güncel kalmak çok önemli. Yazılım alanında kendilerini geliştirirlerse bu inanılmaz bir yetkinlik olur yine yapay zeka gördüğümüzde her alanda olduğu gibi hukuk alanında da hem bizim hukuki problemleri çözmemizde bir araç olarak kullanılıyor hem de gerçekten de günlük hayatımızı oldukça kolaylaştıran öğelerden bir tanesi. Dolayısıyla, bu teknoloji ve yazılım alanına yönelmelerinin hukuk öğrencilerinin savunma sanayiinde de istihdam edinmeleri için oldukça faydalı bir yöntem olacağını düşünüyorum.

Yazar: Ömer Kağan ÖZ

HUKUKTA KARİYER GÜNLERİ '26 RÖPORTAJLAR

EPTALEX MTN hukuk ve arabuluculuk yönetici ortağı Av. Arb. Dr. Umut Metin

Hukuk eğitimi alan öğrencilere tavsiyeleriniz nelerdir ?

Şunu önerebilirim, sürekli çalışmak değil akıllıca çalışmak üzerine kurulu bir yöntem belirlemek lazım. Yabancı diller çok önemli, yenilikleri keşfedebilmek ve kendimizi güçlendirmek için çaba sarf etmek gerekir. Bir de dokunabildiğimiz kadar insana dokunup onların başarılarının sırlarını edinmeye çalışmak olabilir.

Küresel ölçekte bir kariyer hedefleyen genç hukukçuların hukuk formasyonunun yanında ekonomi, diplomasi veya teknoloji gibi hangi disiplinleri eklemesi onlar için en uygunu olur ?

Aslında bu disiplinlerin hepsi ayrı ayrı değerli. Kişinin kendi mizacına göre kendi yapısına ve ilgi alanına göre bir tercihte bulunması gerekiyor. Teknoloji elbette vazgeçilmez, ekonomide hukukla çok bağlantılı bu haliyle aslında kişi kendi birikimine göre bir tercihte bulunması en doğrusu olacaktır. Ama mutlaka hukukun yanına bir başka alanda eklenmeli.

Yazar: Ömer Kağan ÖZ

Eski Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşim Kılıç

Yazar: Kaan HATIRNAZ

Hukuk kariyerinizde iyi ki yapmışım dediğiniz şey nedir?

Lise yıllarımdan beri felsefe ve felsefe konularına çok merak salmış bir kişiydim. Sayıştay'a geldikten sonra tabii biz orada mali yönden mali hukukun hakim olduğu bir yerdi. Daha sonra Anayasa Mahkemesi'ne geçtim. Anayasa Mahkemesi'nde benim o özlemimi giderecek bir alana sahip olduğunu gördüm. Ve dolayısıyla felsefenin, sosyolojinin ne kadar önemli olduğunu, hukuk dünyasında bunun nasıl etki gösterdiğini, hukuk fakültelerinde felsefenin ve sosyolojinin ağırlıklı olarak okutulması gerektiğini ve bu yollarla hukuk mühendislerinin yetiştirilmesi gerektiğini, aksi halde felsefenin ve sosyolojinin olmadığı yerde hukuk teknisyenlerinin geçeceği kanatine vardım. Ve ben o iç dünyamdaki hasreti Anayasa Mahkemesi'ne gidermiş oldum. İyi ki Anayasa Mahkemesi'ne geçmiş oldum.

HUKUKTA KARİYER GÜNLERİ '26

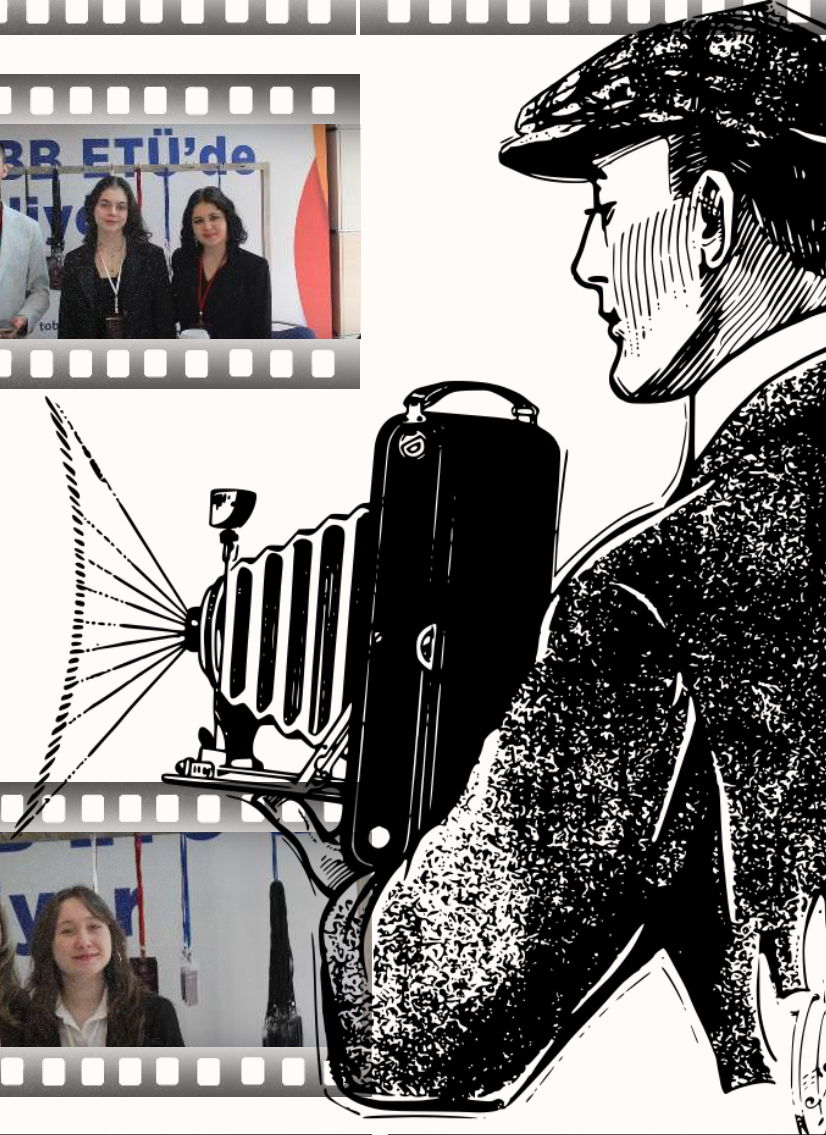

17-18 ŞUBAT 2026

'Bir Gelenek, Bin Gelecek...'

HUKUKTA KARIYER GÜNLERİ '26

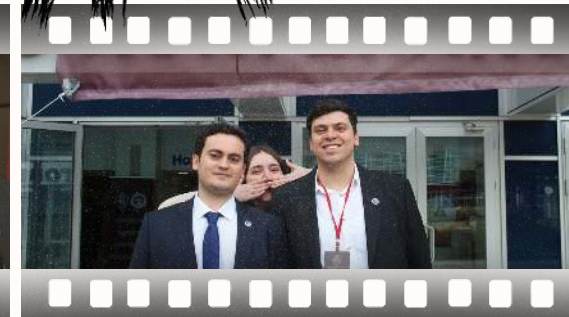

17-18 ŞUBAT 2026

'Bir Gelenek, Bin Gelecek...'

HUKUKTA KARIYER GÜNLERİ '26

17-18 ŞUBAT 2026

'Bir Gelenek, Bin Gelecek...'

